

Norskamerikanere i Seattle, 1889 til 1930

Jon Christian Pettersen

Masteroppgave i Historie ved Institutt for Arkeologi, Konservering og
Historie, IAKH

Universitetet i Oslo

Høst 2011

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	III
Tabeller	V
Forord	VI
1. Innledning	1
Problemstilling, tilnærning og avgrensning.....	2
Tidligere forskning og anvendt litteratur	5
Teori.....	8
Metode.....	10
<i>Kvalitative kilder – muntlige kilder</i>	11
<i>Intervjuene</i>	12
<i>Brev</i>	15
<i>Kvantitative kilder og statistikk fra intervjuene</i>	15
<i>Statistikk og ulike tellinger</i>	16
Disposisjon.....	16
2. Seattle fra landsby til by – sosioøkonomisk framgang	19
Befolkningsøkning og høye lønninger.....	19
Brannen i 1889	22
Jernbane, agenter og familiegjenforening.....	23
Depresjonen i 1893	27
<i>Tacoma vs. Seattle</i>	30
Gullrush i Alaska	32
De største næringene i Seattle	34
3. Den sosioøkonomiske utviklingen blant nordmenn i Seattle	38
Norsk emigrasjon	38
Skogindustrien.....	41
Fiskeindustrien	44
Andre yrker	48
<i>Flere yrker samtidig</i>	49
Norske kvinner i arbeid.....	50

<i>Gifte kvinners arbeidssituasjon</i>	53
Sosioøkonomisk utvikling blant nordmennene.....	56
Oppsummering og konkluderende bemerkninger	60
4. Det norskamerikanske samfunnet i Seattle	62
Foreninger.....	62
<i>Foreningenes funksjoner og årsaker til at nordmenn ble medlem</i>	63
<i>Sons of Norway og Daughters of Norway</i>	64
<i>Sons og Daughters of Norway i Seattle og Tacoma</i>	66
Bygdelag	68
<i>Nordlandslaget</i>	69
Norske sangforeninger	70
<i>Sangforeninger og mannskor i Washington</i>	72
Likheter og ulikheter mellom de norske foreningene	73
Kirkesamfunnenes historie	74
<i>Kirkens funksjon</i>	76
De norsk-lutherske kirkene ved Stillehavskysten	78
<i>Religiøse forhold i Seattle, Ballard og Tacoma</i>	79
Likheter og ulikheter mellom foreningene og kirken	85
Norske tradisjoner i Seattle.....	86
Oppsummering og konkluderende bemerkninger	88
5. Norskamerikanere i det amerikanske storsamfunnet i Seattle	90
Blandet mottakelse av europeiske immigranter	90
Frivillig eller tvungen amerikanisering	92
Norske immigranternes språkutvikling	96
<i>Sammenblanding av språk blant de norske immigrantene</i>	99
Norskamerikansk identitet.....	101
Oppsummering og konkluderende bemerkninger	103
6. Avslutning.....	105
Seattle – en ettertraktet by	105
Nordmenns yrker og sosioøkonomiske utvikling.....	106
Det norskamerikanske samfunnet.....	108
Det amerikanske storsamfunnet	109

Konklusjon.....	110
Epilog	111
Litteratur og kildeliste	112
Kilder	112
<i>Intervjuer</i>	112
<i>Statistikk</i>	114
<i>Internett</i>	115
<i>Aviser og programmer</i>	116
Litteratur.....	117

Tabeller

Tabell 1.1 Antall intervjuer fra PLU brukt i denne oppgaven	14
Tabell 3.2 Gifte kvinnelige informanter fra PLU	54
Tabell 4.3 Informantenes kirkedeltagelse i Seattle og Tacoma	83

Forord

Under min studietur til Seattle kom jeg i kontakt med flere personer som alle bidro til å gjøre denne oppgaven mulig. Først og fremst vil jeg rette en stor takk til arkivar ved *Special Collections* ved *Pacific Lutheran University*, *Kerstin Ringdahl*. Hun viste en enorm gjestfrihet under mine besøk i arkivene, hjalp meg å finne viktig litteratur, samt serverte kaffe og kaker når hun syntes jeg hadde jobbet for lenge. I tillegg ordnet hun og hennes medarbeidere en internettdatabase med intervjuer fra *Pacific Lutheran Universitys Oral History Collection*, noe som gjorde det mulig for meg å få tilgang til intervjuene hjemme i Norge. Disse intervjuene er denne oppgavens viktigste kildemateriale, takket være dere. En stor takk går også til *Terje Leiren* og *Anna Bjartmarsdottir Sveinbjornsson* ved *Scandinavian Department* ved *University of Washington*. Takk til dere begge for at dere satte meg i kontakt med de rette personene i Seattle, deres engasjement vedrørende min oppgave og nyttige litteraturtips.

A sincere gratitude to *Jason Herrington* at *Nordic Heritage Museum* for letting me use their archives and finding useful sources and literature. Thanks also to *Bo Kinney* at *Central Library* in Seattle, *Carolyn Marr* at *Museum of History and Industry* in Seattle and the people at *Leif Erikson Lodge* in Ballard, for good conversations and assistance in finding relevant literature. Takk også til Instituttet for Arkeologi, Konservering og Historie (IAKH) for finansiering av Seattle turen.

En stor takk til min veileder *Knut Kjeldstadli*, som har hjulpet meg å forme løse tanker og ideer til en problemstilling og oppgave. Takk også for nyttige litteraturtips, lesing av manus, konstruktive tilbakemeldinger og moralsk støtte underveis. Han er alltid tilgjengelig for sine studenter, og de mange veiledningene har vært av uvurderlig verdi. Takk også til *Dina Tølfshy* ved norsk-amerikansk samling ved Nasjonalbiblioteket, for fremskaffelse av litteratur, hyggelige samtaler og smittende humør.

Sist, men ikke minst, en stor takk til min familie for økonomisk og moralsk støtte gjennom hele min studietid. En spesiell takk til min søster, *Christina*, og min svoger, *Audun*, for alle våre samtaler, og for at dere tar dere tid til å lese korrektur i en ellers så hektisk hverdag. Tilslutt, en stor takk til min kjære, *Jeanette*, for din tålmodighet, støtte, og for at du er den du er.

Jon Christian Pettersen

Oslo, 13. november 2011

1. Innledning

Den første nordmannen som slo seg ned i Seattle var, ifølge den norskamerikanske ”hobbyhistorikeren” Martin Ulvestad, John Nelson. Nelson bosatte seg i dette området så tidlig som i 1853. Det kom flere etter han, og Ulvestad skriver at nordmennene var ”Banebrydere i Vestens Villmarker.”¹ I siste halvdel av 1800-tallet vokste Seattle fra å være en liten landsby til å bli en storby. Fra midten av 1880-tallet steg innbyggertallet kraftig i Seattle. I 1889 bodde det 26 740 innbyggere i byen, mens i 1930 hadde tallet steget til hele 365 583 innbyggere.² I samme periode steg også den norskamerikanske befolkningen i byen og denne befolkningsgruppen bidro til Seattles utvikling på mange måter. I 1890 var 3,15 prosent av den totale befolkningen i Seattle førstegenerasjons nordmenn, noe som tilsvarer 1353 personer.³ I 1930 bodde det 21 862 førstegenerasjon og etterkommere av nordmenn i byen, noe som tilsvarer nesten seks prosent av den totale befolkningen.⁴ Den norske migrasjonen til Seattle har således en lang historie. Tall fra 1990 viser at norskamerikanerne står for 6,85 prosent av Washingtons totale befolkning. Washingtons mange norske etterkommere gjør at staten innehar den fjerde største norskamerikanske befolkningen av samtlige amerikanske stater.⁵

Masseutvandringen fra Norge til de rurale strøk av Midtvesten i USA skjøt fart allerede i midten av 1860-årene.⁶ Den store utvandringen til urbane områder tok derimot ikke til for alvor før i 1890-årene. Perioden fra omkring 1890 til 1930 blir av David Mauk og John Oakland omtalt som ”The third wave: the ‘new’ immigrants”, og de viser til at stadig flere immigranter bosatte seg i byene og begynte å jobbe i industrien.⁷ En årsak var at byene i USA opplevde en enorm vekst på kort tid. Byenes attraksjoner var mange, og etterspørselen etter

---

¹ Ulvestad, Martin. *Norsk-Amerikaneren Vikingsaga samt Pioneerhistorie, Statistik og biografiske Oplysninger om Nordmænd i Amerika*. Seattle, Washington, 1930, s. 261, 264

² MacDonald, Alexander N. *Seattle's Economic Development, 1880-1910*. PhD. Dissertation. University of Washington, 1959, s. 39

³ Hegstad, Patsy Adams. “Scandinavian Settlement in Seattle, ‘Queen City of the Puget Sound.’” I: NAHA. *Norwegian-American Studies*, Vol. 30, s. 55-75. Northfield, Minnesota, 1985, s. 1. Fra: http://www.naha.stolaf.edu/pubs/nas/volume30/vol30_02.htm

⁴ U.S Census Bureau. *Fifteenth Census of the United States – 1930 – Population*. Volume III, Part 2: Montana-Wyoming. WASHINGTON, D.C., 1930, s. 1231-1232

⁵ Lovoll, Odd S. *Innfridde Løfter. Et norskamerikansk samtidsbilde*. Nesbru, 1999, s. 42

⁶ Midtvesten omfatter følgende 12 stater: Illinois, Indiana, Iowa, Kansas, Michigan, Minnesota, Missouri, Nebraska, North-Dakota, Ohio, South-Dakota og Wisconsin.

⁷ Mauk, David C. and Oakland, John. *American Civilization. An Introduction*. Fourth Edition. London and New York, 2005, s. 57-58

arbeidskraft var stor, noe som tiltrakk mange nykommere. Samtidig var de beste landområdene på denne tiden allerede tatt, og førte til at jordbruksarbeid var mindre attraktivt.⁸ I motsetning til tidligere da de typiske utvandrerne fra Norge til USA hadde vært løsarbeidere, husmenn eller bønder fra innlands-Norge, var utvandrerne i denne perioden hovedsakelig arbeidere, både faglærte og ufaglærte, fra kystdistriktene og urbane strøk i Norge. Spesielt var dette tilfellet fra begynnelsen av 1900-tallet.⁹ De mest populære byene å bosette seg i blant disse nordmennene var New York, Chicago, Minneapolis og Seattle.¹⁰

Mye av det som tidligere er skrevet om norskamerikanere i USA, omhandler livet på landsbygda i Midtvesten. Blant unntakene er en bok av Odd S. Lovoll og masteroppgaven til Elisabeth Drøyer, begge om Chicago, og doktoravhandlingen til David C. Mauk, om Brooklyn i New York. Disse tre er blant de som har undersøkt norskamerikanernes urbane liv.¹¹ Det er forholdsvis få som har undersøkt norskamerikanernes by og urbane liv langs Stillehavskysten, og ikke minst i Seattle. Denne oppgaven har derfor som mål å utrede den norske migrasjonen til dette området. Oppgaven handler om årsakene til veksten i antallet norske immigranter i Seattle-området og om nordmennenes liv og det norskamerikanske samfunnet i Seattle i perioden fra 1889 til 1930.

Problemstilling, tilnærming og avgrensinger

Målsetningen for denne oppgaven kan sammenfattes i følgende problemstilling:

- Hvordan foregikk og hva bidro til utviklingen blant norske immigranter og framveksten av det norskamerikanske samfunnet i Seattle i perioden 1889 til 1930?

Dette er en sammensatt og mangesidig problemstilling og ulike aspekter er behandlet:

- Hva gjorde Seattle ettertraktet for norske immigranter? Hvordan forløp byens sosioøkonomiske framgang?
- Hvilke yrker var typiske for nordmennene i Seattle? Hvordan forløp nordmennenes sosioøkonomiske utvikling i byen?

---

⁸ Drøyer, Elisabeth. *Norwegian Americans in Chicago, 1945-1995. From ethnic community towards privatized ethnicity*. University of Oslo, 1998, s. 26

⁹ Semmingsen, Ingrid. *Veien mot Vest. Utvandringen fra Norge 1865 – 1915*. Annen del. Oslo, 1950, s. 366; Kongeriket Norge. ”Bilag: Utvandringskomiteen foreløbige innstilling av 1913”. I: *Stortingsforhandlinger 1921. Tredje del*. Ot. prp. nr. 24. Kristiania, 1921, Tabell 5, s. 44. Statistikken tar for seg alle menn over 15 år.; Drøyer 1998, s. 26

¹⁰ Drøyer 1998, s. 26

¹¹ Lovoll, Odd S. *A Century of Urban Life. The Norwegians in Chicago before 1930*. Norwegian-American Historical Association. Northfield, Minnesota, 1988; Drøyer 1998; Mauk 1997

- Hvordan artet det norske forenings- og kirkelivet seg i Seattle? I hvilken grad var dette viktige organisasjoner i nordmenns liv, og hvilken rolle spilte de i det norskamerikanske samfunnet i byen?
- Hvilken posisjon hadde nordmennene i det amerikanske storsamfunnet i Seattle, og hva gjorde nordmennene for å tilpasse seg dette samfunnet?

Oppgaven vil søke å besvare den ovennevnte problemstillingen gjennom, blant annet, å drøfte på hvilken måte forholdene i Seattle lå til rette for norske immigranter, og hvordan utviklingen av det norskamerikanske samfunnet henger sammen med den generelle utviklingen i byen. For å belyse hvorfor så mange nordmenn valgte nettopp Seattle som sitt bosted, vil det bli redegjort for den sosioøkonomiske utviklingen i området, hvilke typer yrker som var tilgjengelige og attraktive for de norske immigrantene og om de opplevde en sosioøkonomisk framgang i byen. Som de tre siste underproblemstillingene viser til, vil det også bli redegjort for *hva* de norske immigrantene og det norskamerikanske samfunnet gjorde for å oppnå utvikling og eventuell vekst i levestandard i Seattle. Betydningen av forenings- og kirkelivet for nordmenn i Seattle vil også bli omtalt. Utviklingen av det norskamerikanske samfunnet i Seattle fra 1889 til 1930 vil, til slutt, bli kontekstualisert ved å se norskamerikanerne også som medlemmer av det amerikanske storsamfunnet, samt hvordan amerikaniseringen formet deres liv i byen.¹² Problemstillingene vil bli belyst ut fra et makroperspektiv gjennom forskjellig litteratur som omhandler dette temaet, samt statistikk, hovedsakelig fra *U.S Census Bureau*, Kongeriket Norges *Stortings forhandlinger 1921. Tredje Del* og *The State of Washington*. På et mikronivå vil spørsmålene i oppgaven bli undersøkt ut fra ulike tilbakeskuende intervjuer som er samlet ved *Pacific Lutheran University* (PLU) og bevart brevkorrespondanse fra norskamerikanere.

For å forstå denne utviklingen, forandringen og eventuelle framgangen, samt for å få et helhetlig bilde av nordmenns liv og det norskamerikanske samfunnet i Seattle, vil oppgaven

---

¹² Amerikaniseringen kan forstås som en prosess, og som en ideologi og politikk som hadde som mål å gjøre immigrantene til amerikanere så fort som mulig. Dette innebar, blant annet, å gjøre de til amerikanske statsborgere, samt få immigrantene til å forstå og dele amerikanske verdier, arbeidsmoral, skikker, kultur og holdninger. Med andre ord var amerikaniseringen en assimilasjonsteori, som også har som mål å få immigrantene til å erstatte deres opprinnelige etniske tradisjon, kultur, religion og skikk med det som er majoritetens og den dominante tradisjon, kultur, religion og skikk i samfunnet. Amerikanisering og assimilasjon er derfor begge ekstreme former for akkulturalisering. Fra: Lovoll, Odd S. *Det Løfterike Landet. En norskamerikansk historie*. Oslo, 1997, s. 233;
<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/20361/Americanization>;
<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/39328/assimilation>

omfatte en tidsperiode på 41 år. Oppgaven starter i 1889, på grunn av at brannen i Seattle dette året la store deler av byen i ruiner. Byen måtte derfor bygges opp igjen, noe som førte til stor etterspørsel etter arbeidskraft og påfølgende immigrasjon og innflytting til byen.¹³ Blant disse migrantene var det flere nordmenn, og i begynnelsen kom de fleste fra forskjellige stater i Midtvesten.¹⁴ Utover 1890-tallet og fram til 1930 immigrerte også stadig flere nordmenn direkte fra Norge til Seattle. I oktober 1929 ble imidlertid USA rammet av en økonomisk depresjon, *The Great Depression*, noe som førte til arbeidsledighet og økonomiske nedgangstider i lang tid.¹⁵ I tillegg kom den endelige kvoteringsloven i 1929, som gav Norge en årlig kvote på 2377 immigranter. Dette medførte at den oversjøiske utvandringen fra Norge til USA nærmest stoppet opp etter 1930.¹⁶

Naturlig nok kan ikke denne oppgaven favne om alle sidene ved den norske immigrasjonen og deres etablering i Seattle-området. Andre institusjoner som ville vært interessante å se på, men som ikke har kommet med innenfor omfanget av denne oppgaven, er blant annet norskamerikanske skoler, de norskamerikanske avisene og 17. mai feiringen. Norskamerikanske aviser er imidlertid grundig dekket i artikkelen til Odd S. Lovoll, "Washington Posten: A Window on a Norwegian-American Urban Community", hans nyeste bok, *Norwegian Newspapers in America: Connecting Norway and the New Land*, og masteroppgaven til Elsebeth Hansen, *Washington Posten. A Fixed Point of Orientation in the Lives of Norwegians in the Pacific Northwest*. Likeledes, er det skrevet to masteroppgaver om 17. mai feiringen i Seattle. Én av Camilla Rokstad, *Bringing Home to America: The Significance of Holiday Traditions in the Establishment of a Norwegian-American Ethnic Identity in Seattle, 1880-1930*, og den seneste av Siri Høie, "Everyone is Norwegian on the Seventeenth of May" *The Celebration of May 17th in Seattle 1945-2009*.¹⁷

---

¹³ Sale, Roger. *Seattle, Past to Present*. Seattle and London, 1976, s. 50-51 Prosch, Thomas W. *A Chronological History of Seattle, 1850-1897*. Seattle, prepared in 1900 and 1901, s. 351

¹⁴ Semmingsen 1950, s. 278

¹⁵ "Depresjon er innen økonomi betegnelsen for en vedvarende, langvarig nedgang i økonomisk aktivitet i et eller flere land." Fra: http://no.wikipedia.org/wiki/Depresjon_%28%C3%B8konomi%29;
<http://history1900s.about.com/od/1930s/p/greatdepression.htm>

¹⁶ Lovoll 1999, s. 15; Statistisk Sentralbyrå (SSB). Historisk Statistikk. *Inn- og utvandring, oversjøisk utvandring og utvandring til USA. 1821-1948*. Oslo, 2000. Fra: <http://www.ssb.no/histstat/aarbok/ht-020220-051.html>

¹⁷ Lovoll, Odd. S. "Washington Posten: A Window on a Norwegian-American Urban Community". I: NAHA. *Norwegian-American Studies. Volume 31*. Northfield, Minnesota, 1986; Lovoll, Odd S. *Norwegian Newspapers in America: Connecting Norway and the New Land*. Minnesota, 2010; Hansen, Elsebeth. *Washington Posten: A fixed point of orientation in the lives of Norwegians in the Pacific Northwest*. Universitetet i Oslo, 2001; Rokstad, Camilla. *Bringing Home to America: The Significance of Holiday Traditions in the Establishment of a Norwegian-American Ethnic Identity in Seattle, 1880-1930*. Trondheim, May 2006; Høie, Siri. "Everyone is

Tidligere forskning og anvendt litteratur

Blant den relevante litteraturen for denne oppgaven er de store oversiktsverkene som omhandler norskamerikanere i hele USA, samt den forskningen som omhandler norskamerikanere i Seattle og Washington spesielt.

Odd Lovoll har gitt ut to bøker som tar for seg den generelle historien til det norskamerikanske samfunnet i Amerika. Den første boken, *Det løfterike landet*, som på engelsk heter *The Promise of America*, omhandler den generelle norskamerikanske historien i Amerika fra 1825 til 1990-årene. Boken inkluderer også Seattle, arbeidssituasjonen til de norske immigrantene, foreninger, kirker og amerikaniseringen, og vil derfor bli brukt flittig i denne oppgaven. Det andre oversiktsverket til Lovoll er *The Promise Fulfilled: a Portrait of Norwegian Americans today*, på norsk som *Innfridde Løfter*, som i all hovedsak handler om dagens norskamerikanske samfunn, inkludert Seattle. Lovoll har også skrevet boken *A Folk Epic. The Bygdelag in America*, som studerer de norske bygdelagene i Amerika, inkludert *Nordlandslaget*, og som vil bli brukt i denne oppgaven.¹⁸

Andre oversiktsverk som omhandler utvandringen og det norskamerikanske samfunnet i Amerika, inkludert Seattle og Washington, og som vil bli brukt, er: Ingrid Semmingsens bok, *Veien Mot Vest, Vol. 2*, Theodore C. Blegens bok, *Norwegian Migration to America: The American Transition*, og Leola N. Bergmanns bok, *Americans from Norway*.¹⁹

Boken til Kenneth O. Bjork, *West of the Great Divide. Norwegian Migration to the Pacific Coast, 1847-1893*, tar for seg den tidlige utvandringen og det norskamerikanske samfunnet på Vestkysten, og vil derfor bli referert til i forbindelse med ulike aspekter i den tidlige delen av utvandringen som blir omtalt i denne oppgaven, omkring 1890-årene. Jørgen Dahlies og Patsy Adams Hegstads doktoravhandling omfatter den skandinaviske immigrasjonen og samfunnet i Seattle. Avhandlingene redegjør for, blant annet, ulike aspekter av de skandinaviskamerikanske samfunnene i Seattle, som: foreninger, kirker, kultur og språk, sysselsetting og industri og assimilering og amerikanisering. Siden dette er temaer som er

---

Norwegian on the Seventeenth of May” The Celebration of May 17th in Seattle 1945-2009. Universitetet i Oslo, Høst 2010.

¹⁸ Lovoll 1997; Lovoll 1999; Lovoll, Odd S. *A Folk Epic. The Bygdelag in America*. Boston 1975,

¹⁹ Semmingsen 1950; Blegen, Theodore C. *Norwegian Migration to America: The American Transition*. Northfield, Minnesota, 1940; Bergmann, Leola N. *Americans from Norway*. The Peoples of America Series. Philadelphia, New York, 1950

sentrale i oppgaven, vil Dahlies og Hegstads doktoravhandlinger være nyttige supplementer til de andre kildene.²⁰

Når det gjelder Seattles historikk, økonomiske utvikling, viktige industrier og de forutsetningene immigrantene møtte når de kom til byen, har det blitt lagt vekt på følgende litteratur i oppgaven: Alexander N. MacDonalds doktoravhandling, *Seattle's Economic Development, 1880-1910*, Thomas W. Prosch' bok, *A Chronological History of Seattle, 1850-1897*, Roger Sales *Seattle, Past to Present*, og til dels Clarence B. Bagleys bok, *History of Seattle from the Earliest Settlement to the Present Times Vol. 2*. Alle tar som nevnt for seg historien til Seattle, og i noen grad nabobyen Tacoma,²¹ men MacDonald, Prosch og Sale har ulike syn, blant annet, når det gjelder mangfoldet i økonomien i Seattle, noe som vil bli diskutert i kapittel 2.²²

I drøftingen av den sosioøkonomiske utviklingen er annen nyttig litteratur artikkelen til Hegstad, "Scandinavian Settlement in Seattle, 'Queen City of the Puget Sound.'", som utreder arbeidssituasjonen til skandinaver i Seattle fra 1892 til 1900. Sverre Arestads artikkel, "Norwegians in the Pacific Coast Fisheries", vil også bli brukt i forbindelse med norskamerikanernes sysselsetting i fiskeindustrien i Seattle. Janice L. Reiffs artikkel, "Scandinavian Women in Seattle, 1888 – 1900: Domestication and Americanization", omhandler de skandinaviske kvinners sysselsetting i Seattle, samtidig som den også drøfter den sosioøkonomiske framgangen skandinaviske kvinner og familiene deres hadde i byen. Til slutt, vil Thos Ostensen B.T. Stines bok, *Scandinavians on the Pacific, Puget Sound*, bli brukt som referanse, siden denne omhandler skandinaver i Washington som har utmerket seg og hatt en særskilt sosioøkonomisk framgang.²³

---

²⁰ Bjork, Kenneth Ø. *West of the Great Divide. Norwegian Migration to the Pacific Coast, 1847-1893*. Norwegian-American Historical Association. Northfield Minnesota, 1958; Dahlie, Jorgen. *A social history of Scandinavian Immigration, Washington State, 1895-1910*. New York, 1967; Hegstad, Patsy Adams. *Citizenship, voting and immigrants; a comparative study of the naturalization propensity and voter registration of Nordics in Seattle and Ballard, Washington 1892-1900*. University of Washington, 1982

²¹ Årsakene til at byen Tacoma er av viktighet for denne oppgaven blir diskutert sammen med intervjuene i dette innledningskapittelet.

²² MacDonald 1959; Prosch 1900/1901; Sale 1976; Bagley, Clarence B. *History of Seattle from the Earliest Settlement to the Present Times. Vol. 2*. Chicago, 1916

²³ Hegstad 1985; Arestad, Sverre. "The Norwegians in the Pacific Coast Fisheries". I: Gates, Charles M. *Pacific Northwest Quarterly*. Seattle, Washington, 1943; Reiff, Janice L. "Scandinavian Women in Seattle, 1888 – 1900: Domestication and Americanization". I: Blair, Karen J. *Women in Pacific Northwest History An Anthology*. Seattle and London, 1988; Stine, Thos Ostensen B.T. *Scandinavians on the Pacific, Puget Sound*. Seattle, Washington 1900

Når det gjelder de ulike foreningene som var viktige i det norskamerikanske samfunnet, er bøkene til Carl G. O. Hansen og Sverre Norborg svært relevante, da begge bøkene omhandler historikken til *Sons of Norway* generelt i Amerika, men også i Seattle og Washington.²⁴ *Nordlandslaget* er et bygdslag, og en annen type forening som behandles i oppgaven, og i den forbindelse vil hovedfagsoppgaven til Marit Martinsen være viktig, samt Einar Niemi artikkel ”American, Norwegian, or North Norwegian? Dilemmas of Identity for Immigrants from Northern Norway in the United States, 1900 – 1930”. Både Martinsen og Niemi studerer *Nordlandslagets* betydning og utvikling i Amerika, inkludert Seattle og Washington generelt.²⁵ De siste foreningene som blir omtalt i denne oppgaven er sangforeningene. I den forbindelse vil Alf Lunder Knudsens doktoravhandling, *The Norwegian male chorus movement in America: A study*, være sentral litteratur. Knudsens avhandling omhandler de mannlige korene i Amerika, inkludert Seattle.²⁶

De lutherske kirkesamfunnene og de lutherske kirkene i Seattle, Tacoma og Ballard, vil bli redegjort for og diskutert i samme kapittel som foreningene. I den forbindelse vil spesielt boken til O. M. Norlie, *Den Forenede Norsk Lutherske Kirke i Amerika*, boken til Walter C. Schnackenberg, *The Development of Norwegian Lutheran Schools in the Pacific Northwest from 1890 to 1920*, og masteroppgaven til Sivert Olaus Skotheim, *A History of the Norwegian Lutheran Churches in Seattle*, være viktig litteratur. Bøkene til Norlie og Schnackenberg vil først og fremst bli brukt i forbindelse med beskrivelsen av kirkens historikk og funksjon, mens Skotheims masteroppgave redegjør for kirkens utbredelse til Stillehavskysten, og da spesielt Seattle, Tacoma og Ballard.²⁷ Til slutt, i samme kapittel, vil masteroppgaven til Camilla Rokstad være relevant. Den omhandler, som nevnt, i hovedsak 17. mai- og julefeiringen i Seattle fra 1880 til 1930. Når det gjelder julefeiringen, skriver hun også om de ulike mattradisjonene nordmenn holdt ved like etter at de flyttet til Seattle. Oppgaven hennes vil derfor først bli brukt til å redegjøre for disse mattradisjonene, og senere i forbindelse med

---

²⁴ Hansen, Carl G.O. *History of Sons of Norway: An American Fraternal Organization of Men and Women of Norwegian Birth or Extraction*. Minneapolis, Minnesota, 1944; Norborg, Sverre. *An American Saga*. Minneapolis, Minnesota, 1970

²⁵ Martinsen, Marit. *Fembøringen på Prærien. Nordlandslaget af Amerika 1908 – 1945*. Universitetet i Tromsø, Våren 2003; Niemi, Einar. ”American, Norwegian, or North Norwegian? Dilemmas of Identity for Immigrants from Northern Norway in the United States, 1900 – 1930”. I: Nichol, Todd W. *Inprenting the Promise of America. Essays in Honfor of Odd Sverre Lovoll*. Northfield, Minnesota, 2002

²⁶ Knudsen, Alf Lunder. *The Norwegian male chorus movement in America: A study*. University of Washington, 1989

²⁷ Norlie, O. M. *Den Forenede Norsk Lutherske Kirke i Amerika*. Minneapolis, Minnesota, 1914; Schnackenberg, Walter C. *The Development of Norwegian Lutheran Schools in the Pacific Northwest from 1890 to 1920*. The State College of Washington, 1950; Skotheim, Sivert Olaus. *A History of the Norwegian Lutheran Churches in Seattle*. University of Washington, 1940

drøftingen omkring julefeiringen som en tradisjon som med tiden ble amerikanisert blant nordmenn i Seattle.²⁸

Det siste kapittelet omhandler norskamerikanerne som medlemmer av det amerikanske storsamfunnet i Seattle. I den forbindelse vil en stor del av den tidligere nevnte litteraturen bli brukt. I tillegg, spesielt i forbindelse med språkproblematikken blant norskamerikanerne, vil blant annet, boken til Einar Haugen, *The Norwegian Language in America. A study in bilingual behavior*, og boken til Marvin G. Slind og Fred C. Bohm, *Norse to the Palouse Sagas of the Selbu Norwegians*, være relevant litteratur.²⁹

Teori

Immigrasjonshistorie er en viktig del av amerikansk historie. Flertallet av befolkningen i USA i dag, er etterkommere av innvandrere, og har således sine røtter fra mange forskjellige land og kulturer. Kun Canada og Australia har et sammenlignbart etnisk mangfold.³⁰

Immigrasjonen og det flerkulturelle USA gjør at "(e)tnisitet, og forholdet mellom de ulike etniske gruppene i nasjonen, har vært og er et sentralt spørsmål i amerikansk forskning."³¹

I 1893 presenterte historikeren Fredric Jackson Turner "frontier teorien". Denne teorien handlet om at immigrantene, gjennom hardt arbeid og et felles mål, ble forenet og at det skjedde en "sammensmelting" av etniske identiteter, som dannet en ny "amerikansk" identitet ved det bevegelige grenseområdet, *the frontier*, vest i USA. Immigrantene skulle altså forkaste sin etniske identitet, og i stedet smelte sammen til et "nytt" folk og skape en ny og egen amerikansk etnisk identitet. Denne teorien har blitt kalt "melting pot" [smeltedigelen], og har sitt navn fra teaterstykket til Israel Zangwill, "The Melting Pot", som ble satt opp på Broadway i 1908.³²

Robert Park, forsker ved Chicago School, var en av de som støttet teorien til Turner. Park mente imidlertid det ville ta for lang tid å danne en egen amerikansk etnisk identitet. Dette var

---

²⁸ Rokstad 2006

²⁹ Haugen, Einar. *The Norwegian Language in America. A Study in Bilingual Behavior*. Bloomington, London, 1969; Slind, Marvin G. and Bohm, Fred C. *Norse to the Palouse Sagas of the Selbu Norwegians*. Washington, 1990

³⁰ Drøyer 1998, s. 29

³¹ Garvik, Terje, *Karmøy Club of Washington*. Universitetet i Oslo, Våren 2006, s. 13

³² Ibid; Drøyer 1998, s. 29; Steinberg, Stephen. *The Ethnic Myth. Race, Ethnicity, and Class in America*. New York, 1981, s. 47-48

omkring første verdenskrig, og det var på denne tiden et sterkt press fra Amerika at immigrantene skulle assimileres eller amerikaniseres. Det var således ikke lenger rom for immigrantene å ha en bindestreksidentitet, slik som, for eksempel, en norskamerikansk identitet.³³ Det ble krevd full oppslutning om Amerika. Immigrantene skulle assimileres i det amerikanske samfunnet, noe som betydde at de måtte forlate deres opprinnelige etniske kultur og erstatte den med den nye nasjonens kultur.³⁴

Det var likevel flere som mente at de forskjellige innvandrergroppene kunne være viktige bidragsytere til den amerikanske nasjonen, samtidig som de stilte spørsmål ved ”Melting pot” teorien og amerikaniserings- og assimilasjonsteorien.³⁵ Blant skeptikerne var norskamerikanerne, Ole Edvart Rølvaag, tidligere forfatter og professor i norsk ved St. Olaf College i Minnesota, og journalist og forfatter Waldemar Ager. Både Rølvaag og Ager var talsmenn for det norskamerikanske miljøet, og mente at de norske immigrantene skulle beholde deres norskamerikanske etniske identitet. De ville med andre ord at norskamerikaneren skulle være amerikaner, men i en dobbel kontekst, og dermed ha tilhørighet både i Norge og Amerika.³⁶ Professor i amerikansk litteratur og kultur, Øyvind T. Gulliksen, oppsummerer Ager på følgende måte: ”Å bli amerikaner var for Ager en mulighet til å fornyes i et nytt fedreland, samtidig med en revitalisering av sin gamle kulturtilhørighet.”³⁷

Denne norskamerikanske etniske identiteten indikerer at immigrantene var en del av to samfunn – det etniske samfunnet, eller det norskamerikanske samfunnet, og det amerikanske storsamfunnet. Det norskamerikanske samfunnet og dens mange organisasjoner var noe immigrantene frivillig var en del av. Det amerikanske storsamfunnet var derimot et samfunn de måtte være en del av, blant annet, på grunn av politikk, lover og rettigheter. Disse to samfunnene var derfor ikke to parallelle samfunn, siden det norskamerikanske samfunnet ikke var autonomt nok til å tilfredsstille immigrantenes behov. Det norskamerikanske samfunnet var ikke et segregert samfunn, men en del av det amerikanske storsamfunnet. Dette gjelder på tross av at det norskamerikanske samfunnet hadde mange organisasjoner som var en sterk del

---

³³ Høie 2010, s. 32

³⁴ Lovoll 1997, s. 233; Garvik 2006; <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/39328/assimilation>

³⁵ Lovoll 1975, s. 147

³⁶ Gulliksen, Øyvind T. *Double Landscapes. Midwestern Texts. Studies in Norwegian-American Literature*. University of Bergen – Dissertation, 1999, s. 233, 271

³⁷ Gulliksen, Øyvind T. ”Assimilasjonsprosessen i Waldemar Agers *Paa Veien til Smeltepotten*”. I: Cleven, Harry T. *Norwegian-American Essays*. Oslo, 2001, s. 187

av nordmennes liv. Den kanadiske sosiologen, Raymond Breton, mener styrken av etniske samfunn må forstås i forhold til institusjoner. Ifølge Breton er nøkkelen til et sterkt etnisk samfunn ikke bare engasjementet til de individuelle medlemmene, eller ressursene som medlemmene kan bidra med, men også rekkevidden og mangfoldet som organisasjonene innen det etniske samfunnet viser. Et helt autonomt samfunn må ha et komplett sett av samfunnsmessige institusjoner.³⁸

På tross av at norskamerikanerne var en del av det amerikanske storsamfunnet, enten de ville det eller ikke, kunne de til en viss grad klare seg innenfor sitt etniske samfunn. Et eksempel på dette er immigrantenes måte å integrere seg i den amerikanske økonomien. Ifølge Ewa Morawska, professor i sosiologi med ekspertise innen migrasjon og etnisitet, er det i den økonomiske sammenheng, to modeller immigrantene brukte. Den første var å innlemme seg direkte inn i den rådende økonomien, mens den andre var en indirekte tilnærming, hvor immigrantene ble ansatt av og arbeidet sammen med medlemmer av deres egen etniske gruppe.³⁹ For norskamerikanerne i Seattle synes begge disse modellene å ha vært aktuelle.

Metode

Ifølge professor i historie ved Universitetet i Oslo, Knut Kjeldstadli, har hermeneutikken som formål å forstå hva menneskene har gjort. Dette er igjen sterkt knyttet til motivforklaringer som angår ”mening, hensikt, formål eller motiver.”⁴⁰ Kjeldstadli skriver videre at ”en må forstå handlingene som *intensjonelle*, som styrt av en bevisst hensikt, om den ikke nødvendigvis var fornuftig.”⁴¹ Denne oppgaven har en hermeneutisk tilnærming for å forstå mønsteret, handlingene og drivkreftene bak utviklingen til norskamerikanerne i Seattle. Målet har vært å forstå hensikten, målet og motivene til intervjuobjektene ut fra deres egne premisser. Gjennom en slik grundig undersøkelse av intervjuene har målsetningen for denne studien vært å undersøke flere faktorer i deres liv, og på denne måten danne seg et helhetlig bilde av nordmenns liv og det norskamerikanske samfunnet i Seattle fra 1889 til 1930.

Den hermeneutiske tilnærmingen har likevel begrensninger. Tilnærmingen tar ikke med de ”sosiale strukturene som gir en retning til handlingene, og naturforholdenes betydning i

---

³⁸ Breton, Raymond. *Ethnic Relations in Canada. Institutional Dynamics*. Montreal and Kingston, 2005, s. x11

³⁹ Morawska, Ewa. *Insecure Prosperity. Small-Town Jews in Industrial America, 1890–1940*. Princeton, New Jersey, 1996, s. 31

⁴⁰ Kjeldstadli, Knut. *Fortida er ikke hva den en gang var. En innføring i historiefaget*. Oslo, 1999, s. 250

⁴¹ *Ibid*, s. 122, 123

menneskelivet. (...) På den ene sida må vi se situasjonene fra de handlende menneskenes synspunkt. På den andre sida kan strukturene synes å styre.”⁴² Denne oppgaven undersøker, blant annet, Seattles sosioøkonomiske utvikling, i kapittel 2, og norskamerikanerne som en del av storsamfunnet i Seattle, kapittel 5. Årsaken til at disse momentene har fått en såpass stor del av denne oppgaven, er nettopp for å vise at situasjonen og utviklingen til norskamerikanerne ikke bare var styrt av deres egne handlinger, men også av strukturer slik som Seattles økonomiske utvikling og det amerikanske storsamfunnet og kulturen i byen.

Den hermeneutiske tilnærmingen leder således til bruk av kvalitative kilder, som i denne oppgaven består av intervjuer og brev. Begrensningene ved hermeneutikken som metode, og viktigheten av de omkringliggende strukturene, fører således til at denne tilnærmingen er supplert med bruk av kvantitative kilder, som i dette studiet består av ulike historiske tellinger og statistikk.

Kvalitative kilder – muntlige kilder

Kjeldstadli skriver at ”Med kvalitative teknikker søker en å finne ut om noe fantes, hva noe var og betydde.”⁴³ Enten det er en skriftlig kilde eller et intervjuobjekt er det altså viktig å tolke kilden for å finne hva den som har produsert kilden har opplevd. Dette er av stor viktighet for denne undersøkelsen, siden den hovedsakelig baserer seg på intervjuer.

Kjeldstadli skriver at ”(m)ed muntlige kilder menes en gruppe av personlige kilder. Det gjelder dels *minner*, det vil si folks erindringer om egne opplevelser, dels *tradisjon*, det vil si beretninger som er overlevert i flere ledd i samtida eller gjennom generasjoner (som rykter og sagn).”⁴⁴ Intervjuene brukt i dette studiet berører først og fremst de gjeldende personenes minner. Bruk av muntlige kilder innebærer en rekke fordeler. Kjeldstadli viser til ni argumenter for å bruke muntlige kilder. Flere av disse argumentene er direkte relevante for denne studien. For det første kan intervjuer utfylle skriftlige kilder, ved at informanten var en del av prosessen en ønsker å undersøke. For det andre kan andres fortellinger åpne for nye problemstillinger, og dermed føre til at intervjuene blir en del av forskningsprosessen og utvikler den hermeneutiske spiralen.⁴⁵ For det tredje får en gjennom muntlige kilder

---

⁴² Ibid, s. 35, 124

⁴³ Ibid, s. 183

⁴⁴ Ibid, s. 192

⁴⁵ Den hermeneutiske spiral: ”(F)orskingsprosessen som en erkjennelsesspiral. Historikeren begynner ofte med et emnefelt og noen enkle spørsmål og antakelser. De er nok hypoteser, men de er foreløpige. I løpet av arbeidet

opplysninger på individnivå, eller mikronivå. For det fjerde kan de muntlige kildene bidra til å motvirke skjevheter når det gjelder, blant annet, klasse, kjønn og grupper som faller utenfor det ordinære samfunnet. Således kommer den individuelle livshistorien til mennesker ut i lyset gjennom bruk av muntlige kilder. Sist, men ikke minst, kan de muntlige kildene bidra med opplysninger som ikke kommer frem andre steder.⁴⁶

Like fullt, er det utfordringer og begrensninger knyttet til bruk av muntlige kilder, ifølge, blant annet, Kjeldstadli. For det første viser nyere erindringsforskning at hukommelse og lagring av minner er en aktiv prosess. Intervjuobjektet kan gjennom aktiv bearbeiding av erindringen endre oppfattelsen av sin egen fortid, og gjennom ulike elementer fra denne fortiden skape en ny identitet som objektet vil bli forstått ut i fra. For det andre er det også en mulighet for at informanten feilerindrer, spesielt når det gjelder egne holdninger, og på denne måten justerer de minnene han eller hun har, til å følge dagens normer. For det tredje kan samspillet mellom intervjuer og informant farge innholdet. For eksempel kan spørsmålene være ledende, de kan være laget ut fra intervjuers ideologi, eller informanten kan svare ut fra hvordan han eller hun tror intervjuer vil ha svarene. Mange forskere hevder sågar at fortellingen, slik som informantens fortelling til intervjuer, har sine føringer. Det kan skje ved en skapt todeling mellom ”før” og ”nå”, eller ved at en skaper et bilde av en større sammenheng, kontinuitet og entydighet i livet som i utgangspunktet ikke eksisterer.⁴⁷

Intervjuene

På grunn av at den tidsperioden som oppgaven omhandler, er så langt tilbake i tid, var det ikke mulig å gjennomføre personlige intervjuer med kilder som husker denne perioden, den tiden jeg var i Seattle. I stedet ble den muntlige samlingen fra *Pacific Lutheran University* (PLU) brukt. Denne samlingen av muntlige kilder har vært uvurderlig i forhold til undersøkelsen av problemstillingen på mikronivå, og har samtidig vært denne oppgavens viktigste kvalitative kilde. Prosjektet er organisert av Dr. Janet E. Rasmussen, tidligere professor ved PLU. Intervjuene er dokumentert gjennom lydopptak, og tar opp informantens livsløp fra oppveksten i Norge, eller USA, og fram til tiden da intervjuet ble gjort. Intervjuene tar for seg mange av de samme spørsmålene, og omhandler blant annet overfarten til Amerika, årsaker til at de dro, helhetsinntrykket av Amerika, bosted, jobbsituasjon, forenings-

---

gir kildene ny innsikt; spørsmålene vinner i presisjon og relevans i forhold til den virkeligheten en mener å avdekke.” Fra: Kjeldstadli 1999, s. 128

⁴⁶ Ibid, s. 194-195

⁴⁷ Ibid, s. 196-197

og kirkeliv, språksituasjonen og andre hendelser og faktorer som var viktige i immigrantenes liv. På tross av at intervjuene er rettet mot disse temaene, så er det i alle lydopptakene en uformell tone og informantene får i stor grad snakke fritt om det er et spesifikt tema som opptar dem mer enn andre.

The Oral History Project, som PLUs muntlige samling egentlig heter, omfatter 282 innspilte intervjuer av skandinaviske menn og kvinner som bosatte seg ved Stillehavskysten. Omkring 143 av disse opptakene er av norske menn og kvinner, hvorav 38 av disse er brukt i denne undersøkelsen. Det er flere årsaker til at bare omkring en tredjedel av de 143 intervjuene er brukt. Mange av disse intervjuene omhandler immigrasjon like før eller etter 1950 og er således utenfor denne oppgavens rammer. Likeledes er det noen av intervjuobjektene som immigrerte til USA i samme tidsperiode som min oppgave, men som ikke flyttet til Seattle før etter 1940- eller 50-tallet. Samtidig omfatter denne samlingen intervjuer av personer som bosatte seg i hele Stillehavsområdet, og mange av disse immigrerte således til områder som er utenfor oppgavens fokus. Det har også vært noen begrensninger når det gjelder tiden i Seattle, og de antatt mest relevante intervjuene ble derfor valgt ut på bakgrunn av sammendrag av hvert intervju, som er tilgjengelige på PLUs nettsider.⁴⁸ I alt ble det valgt ut omkring 70 intervjuer som kunne være av interesse for oppgavens problemstilling. Disse intervjuene er i utgangspunktet kun tilgjengelige på lydbånd, men siden jeg hadde tatt interesse for såpass mange intervjuer, valgte PLU å sette opp en database slik at de var tilgjengelige for meg hjemme i Norge. Denne databasen blir brukt som referanse i oppgaven når det henvises til de ulike intervjuene. Databasen med PLUs intervjuer er den viktigste kilden i denne studien, og uten denne hadde den anvendte tilnærmingen til problemstillingen vært umulig å gjennomføre. Noen av intervjuene som jeg tatt interesse for ble imidlertid, av uvisse årsaker, utelatt i databasen, samtidig som noen av intervjuene i databasen måtte forkastes på grunn av dårlig lyd kvalitet eller av manglende relevans til oppgaven. På grunn av disse faktorene er det i alt 38 intervjuer denne oppgaven baserer seg på. Samtlige av intervjuene som er tatt med i denne oppgaven er spilt inn mellom 1979 til 1983 og omhandler personer som emigrerte til Seattle og Tacoma i perioden 1900 til 1930.

Det muntlige kildematerialet fra PLU omfatter, som nevnt, intervjuobjekter fra Seattle, men også i stor grad fra nabobyen Tacoma. En grunn til at mange av informantene er fra Tacoma

---

⁴⁸ Oral History Collection, Norway. Fra: <http://www.plu.edu/archives/sie/Oral-History-Collections/Norway.php>

kan være at PLU ligger i denne byen. Jeg har vurdert om jeg skulle forkaste disse intervjuene fordi informantene bodde i Tacoma og ikke Seattle. Likevel har jeg valgt å ta med disse intervjuene av ulike årsaker. For det første ligger Tacoma kun fire til fem mil fra Seattle, og har mange av de samme geografiske betingelsene som Seattle har. For det andre var det mange av informantene som hadde venner, familie, jobbet og var medlem av ulike foreninger og kirker, på tvers av disse byene. De hadde derfor et nettverk i begge byene, og var på denne måten medlem av det norskamerikanske samfunnet i både Seattle og Tacoma. Til slutt er det store likheter i det norskamerikanske dagliglivet og samfunnet i disse byene. For eksempel, hadde nordmennene mange av de samme jobbene i Tacoma som i Seattle, og de dannet de samme foreningene og kirkene. Ulike faktorer som er viktige for denne oppgaven viser seg derfor å gjelde begge byene. På grunn av dette vil Tacoma bli nevnt hyppig, og vil være en indirekte del av denne oppgaven. Sammenligning når det gjelder den økonomiske utviklingen i de to byene, spesielt på 1890-tallet, vil også bli gjort. I tillegg vil byen Ballard, som lå noen kilometer unna Seattle, være en del av denne oppgaven. Konsentrasjonen av nordmenn på dette stedet var svært høy, og Ballard ble annektert Seattle i 1907.

Tabell 1.1 Antall intervjuer fra PLU brukt i denne oppgaven.

	Seattle	Tacoma	Begge byer	Sum
Menn	6	9	4	19
Kvinner	7	6	6	19
Sum	13	15	10	38

Tabell 1.1 viser antall kvinnelige og mannlige informanter fra PLU som er brukt i denne oppgaven. Tabellen viser også om informantene etablerte seg i Tacoma eller Seattle. Når det gjelder raden "begge byer", viser denne til de informantene som oppgir at de har bodd både i Seattle og Tacoma i perioden 1889 til 1930.

Når det gjelder henvisning til intervjuene vil disse bli referert til via en note. Førstegangs referanse vil inneholde "intervju", navn på informanten, institusjonen de er hentet fra - som er *Pacific Lutheran University (PLU)*, dato og årstall og tilslutt en link til en internett adresse som inneholder lydopptaket til den aktuelle informanten. Andregangs referanse vil inneholde "intervju", navn på informanten, PLU og dato og årstall. I tillegg vil alle intervjuene vises i sin helhet i litteraturlisten.

Brev

Selv om intervjuene fra PLU er hovedkilden i denne studien, baserer den seg også i noen grad på såkalte amerikabrev. Brevene, i likhet med de muntlige kildene, gir en innsikt i allmuens forestillinger om Amerika på et mikronivå. Ifølge masteroppgaven til Thor Indseth, er amerikabrevene ”den fremste informasjonskanalen og kontaktbindeleddet mellom samfunnet i Amerika og samfunn i Norge”.⁴⁹ Amerikabrevene var altså viktige informasjonskilder for nordmenn for å forstå hvordan forholdene var i Amerika.⁵⁰ Dette førte til at det var stor interesse for brevene i Norge, og de ble ofte lånt bort til naboer eller trykt i norske aviser.⁵¹ Brevene kan derfor klassifiseres som både private og offentlige.⁵² Dette gjenspeiles også i mange av brevene ved at brevskrivere, for eksempel, markerte den teksten i brevene som ikke skulle leses høyt, hva som ikke skulle skrives av, eller overbrakte informasjon som interesserte flere lesere og dermed lot brevet få en offentlig funksjon.⁵³ Etter hvert som den norske befolkningen ble mer kjent med Amerika, sluttet mange av brevskriverne å opplyse om forskjellige forhold i Amerika. Brevene gikk dermed over til å bli mer personlige.⁵⁴ Amerikabrevene som det refereres til i denne oppgaven, er av en slik personlig art. Det er derfor grunn til å tro at befolkningen i Norge i perioden 1889 til 1930, som er tidsperioden for denne undersøkelsen, hadde relativt god kjennskap til Amerika.

Til forskjell fra Thor Indseth, som i sin hovedfagsoppgave bruker brevene som levninger, vil jeg i denne oppgaven bruke brevene først og fremst som beretninger.⁵⁵ Som beretninger vil brevene i denne studien belyse, blant annet, hvordan folk levde, hvilke motiver de hadde og hva de gjorde.

Kvantitative kilder og statistikk fra intervjuene

Kvantitative kilder skiller seg fra kvalitative kilder ved at en teller istedenfor å tolke. Kjeldstadli skriver at med kvantitative kilder kan en ”si hvor hyppig noe opptrådte, eller i hvilke mengder det forekom”.⁵⁶

---

⁴⁹ Indseth, Thor. *Forestillinger om Amerika i Norge. Med vekt på motiver for utvandring i perioden 1866 til 1900, i lys av amerikabrev, amerikabøker og aviser*. Universitetet i Oslo, 2006, s. 10

⁵⁰ Engen, Arnfinn. *Utvandringa – det store oppbrotet*. Oslo, 1978, s. 159

⁵¹ Semmingsen 1950, s. 470

⁵² Kjeldstadli 1999, s. 176

⁵³ Indseth 2006, s. 11

⁵⁴ Øverland, Orm. ”Learning to read immigrant letters, reflections, towards a textual theory”. I: Øverland, Orm. *Norwegian-American Essays*. Oslo, 1996, s. 224

⁵⁵ Indseth 2006, s. 10

⁵⁶ Kjeldstadli 1999, s. 183

Selv om den muntlige samlingen fra PLU i hovedsak vil bli brukt som en kvalitativ kilde, vil det også bli hentet kvantitative data fra denne kilden. Særlig der det fremkommer fellestrekk i flere av intervjuene som, for eksempel, at de viser til arbeid innen fiskeindustrien eller kvinners frafall innen den formelle sysselsettingen, vil dette bli anvendt som kvantitative data i form av statistikk i oppgaven.

Statistikk og ulike tellinger

De kvantitative kildene i denne oppgaven er, ved siden av statistikken fra intervjuene, ulike tellinger fra Kongeriket Norges *Stortings forhandlinger 1921. Tredje Del*, samt ulike tellinger fra *The State of Washington* og *U.S Census Bureau*. Når det gjelder Stortingsforhandlingene fra 1921, gir denne kilden verdifull informasjon angående motivene og årsakene til at nordmenn, i perioden 1900 til 1910, utvandret, deres arbeidssituasjon i hjemlandet, samt oversikt over alder og sivilstatus blant de norske immigrantene. Denne informasjonen er viktig for å få en forståelse for hvem utvandrerne var og om det var noe samsvar mellom utvandrerne fra Norge og norskamerikanerne som etablerte seg i Seattle. Kilden kan også bidra med indikasjoner på hvorvidt det var likheter mellom arbeidet utvandrerne hadde i Norge, etterspørselen i arbeidsmarkedet i Seattle og jobbene de norske immigrantene tok i byen. Den andre kvantitative kilden er tellinger gjort av *The State of Washington*. Disse tellingene brukes i kapittel 2, som omhandler Seattles sosioøkonomiske utvikling og viser, blant annet, hvilke industrier som hadde størst betydning i Seattle og i staten Washington. Hensikten med dette er, blant annet, forståelsen for hvilke næringer som var i utvikling, arbeidsmarkedet generelt og den økonomiske situasjonen i Seattle. Oppgaven viser også til tellinger fra *U.S Census Bureau, Population Report og Special Reports Religious Bodies*. *Population Report* er folketellinger, og har som hensikt å vise hvor mange norskamerikanere, første generasjon og deres etterkommere, som bodde i Seattle. Mens *Religious Bodies* blir brukt for å få en oversikt over antall norskamerikanere som var medlem av den lutherske kirke i Amerika og Seattle, samt for å forstå de religiøse forholdene i Seattle.

Disposisjon

Denne oppgaven er tematisk organisert og inneholder følgende kapitler:

Kapittel 2 vil først redegjøre for den generelle befolkningsutviklingen i Seattle, og ikke minst hvor mange nordmenn som valgte å bosette seg i byen. I tillegg vil lønnsnivået i Seattle bli

studert, for å se om dette var en av årsakene til innflyttingen og etableringen i byen. Hoveddelen av kapittelet vil imidlertid handle om viktige hendelser, spesielt før 1900, som fikk store konsekvenser for den sosioøkonomiske utviklingen i Seattle. For å forstå denne utviklingen, og for å sette denne i perspektiv, vil det bli gjort en kort sammenligning med nabobyen Tacoma. Dette fordi Tacoma hadde de samme geografiske betingelsene, økonomiske forutsetningene, og de samme utsiktene til å øke befolkningen som Seattle, før depresjonen i 1893. I tillegg var det, som nevnt, mange norskamerikanere i Tacoma, og mange fra intervjudatabasen til PLU etablerte seg i denne byen. I forbindelse med drøftingen av de viktige hendelsene i hoveddelen av dette kapittelet, vil det også bli redegjort for innflyttingen til Seattle, og utflyttingen fra Norge. Disse hendelsene hadde store konsekvenser for Seattle, og ikke minst for norskamerikanerne. Et siste interessant element i dette kapittelet er hvilke næringer som var størst, og økonomisk viktigst for byen og befolkningen i Seattle. Siden etterspørsel etter arbeidskraft, var avgjørende for migrantene. Spesielt innen fiskeindustrien og skogindustrien kom nordmenn til spille en viktig rolle.

Kapittel 3 vil først gi et generelt overblikk over hvilke typer arbeid de norske immigrantene hadde før de kom til Amerika. Målet er å undersøke om det er noen sammenheng mellom deres arbeid i Norge og etterspørselen på arbeidsmarkedet i Seattle. Deretter blir det redegjort for forskjellene i yrkessammensetningen til utvandrerne i Norge, i perioden 1881 til 1890 kontra perioden 1901 til 1910. I tillegg vil det bli redegjort for alderen og kjønnsammensetningen blant utvandrerne. Den neste delen av dette kapittelet vil undersøke hvilke jobber nordmennene i Seattle tok. Spesielt skog- og fiskeindustrien vil få mye oppmerksomhet, fordi det var innen disse industriene de fleste nordmennene fant sitt yrke. I tillegg vil de norske kvinnenenes arbeidssituasjon i Seattle bli undersøkt. Avslutningsvis omhandler kapittelet spørsmålsstillingen hvorvidt den sosioøkonomiske utviklingen blant nordmenn fulgte den allmenne økonomiske forandringen som fant sted i Seattle, samt om nordmennene hadde noen sosioøkonomisk framgang.

Kapittel 4 vil først fokusere på bakgrunnen til foreningene. Det vil bli gitt en generell redegjørelse for årsakene til at så mange norskamerikanere ble medlem av ulike foreninger, samt deres generelle funksjon. På grunn av det store antallet foreninger i USA, og staten Washington, blir det umulig å gjennomgå alle. Denne oppgaven vil derfor konsentrere seg om tre typer foreninger. Den første er *Sons* og *Daughters of Norway*, som var, og er den største norskamerikanske foreningen i Amerika. Kapittelet vil videre undersøke hva som

kjennetegnet bygdelagene. Spesielt *Nordlandslaget* vil bli studert nærmere, siden det var mange immigranter som dro fra Nord-Norge til Seattle, Ballard og Tacoma, og fordi dette ble en relativt stor forening på Nordvestkysten. *Sons* og *Daughters of Norway* og *Nordlandslaget* er også de foreningene som blir nevnt flest ganger av kildene i PLUs intervjudatabase. Også en tredje gruppe, ulike sangforeninger og kor, blir omtalt. Foreningene vil bli behandlet kategori for kategori og vil inneholde en historisk redegjørelse, dens funksjon, foreningslivet blant norskamerikanerne i Seattle og Tacoma, samt hovedårsakene til at de var medlem. I tillegg vil likheter og ulikheter mellom foreningene bli diskutert. Videre vil dette kapittelet omhandle kirken, og da spesielt det lutherske kirkesamfunnet, siden det var flest lutheranere blant nordmenn i Amerika. Kirkens generelle historikk og funksjon vil bli studert. Så følger en redegjørelse for den lutherske kirkens inntog på Stillehavskysten. Deretter følger en drøftelse av de religiøse forholdene på Vestkysten, og da særlig i Seattle, Ballard og Tacoma. Det er nemlig litteratur og kilder som antyder at religionen og den lutherske kirke spilte en mindre rolle på Vestkysten, enn den gjorde i Midtvesten. Likevel viser det seg at de aller fleste intervjuobjektene i intervjudatabasen fra PLU var medlem av en, eller flere kirker, og mange av disse var også aktive innen kirkesamfunnet. Kapittelet vil derfor se nærmere på disse intervjuene fra PLU, for å undersøke dette paradokset, samt studere årsakene til at de var medlem av kirken. I tillegg vil det bli gitt en sammenligning av foreningene og kirken. Tilslutt i dette kapittelet vil norske tradisjoner, og spesielt mattradisjonene i Seattle, bli diskutert.

Kapittel 5 vil i hovedsak drøfte de ulike aspektene som omhandler nordmenns liv som medlemmer av storsamfunnet i Amerika og Seattle. Kapittelet vil først studere hvordan de ulike europeiske immigrantene ble mottatt av amerikanerne, og spesielt tiden rundt første verdenskrig vil være i fokus, siden dette var en vanskelig tid for mange immigranter. Deretter vil kapittelet undersøke hvordan norskamerikanerne oppfattet amerikaniseringsprosessen, i tillegg til å studere hvordan norskamerikanerne tilpasset seg det amerikanske storsamfunnet, spesielt med tanke på det engelske språket. Til slutt vil oppgaven vise hvordan de norske immigrantene gradvis skapte seg en norskamerikansk identitet, og om de samtidig klarte å bli fullverdige medlemmer av det amerikanske storsamfunnet i Seattle.

Kapittel 6 er en oppsummering hvor funnene og hovedpunktene i dette studiet knyttes opp mot problemstillingene i innledningskapittelet.

2. Seattle fra landsby til by - sosioøkonomisk framgang

Dette kapittelet vil hovedsakelig omhandle den sosioøkonomiske utviklingen i Seattle i perioden 1889 til 1930. Kunnskap om Seattles sosioøkonomiske utvikling er en av flere viktige momenter, for å forstå hvorfor så mange nordmenn valgte å etablere seg i byen. Dette gir innsikt i hvilke muligheter norskamerikanerne hadde, og hvordan livene deres var og kom til å bli i byen. Kapittelet omhandler således de typiske *pull* – faktorene.⁵⁷

Spørsmålsstillinger som er relevante for dette kapittelet er: Hva gjorde Seattle så ettertraktet for norske migranter, enten de kom fra Midtvesten eller Norge? Hvordan forløp byens sosioøkonomiske framgang? Var det noen viktige hendelser i Seattles historie som gjorde at byen opplevde sosioøkonomisk framgang? Hvilke næringer var størst, og økonomisk viktigst for byen og befolkningen i Seattle?

Befolkningsøkning og høye lønninger

Som nevnt innledningsvis bodde det i 1889 26 740 innbyggere i Seattle, mens i 1930 hadde dette tallet steget til hele 365 583 innbyggere.⁵⁸ Denne enorme befolkningsøkningen kan umulig skyldes fødselsoverskudd alene. Innvandring spilte derfor en stor rolle for det økende innbyggertallet i Seattle. I denne perioden var det mange amerikanere som flyttet vestover, samtidig som stadig flere mennesker fra landlige strøk i staten Washington valgte å flytte inn til byen Seattle.⁵⁹ I tillegg til dette immigrerte mange utlendinger til Seattle, deriblant nordmenn. I 1890 hadde 1353 førstegenerasjons nordmenn funnet veien til Seattle, noe som betyr at de utgjorde 3,15 prosent av den totale befolkningen. Utover på 1900-tallet økte stadig tallet på førstegenerasjons nordmenn Seattle. I 1900 var det 1642 førstegenerasjons nordmenn i Seattle, som utgjorde 2,03 prosent av den totale befolkningen. I 1910 hadde dette tallet økt til 7193, og 3,03 prosent av den totale befolkningen. I 1920 hadde tallet steget ytterligere, til

---

⁵⁷ ”Forståelsen av migrasjon er dominert av såkalt neoklassisk teori. Et sentralt moment innen denne teorien er at hvert enkelt individ avgjør å migrere ved å vurdere såkalte «push & pull» faktorer. Push-faktorene er de negative faktorene som «dytter fra seg» folk og dermed fører til ut-migrasjon, mens pull-faktorene som er positive, «drar til seg» folk og fører dermed til inn-migrasjon.” Fra: http://no.wikipedia.org/wiki/%C3%85rsaker_til_migrasjon

⁵⁸ MacDonald 1959, s. 39

⁵⁹ Ibid, s. 43

9119, men første generasjons nordmenn prosentvis utgjorde nå en mindre del, med 2,89 prosent av den totale befolkningen. Samme tendensen ser vi i 1930 da antall første generasjons nordmenn i byen hadde økt til 9745, men utgjorde 2,66 prosent av befolkningen.⁶⁰ Den største økningen i antallet første generasjons nordmenn fant sted mellom 1900 og 1910. Det var flere grunner til dette, en av dem var den økonomiske oppturen Seattle og industrien i byen hadde – som vil bli omtalt senere i kapittelet.

Det er også verdt å merke seg at disse tallene kun gjelder nordmenn som var født i Norge, i tillegg til disse var det som kjent mange nordmenn som kom fra andre plasser i USA, og som også kan ha vært født der av norske foreldre, altså etterkommere av første generasjons nordmenn. Det finnes ingen lett tilgjengelig oversikt antall norske etterkommere i Seattle i 1890 og 1900. Derimot finnes det tall fra årene 1910, 1920 og 1930. I 1910 var det til sammen 12 040 første generasjons nordmenn og etterkommere i Seattle. Noe som tilsvarte rundt 5 prosent av den totale befolkningen.⁶¹ Avdøde professor i amerikansk historie og ekspert innen migrasjonshistorie ved Universitetet i Oslo, Ingrid Semmingsen, skriver at ”i 1920 var hvert tjuende menneske i Seattle enten født i Norge eller av norske foreldre i Sambandsstatene.”⁶² Altså, 17 628 første generasjons nordmenn og etterkommere i Seattle i 1920, eller 5,6 prosent av den totale befolkningen. Et tall som økte til 21 862 i 1930, noe som betydde at første generasjonen nordmenn og etterkommere, til sammen tilsvarte nesten seks prosent av den totale befolkningen i Seattle.⁶³ Det er i tillegg interessant å merke seg at mens prosentandelen av første generasjons nordmenn svekket seg fra 1910 til 1930, så styrket prosentandelen første generasjons nordmenn og etterkommere seg, i samme periode. Det er for det første et tegn på at det etterkommere av nordmenn migrerte fra andre deler av USA til Seattle. For det andre betyr dette at de norske immigrantene etablerte seg i byen. De stiftet familie og fikk barn, og på denne måten økte det totale antall norskamerikanere i byen.

Det var flere grunner til at nordmenn valgte å bosette seg i Seattle, men det er ingen tvil om at jobbmuligheter og økonomisk vinning var en av de viktigste.⁶⁴ For samtidig som folketallet økte i Seattle, så vokste også industrien i byen. Spesielt etter den nevnte brannen i 1889 var

---

⁶⁰ Hegstad 1985, s. 1; U.S Census Bureau. *Fourteenth Census of the United States – 1920 – Volume II. General Report and Analytical Tables*. Washington D.C, 1920, s. 759; U.S Census Bureau 1930, s. 1231

⁶¹ U.S Census Bureau. *Thirteenth Census of the United States: 1910 – V-3 Population*. Washington D.C, 1910, s. 994

⁶² Semmingsen 1950, s. 386

⁶³ U.S Census Bureau 1920, s. 947; U.S Census Bureau 1930, s. 1231-1232

⁶⁴ Kongeriket Norge. ”Bilag: Utvandringskomiteens hovedinnstilling (II) av 1915”. I: *Stortingsforhandlinger 1921. Tredje del*. Ot. prp. nr. 24. Kristiania, 1921, s. 198

det stor etterspørsel etter arbeidskraft for å bygge opp byen igjen. Ryktene om gode lønninger gjorde at mange arbeidere kom til byen.⁶⁵ Snittlønnen for en ufaglært arbeider like etter brannen i 1889 var to til 2,3 dollar dagen, eller 12 til 13,8 dollar for en seksdagers uke, mens en faglært arbeider tjente fra fire til åtte dollar om dagen, det vil si 24 til 48 dollar for en seksdagers uke. Til sammenligning lå det nasjonale gjennomsnittet for en ufaglært arbeider på 8,88 dollar i 1892 og 8,94 dollar i 1900 for en seksdagers uke, mens en faglært arbeider tjente i gjennomsnitt 17,61 dollar i 1892 og 18,06 i 1900 for en uke.⁶⁶ Betrakter vi disse tallene nærmere, ser vi også at snittlønnen i Amerika økte relativt lite på åtte år. En av årsakene til dette kan ha vært depresjonen som rammet Seattle og resten av Amerika i 1893; det var ikke før i 1899 at brutto nasjonalprodukt var på samme nivå som det hadde vært i 1892.⁶⁷ Det er i denne konteksten verdt å merke seg at de nasjonale lønnstallene, og lønnstallene i Seattle, er hentet fra ulike årstall. Tallene viser altså at lønningene i Seattle i 1889 var høyere enn det nasjonale snittet både i 1892 og 1900. De økonomiske konjunktorene forandret seg ikke så mye i USA mellom 1899 og 1892. Altså er disse tallene sammenlignbare. Derimot rammet depresjonen i 1893, som nevnt, også Seattle. Hvilket betyr at denne byen, i likhet med resten av USA, mest sannsynlig også opplevde en marginal lønnsvekst, eventuelt nedgang, fram til 1900.

Blant dem som dro til Seattle, i stor grad på grunn av gode jobbmuligheter innen fiskeindustrien, men også høyere lønn, var Odin J. Davidson. Han emigrerte fra Norge i 1920, og på grunn av at hans bror bodde i North Dakota, så flyttet han først dit. Her jobbet Odin på gården til broren. Han forteller at han tjente rundt ti dollar i uken på denne jobben. Odin syntes gårdsarbeidet var hardt og ikke minst, dårlig betalt. Siden Odin hadde bakgrunn som fisker i Norge, valgte han å flytte til Seattle i 1923. Det eneste Odin visste om Seattle, var at det var gode fiskemuligheter der, men dette var ifølge Odin god nok grunn til å flytte dit. Kort tid etter at Odin flyttet til Seattle, fikk han jobb på en fiskebåt som fisket i Alaska, og for denne jobben fikk han rundt 22,5 dollar i uken, mer enn det dobbelte av hans tidligere lønn.⁶⁸ En annen som forteller om lønnsnivået i Seattle er Gunnhild Alvhilda Sather. Hun kom til Seattle i 1921, og begynte som hushjelp – som for øvrig var en typisk jobb for norske kvinner som kom til Seattle, og vil bli omtalt nærmere i neste kapittel. Gunnhild begynte å jobbe så

---

⁶⁵ Bjork 1958, s. 12

⁶⁶ Hegstad 1985, s. 2

⁶⁷ Fra: <http://eh.net/encyclopedia/article/whitten.panic.1893>

⁶⁸ Intervju. Odin Davidson. PLU, 14. Januar 1982: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Davidson,Odin,January14,1982.xml>

fort hun kom til byen, og i den første jobben tjente hun 5 dollar i uken. Hun syntes likevel dette var en relativt dårlig inntekt, og begynte å jobbe for en annen familie etter bare tre måneder. Hos denne familien fikk hun først betalt 8,75 dollar i uken, før hun etter noen få måneder fikk lønnsforhøyelse som gjorde at hun tjente 12,5 dollar i uken. En inntekt Gunnhild sier hun var svært godt fornøyd med.⁶⁹

Brannen i 1889

I 1880 bodde 3533 innbyggere i Seattle, et tall som økte til 9786 innbyggere i 1885, 12 167 innbyggere i 1887 og 19 116 innbyggere i 1888. Det mest interessante er imidlertid den voldsomme økningen i befolkningen fra 1889 til 1890. I 1889 var, som nevnt i innledningen, innbyggertallet i Seattle på 26 740 mennesker, mens ett år senere hadde tallet steget til hele 42 837, noe som tilsvarer en økning på over 60 prosent.⁷⁰ Brannen som brøt ut i sentrum av Seattle i juni 1889, la store deler av den sentrale byen i ruiner, men på tross av dette var det ingen mennesker som omkom. Innbyggerne i Seattle fikk samtidig en gyllen mulighet til å bygge opp bygningene og gatene på en bedre måte enn tidligere, og dette er blant grunnene til at denne brannen senere har blitt kalt *The Great Fire*.⁷¹ Blant annet ble gatene og bygningene hevet slik at kloakksystemet skulle fungere på en skikkelig måte, samtidig som de nye bygningene ble bygget i murstein istedenfor treverk, for å stå bedre rustet til en eventuelt ny brann.⁷² På grunn av *The Great Fire* fortsatte altså befolkningsveksten i Seattle. Ut i fra den voldsomme befolkningsøkningen fra 1889 til 1890 er det grunn til å tro at brannen i Seattle skapte en enorm etterspørsel etter arbeidskraft for å bygge opp byen igjen. Dette førte til at mange flyttet til byen for å jobbe, deriblant norske migranter. En annen grunn til at befolkningsveksten ble så stor like etter brannen, kan være bedre transportmuligheter til Seattle, noe som vil bli diskutert nærmere i forbindelse med utbyggingen av jernbanenettet.

Brannen la altså ingen demper verken på befolkningsøkningen eller den økonomiske utviklingen i årene som kom. Tvert om, mener tidligere professor ved Universitetet i Washington, Roger Sale, i boken *Seattle: Past to Present*. Fordi Seattle allerede før brannen var i sterk vekst, så gjorde brannen at byen fikk en ny og enda større vekst. Sale sammenligner brannen i Seattle med brannen i Chicago og med hvordan Japan og Tyskland

---

⁶⁹ Intervju. Gunnhild Alvhilda Sather. PLU, 6. oktober 1982: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Sather, Gunhild, October 06, 1982.xml>

⁷⁰ Prosch 1900/1901, s. 351

⁷¹ LeWarne, Charles P. "Introduction: A Brief History of Seattle and King County". I: Wright, Mary C. *More Voices, New Stories King County, Washington's First 150 Years*. Seattle, Washington, 2002, s. 21

⁷² Sale 1976, s. 50-51

raskt fortsatte sin vekst etter ødeleggelsene etter andre verdenskrig. Sale forklarer dette med at den sentrale ingrediensen i enhver by, nemlig innbyggerne, ikke var borte. Deres energi, ekspertise og vilje til fortsatt å bo i byen førte til rask oppbygging og videre vekst. Videre mener han at Seattle hadde utviklet seg fra å være en by som før brannen i 1889 bare eksporterte tømmer og kull, til en by som noen år etter importerte råvarer og eksporterte ferdigvarer. I tillegg hadde de nok folk som var murere, stålarbeidere, grunnarbeidere, elektrikere, rørleggere, sementarbeidere og taktekkere. Brannen førte derfor til en økonomisk ”boom” for disse gruppene, samtidig som den generelle økonomien vokste og ikke minst ble mer mangfoldig enn før.⁷³

Jernbane, agenter og familiegjenforening

På grunn av brannen i 1889 fortsatte altså Seattle å vokse, og mer enn noen gang tidligere. Det var gode økonomiske tider, og stadig flere mennesker kom til byen. En årsak kan være enklere tilgang til transport. Gode transportmidler gjør det mulig og ikke minst økonomisk overkommelig å reise for en økt befolkning, samtidig som handel også kan vokse. I 1880 var Seattle et isolert sted, med jernbane som ikke gikk lengre enn til de nærmeste kullgruvene, og bare med månedlig båtforbindelse fra byer som San Francisco, Portland og Victoria. I 1889 fikk Seattle en jernbaneterminal som tok imot tog fra linjen *The Northern Pacific Railroad*, som gikk østover til Mandan i North Dakota.⁷⁴ Dette kan ha bidratt til at Seattle fikk inn den arbeidskraften som trengtes for å bygge opp byen igjen etter brannen samme år. Kanskje enda viktigere, spesielt for befolkningsveksten og handelen, var ferdigstillingen av *The Great Northern Railroad*. Dette var en transkontinental jernbanelinje fra Chicago, som nådde Seattle i januar i 1893.⁷⁵ Nå kunne folk ta tog direkte fra Chicago til Seattle, med stoppesteder, blant annet, i St. Paul i Minnesota. Dette var spesielt gunstig for immigrantene som ofte kom sjøveien til New York. Nå kunne de ta tog videre til Chicago, og så videre til blant annet Seattle. Samtidig var det som kjent mange norskamerikanere i Minnesota og andre steder i Midtvesten, og det var nå lettere også for dem å komme seg til Seattle.⁷⁶ I tillegg ble *The Great Northern Railroad* en konkurrent til *The Northern Pacific Railroad*, noe som gjorde at billettprisene ble billigere for de reisende.⁷⁷

---

⁷³ Sale 1976, s. 50

⁷⁴ MacDonald 1959, s.73, 110

⁷⁵ Ibid, s. 90

⁷⁶ Bjork 1958, s. 382-384

⁷⁷ Ibid, s. 428

Det er ingen tvil om at jernbanen spilte en viktig rolle i immigrasjonen til Seattle, både for immigranter som kom fra, for eksempel, New York og Chicago, men også for migranter som hadde etablert seg i Midtvesten, og som av ulike grunner ville til Vestkysten. En av grunnene til at immigrantene og de bosatte i Midtvesten ville flytte vestover, var at prisen på jordbruksprodukter falt sakte, men sikkert, i perioden 1870 til 1897. Bøndene forklarte dette med mange forhold, blant annet, overforbruk av gratis land, mangelen på konkurranse i produktmarkedet og derav for høye priser på produktene de kjøpte, høye renter på lån, overvurdert valuta og høye skatter. I tillegg skyldte de på jernbanens alt for høye fraktavgifter [freight charges]. De fleste bønder holdt ut i Midtvesten, men noen dro til Vestkysten i håp om en ny start og et bedre liv et annet sted. Blant de som dro var det også mange nordmenn. Midtvesten ble for mange nordmenn ikke det de drømte om da de forlot gamlelandet. Samtidig var det nok også mange nordmenn som ville ha et liv som lignet på det de hadde levd hjemme i Norge.⁷⁸ Nordvestkysten og Seattle-området kunne virke lokkende for mange, med fjell, innsjøer, store skogsområder og til dels et klima som de var vant med i Norge.⁷⁹ Jernbanen hadde altså både en negativ og positiv effekt på bøndene i Midtvesten og nordmennene blant dem. Negativt bidro jernbanen til å gjøre det vanskelig for nordmenn å drive et økonomisk fornuftig jordbruk, mens i positiv retning bidro den til at nordmenn lettere enn før kunne reise til andre steder av landet for å begynne på nytt.

Agenter spilte en viktig rolle i utvandringen fra Norge til Amerika. Mange nordmenn dro over Atlanterhavet, og gjennom agentene fikk nordmennene informasjon og hjelp angående reisen, samt om hvilket liv og muligheter de kunne vente seg i Amerika. Agentene organiserte også ofte hele reisen, slik at de betalte en engangssum som for eksempel inkluderte både båtreisen over Atlanterhavet og togbillett for de som skulle lenger innover i landet. Jernbanens ekspansjon rundt om i USA skapte en mulighet for foretningsmenn til å danne lignende agentfirmaer også innenfor Amerikas grenser. Et eksempel på et slikt firma var *A. E. Johnson and Company of St. Paul*, som i 1891 ifølge avisen *Fædrelandet og emigranten* var det største emigrantfirmaet i verden. Firmaet hadde agenter i alle de nordlige delene der skandinaver holdt til, og spilte en stor rolle i migrasjonen både fra Midtvesten og Europa til Nordvestkysten. Firmaet, som ble dannet av svensken Aleck E. Johnson og nordmannen Olaf O. Searle, tok over salget av land og togbilletter til skandinaver, finner og tyskere fra

---

⁷⁸ Ibid, s. 385-386

⁷⁹ Intervju. Sigurda Haug Aamot. PLU, 7. august 1981: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Aamot, Sigurda, August 07, 1981.xml>

jernbaneselskapet *Northern Pacific* i 1888. De ble på denne måten det naturlige mellomleddet for nordmenn som ønsket å flytte til Nordvestkysten.⁸⁰ Nå er det ingen av de 38 intervjuobjektene i kildematerialet fra den muntlige samlingen til PLU som nevner at de kjøpte sine togbilletter eller båtbilletter direkte fra agenter. Likevel er det grunn til å tro at mange av intervjuobjektene fikk sine billetter via agenter, og kanskje spesielt de som fikk tilsendt eller kjøpte billetter som dekket hele reisen, altså både båtreisen fra Norge og togreisen videre innover Amerika.

På tross av økonomisk nedgang i 1893, som førte til at flere banker sammen med jernbaneselskapene *Nothern Pacific*, *Union Pacific* og *Canadian Pacific* gikk konkurs, fortsatte jernbanen å være en viktig faktor for transport av varer, tjenester og immigranter utover 1900-tallet.⁸¹ Dette kommer tydelig frem blant annet gjennom det muntlige kildemateriale fra PLU. De aller fleste fra intervjudatabasen kom til Amerika via Ellis Island, en øy utenfor New York. New York var anløpssted for de aller fleste båtene til Amerika, og derfor et naturlig innkomststed for de fleste nordmennene som immigrerte til Amerika. Før immigrantene kom inn til byen, måtte de gjennom innregistrering og diverse kontroller ved immigrantstasjonen på Ellis Island.⁸²

Av de 108 733 menneskene som utvandret fra Norge i perioden 1905 til 1910 oppga 39 129 av dem, at de fikk "(b)illett eller reisepenge tilsendt fra Amerika eller andre land". I tillegg til at 17 479 også oppga at de "(r)aiser til familien".⁸³ Selv om denne oppgaven vil vise at innflyttingen til Seattle i perioden 1889 til 1930 i stor grad var preget av en arbeidsinnvandring bestående av unge og ugifte nordmenn, viser de ovennevnte tallene at mange også hadde venner og familie som ventet på dem i Amerika.

En av dem som ankom Ellis Island i New York og tok toget direkte videre til Seattle, var Sverre Halvorsen. Sverre forteller i intervjuet at han ankom New York 27. april i 1913 og var framme i Seattle tidlig om morgenen 4. mai, en dag tidligere enn planlagt. Videre sier han at han fikk tilsendt Amerika-billetten fra sin tante og onkel, som bodde i Seattle. Det eneste han visste angående turen var avreisedato fra Trondheim og at han skulle møte onkelen sin på havna i Seattle 5. mai. Siden billetten kom i posten, så var den allerede betalt av hans onkel,

---

⁸⁰ Bjork 1958, s. 392, 394

⁸¹ MacDonald 1959, s. 90

⁸² Semmingsen 1950, s. 174. Ellis Island tok over som immigrantstasjon istedenfor Castle Garden i 1891.

⁸³ Kongeriket Norge. "Bilag: Utvandringskomiteen foreløbige innstilling av 1913", 1921, Tabell 10 s. 47

og Sverre forteller at han ikke vet hvor mye den kostet, men husker at han måtte betale 100 dollar for hele reisen til sin onkel.⁸⁴ En annen som dro direkte fra New York til Seattle, var Ida Pauline Apalseth, som dro fra Bergen til New York i 1916. Ida hadde en halvsøster som bodde i Alaska, og planen var å dra til Seattle og så videre til Alaska. Det var faren til Ida som betalte for Amerika-billetten som også inkluderte togreise, og på tross av at Ida ikke visste hvor mye billetten kostet, fikk også hun beskjed om å betale tilbake 100 dollar når hun hadde slått seg ned og skaffet seg arbeid i Amerika.⁸⁵

Både Sverre og Ida forteller at de hadde fått dekket turen av familie, enten via ”prepaid ticket” sendt fra Amerika eller betalt av familie hjemme i Norge. Det er imidlertid grunn til å tro at hele turen fra Norge til Seattle kostet mer enn 100 dollar. George Bruun Sandback forteller at han betalte 200 dollar for sin tur i 1916, som inkluderte båttur fra Stavanger til New York og tog videre til North Dakota.⁸⁶ I tillegg er det viktig å merke seg at de aller fleste av intervjuobjektene som dro direkte fra New York til Seattle, hadde familie eller venner som bodde der og som de skulle møte når de kom til Seattle.

Blant de norske immigrantene som bosatte seg i Seattle-området, dro på langt nær alle direkte fra Ellis Island i New York og over til Seattle og Nordvestkysten. Som nevnt, var familiegjenforening, venner og andre bekjenskaper i Seattle en av hovedgrunnene til at enkelte nordmenn dro direkte fra Norge via Ellis Island og videre med tog til Seattle. Disse personene hadde som oftest en avtale om å møte familie eller kjente på togstasjonen i Seattle. De fikk deretter ofte jobb gjennom sin familie eller sitt bekjenskap, og dette var nok en viktig trygghet for mange av de nye immigrantene i et ellers ukjent land. Nå var det statene i Midtvesten som hadde den største befolkningen av norskamerikanere. På grunn av dette var det, naturlig nok, her mange av emigrantene fra Norge hadde sin familie, og derfor dro mange av nordmennene fra Ellis Island i New York til Midtvesten, før de eventuelt dro videre til Seattle. Blant disse var Lilly Havre Bjornstad, Cato Torvald Oppsal og Alfred Julius Strøm. Lilly og hennes familie fikk i 1914 besøk av sine tidligere naboer som hadde emigrert til Amerika, og de overtalte Lilly om å bli med over til Amerika. Etter nærmere ti dager på sjøen

---

⁸⁴ Intervju. Sverre Halvorsen. PLU, 6. oktober 1982: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Halvorsen,Sverre,October06,1982.xml>. Ingen av de andre intervjuobjektene husker eksakt dato fra når de dro fra New York til når de kom til Seattle. De aller fleste hevder imidlertid at togturen tok fra New York til Seattle tok ca. 8 dager.

⁸⁵ Intervju. Ida Pauline Apalseth. PLU, 26. juli 1982: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Apalseth,Ida,July26,1982-a.xml>.

⁸⁶ Intervju. George Bruun Sandback. PLU, 25. mars 1982: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Sandbeck,George,March25,1982.xml>

kom de til Ellis Island for deretter å dra til Eau Clair i Wisconsin, der familien bodde. Etter to år i Wisconsin møtte Lilly sin mann, Andreas Bjornstad. De giftet seg, og flyttet samme år til Seattle, der familien til Andreas bodde. Det var en togtur som ifølge Lilly varte i tre dager.⁸⁷ Cato, som emigrerte til Amerika i 1929, dro alene, men traff noen kjente fra hjembygda på båten. Etter åtte til ni dagers reise kom Cato til New York. Her fikk han et tilbud om jobb, men Cato hadde allerede avtale om å jobbe på gården til en av sine onkler i North Dakota. Ferden gikk derfor videre med tog via Chicago og Minneapolis og så til Alamo i North Dakota. Cato jobbet på gården til sin onkel slik som avtalt, men etter fire til fem måneder gikk Cato lei North Dakota. Han bestemte seg derfor for å dra til sin tante og onkel på morssiden, som bodde i Olympia mellom Tacoma og Seattle. Cato sier at grunnen til at han dro til Nordvestkysten var at flere av hans familiemedlemmer bodde eller hadde bodd i Seattle. De hadde fortalt hvor mye det lignet på hjemstedet nær Stavanger, og at det var gode muligheter til å få jobb som fisker der.⁸⁸ Også Alfred dro alene til Amerika, derimot hadde alle søsknene hans allerede immigrert. Alfred kom til New York i 1914, og etter noen dager på Ellis Island tok han toget til Duluth i Minnesota, der den ene søsteren og to av brødrene hans bodde. Det var imidlertid vanskelig å få seg jobb i Duluth, og de jobbene Alfred fikk var dårlig betalt. I 1917 fikk han et brev fra en annen bror som bodde i Tacoma og jobbet som fisker. Alfred bestemte seg derfor for å dra til Tacoma, og etter bare et par uker i byen fikk han seg jobb på den samme fiskebåten som broren arbeidet på.⁸⁹

Depresjonen i 1893

Samme år som den transkontinentale jernbanelinjen ble ferdigstilt, brøt det ut depresjon i USA, også Seattle ble naturlig nok rammet av denne. Bakgrunnen for depresjonen var, blant annet, spekulasjon i eiendom, overproduksjon av varer og tjenester både i industrien og jordbruket, uroligheter knyttet til den amerikanske dollaren som igjen var koblet til gull- og sølvstandarden, og ikke minst spekulasjon og investeringer innenfor jernbane.⁹⁰ Dette førte til at flere banker, sammen med, de tidligere nevnte, jernbaneselskapene *Nothern Pacific*, *Union Pacific* og *Canadian Pacific*, gikk konkurs.⁹¹ I tillegg økte arbeidsledigheten i landet fra 3,7

---

⁸⁷ Moen, Lynn. *Voices of Ballard. Immigrant Stories from the Vanishing Generation*. Seattle, Washington, 2001, s. 6. Intervju av Lilly Havre Bjornstad.

⁸⁸ Intervju. Cato Thorvald Oppsal. PLU, 22. mars 1983. <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Opsal, Torvald, March 22, 1983.xml>

⁸⁹ Intervju. Alfred Julius Strøm. PLU, 6. april 1982: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Strom, Alfred, April 06, 1982.xml>

⁹⁰ Prosch 1900/1901, s. 431

⁹¹ MacDonald 1959, s. 90

prosent i 1892 til 8,1 prosent i 1893. Arbeidsledigheten fortsatte også å øke, og mellom 1894 og 1898 lå ledigheten mellom 11 og 12 prosent, og var ikke nede i fem prosent før i 1900.⁹² De samme tendensene finner vi også i Seattle, samtidig som lønningene ble lavere og befolkningsveksten avtok. Mens befolkningsøkningen over et år fra 1889 til 1890 var på hele 60 prosent, var det i sjuårsperioden fra 1890 til 1897 en relativt mindre økning i befolkningen fra 42 837 til 56 842, tilsvarende rundt 33 prosent.⁹³ Også i perioden 1897 til 1900 var det en langt større økning i befolkningstallet fra 56 842 i 1897 til 80 671 i 1900,⁹⁴ noe som tilsvarer en befolkningsøkning på nesten 42 prosent på tre år.

I Seattle var det allerede i 1890, og fram til depresjonen, en lav og stødig nedgang i eiendoms- og generell forretningsspekulasjon. Gjennom de tre årene frem til depresjonen hadde befolkningen gradvis tatt dette i betraktning, og således holdt igjen store investeringer. Derfor trodde befolkningen og flere økonomer at Seattle skulle klare å unngå et krasj i økonomien. Dette klarte byen imidlertid ikke. I løpet av depresjonen gikk stadig flere bedrifter konkurs. Mange ansatte fikk sparken fra sine jobber. Aviser, dampbåtselskaper, produsenter av ulike varer, kjøpmenn og til og med kirker var blant de som følte presset av depresjonen, og enten gikk konkurs eller var hardt økonomisk svekket. Lønningene gikk også ned, og klær, matvarer og ulike råvarer fra gårder ble solgt til lavere priser enn før. Verdien på hus, gårder og land gikk ned fra 40 til 80 prosent, og på tross av lavere rente klarte ikke alle å holde på husene sine og måtte derfor selge på tvangssalg. På denne tiden ble nesten alt av hus og land som ble solgt, enten solgt av sheriffen på grunn av manglende betaling av gjeld, av skatteetaten for manglende betaling av skatt eller av låntaker til kreditor. Bankene merket også de harde tidene. I 1890 satt bankene i King County på verdier på nærmere 57 millioner dollar, mens tallene fra 1893 viser at disse verdiene hadde sunket til rundt 27 millioner dollar.⁹⁵ I Seattle valgte tre banker å legge ned, mens åtte banker gikk konkurs. Samtlige av de tre bankene i Kings County, som lå utenfor Seattle, i Auburn, Kent og Ballard, gikk alle konkurs. Når det hele var over, var det bare ni av totalt 23 banker i King County som var i drift. Disse

---

⁹² <http://eh.net/encyclopedia/article/whitten.panic.1893>. Tallene for arbeidsledighet i USA under denne perioden opererer med to forskjellige statistikker, en fra Lebergott og en fra Romer. Jeg har valgt å følge statistikken fra Romer.

⁹³ Hegstad 1985, s. 2-3

⁹⁴ The State of Washington. Bureau of Statistics. *Agriculture and Immigration. Agricultural, Manufacturing and Commercial. Resources and Capabilities of Washington 1901*. Olympia, Washington, 1901, s. 237

⁹⁵ The State of Washington. Bureau of Statistics, *Agriculture and Immigration. Agricultural, Industrial and Commercial Conditions of the State*. Olympia, Washington, 1896; King County var og er det største county [kommune] i Washington. Kings County hadde I 1892 78 762 innbyggere og omfatter blant annet Seattle og Ballard.

problemene rammet imidlertid også de fleste andre byer i Amerika, og det var derfor ingen grunn for folk til å flytte. Tvert i mot, som nevnt tidligere, økte folketallet i Seattle. Dette indikerer at det var byer og steder i Amerika som ble rammet hardere av depresjonen i 1893 enn Seattle.⁹⁶

Sivert Pedersen Øien var en av nordmennene i Seattle som ble rammet av depresjonen. Sivert hadde emigrert til Minnesota i 1887, og flyttet senere til Seattle. I et brev til sin bror, datert 22. januar 1894, skriver Sivert at det er vanskelige tider i Seattle. Han forteller at han ikke har tjent en eneste cent siden 10. september. Gjennom hele brevet kan vi lese hvordan Sivert klager over sin dårlige økonomi, og det virker i tillegg som om han skylder noen penger.⁹⁷ En annen som klager over dårlige økonomiske tider, er Hans Hansen, onkelen til Sivert. Hans hadde en hytte i Quillayute i Clallam County, vest for Seattle, og derfra skriver han et brev til en venn, datert 14. mars 1894. Han forteller i brevet at han har skrevet brev til noen andre venner, der han har spurt om å få låne ti dollar av dem hver, for å sikre landet han eier, men at han ikke har fått noe svar. Videre skriver Hans at han er flau over å være i så stor gjeld som han er, og at han håper han snart vil få noe hjelp slik at han får beholde landet han eier og kan betale det han skylder.⁹⁸ I et nytt brev fra Sivert Pedersen Øien, datert 18. november 1894, skriver han til sine foreldre og forteller at han og hans onkel, Hans Hansen, har flyttet til New Westminister i British Columbia i Canada. Sivert skriver at han og onkelen har fått jobb på en gård der oppe, og at de kommer til å bo der oppe en stund fordi de siste to årene i USA har vært veldig dårlige.⁹⁹ Sivert og Hans er således begge eksempler på utvandrede nordmenn som fikk merke de økonomiske konsekvensene av depresjonen og som også valgte å flytte fra Seattle-området en periode, som en konsekvens av dette.

I kjølvannet av depresjonen i 1893 viser historiske data at også utvandringen fra Norge avtok kraftig. I 1893 ble det registrert 18 690 immigranter til Amerika fra Norge, mens i 1894 hadde dette tallet falt til 5591. I de påfølgende årene, mens depresjonen fortsatt herjet i Amerika, holdt emigranttallene fra Norge til Amerika seg lave: I 1895 immigrerte 6153 nordmenn, i 1896 6679, i 1897 4580, i 1898 4805 og i 1899 6466. Det var ikke før i 1900 at man igjen kunne se tegn til en immigrasjon fra Norge til Amerika slik den hadde vært før krisen, med

---

⁹⁶ Prosch 1900/1901, s. 432-433; Reinartz, Kay F. "Ballard in the 1890's". I: Ballard News Tribune. *Passport to Ballard, The Centennial Story*. Seattle, Washington, 1988, kap. 5, s. 6

⁹⁷ Zempel, Solveig. *In Their Own Words: Letters from Norwegian Immigrants*. Minneapolis Oxford, 1991, s. 132

⁹⁸ Ibid, s. 134

⁹⁹ Ibid, s. 136

10 655 utvandrede nordmenn dette året.¹⁰⁰ Tallene viser hvordan utvandringen fra Norge til Amerika var følsom for konjunktorene i Amerika.¹⁰¹ Disse tallene gjelder imidlertid for hele USA, og gir oss derfor ingen opplysninger når det gjelder hvor mange som emigrerte fra Norge til Seattle mellom 1893 og 1900. Likevel, er det ut fra disse relativt lave immigranttallene god grunn til å tro at emigrasjonen fra Norge til Seattle også var relativt lav under denne syvårsperioden.

Tacoma vs. Seattle

På tross av at Seattle ble betydelig rammet av depresjonen i 1893, ble den ikke så hardt rammet som andre byer i USA, som for eksempel nabobyen Tacoma.¹⁰² Tacoma, som ligger noe sør for Seattle, var på 1880-tallet også en by i vekst. Byen dro, som Seattle, nytte av tilknytningen til fjorden Puget Sound, samtidig som Tacoma allerede i 1873 hadde en terminal tilknyttet *Northern Pacific Railroad*. Allerede i 1884 fikk Tacoma utvidet jernbanelinjen sin, via *Northern Pacific Railroad*, til blant annet Portland og østover til Mandan i North Dakota.¹⁰³ Dette ga Tacoma en naturlig fordel i forhold til Seattle, som ikke ble tilkoblet *Northern Pacific Railroad* før fem år etter. Tacoma var altså en by i økonomisk vekst fram til 1893. Noe en kan se ut i fra økningen i antall innbyggere. I 1880 hadde Tacoma 1098 innbyggere, mens tallet hadde steget til 36 006 i 1890, altså bare rundt 6000 færre innbyggere enn i Seattle. Depresjonen i 1893 rammet imidlertid Tacoma hardt, og alle bankene i byen, med unntak av én, gikk konkurs. En grunn var at byen og bankene hadde enorme investeringer innenfor jernbanen som gikk tapt da de ulike jernbaneselskapene gikk konkurs eller ikke lenger klarte å ferdigstille sine prosjekter. Seattle hadde ikke investert like mye i jernbanen som Tacoma, og flere av bankene klarte å redde seg ved å trekke ut sine ressurser til rett tid.¹⁰⁴

En sammenligning av produksjonstillene i Tacoma og Seattle viser tydelig hvordan byene klarte seg ulikt gjennom depresjonen. I 1890 hadde Tacoma 225 ulike industrier som var knyttet til mekanikk og produksjon av råmateriale. Ut i fra en investering på 7 millioner dollar produserte de varer til en verdi av 10,5 millioner dollar, der trelast sto for 25 prosent av den totale produksjonsverdien. Ti år senere hadde antallet industrier innenfor mekanikk og

---

¹⁰⁰ SSB Historisk Statistikk 2000. Fra: <http://www.ssb.no/histstat/aarbok/ht-020220-051.html>

¹⁰¹ Lovoll 1997, s. 35

¹⁰² Prosch 1900/1901, s. 431-432

¹⁰³ MacDonald 1959, s. 90, 110

¹⁰⁴ Sale 1976, s. 51

produksjon økt til 381, og produksjonsverdien hadde økt fra 10,5 millioner dollar til 12 millioner dollar. Økningen i antallet industrier til tross, var det kun industriene som lå i direkte tilknytning til havna eller jernbanen som hadde økt sin produksjon, slik som trelast og møller [flour milling]. Alle de andre industriene led store tap slik som, for eksempel, produksjonen av brød, der omsetningen fra 1890 til 1900 hadde falt fra 218 000 dollar til 90 000 dollar. Rørlegger- og gassinstallasjonsbransjen [plumbing and gas fitting] falt fra 703 000 dollar til 117 000 dollar under samme tiårsperiode. Dette førte til at det var mangel på varer og tjenester, både for industrien og innbyggerne i byen, noe som igjen førte til at de måtte importere disse fra andre steder. Dette var igjen noe Seattle, som ikke hadde gjennomgått en like stor nedgang, kunne dra nytte av ved å eksportere varer til Tacoma.¹⁰⁵ Et interessant paradoks er likevel at møllene i Tacoma hadde økt sin produksjon, mens omsetningen i produksjonen av brød falt. Hvilket tyder på at melet som ble produsert i byen ble solgt ut til andre byer og steder.

At Seattle klarte å selge varer til Tacoma for å fylle dette hullet er det stor grunn til å tro. Byen ligger like nord for Tacoma, samtidig som den altså hadde en betydelig vekst i produksjonen i samme tiårsperiode som Tacoma slet. For i Seattle økte antallet bedrifter som produserte varer fra 331 i 1890 til 953 i 1900. Likeledes økte investeringene fra seks millioner i 1890 til ti millioner i 1900, og produksjonsverdien økte fra ti millioner i 1890 til hele 26 millioner i 1900. I tillegg vokste det fram nye produkter og tjenester i Seattle, samtidig som de samme industriene som led store tap i Tacoma, slik som brødindustrien og rørlegger- og gassinstallasjonsbransjen, økte sin produksjon.¹⁰⁶

Som nevnt tidligere, hevdet Roger Sale at økonomien i Seattle ble mer mangfoldig etter brannen i 1889. Tidligere journalist, forfatter og ”hobbyhistoriker”, Thomas W. Prosch, mener også at økonomien i byen ble mer allsidig, men kobler derimot dette i større grad til depresjonen i 1893. Prosch hevder at på grunn av de harde tidene etter depresjonen måtte befolkningen i Seattle begynne å tenke økonomisk og finne nye måter å tjene penger på.¹⁰⁷ Statistikk fra *The State of Washington* viser to forhold: For det første gjorde tømmer- og takspionindustrien det relativt bra, på tross av depresjonen. For det andre, på tross av

---

¹⁰⁵ Ibid

¹⁰⁶ Ibid, s. 52

¹⁰⁷ Prosch 1900/1901, s. 433

mangfoldet i økonomien som Sale og Prosch viser til, var eksport av råvarer fortsatt den viktigste inntektskilden i Seattle.¹⁰⁸

Gullrush i Alaska

Det var ikke før i 1897 at det igjen ble gode økonomiske tider i Seattle. En av grunnene til bedringen i denne perioden var gullrushet i Alaska og spesielt Klondike, som førte til at Seattle ble en naturlig utpost og et transportsentrum for gullsøkende amerikanere og immigranter, deriblant nordmenn.¹⁰⁹ Togstasjonen i Seattle var det nærmeste de gullsøkende kom Alaska med tog.¹¹⁰ Samtidig som gullfeberen raste i Alaska-området, ble Seattle forvandlet fra en småby til en livlig storby.¹¹¹ At denne forvandlingen skjedde på samme tid som gullfunnet i Alaska og Klondike, må nok ses i lys også av andre hendelser. Like fullt er det grunn til å tro at en del av disse store folkemassene, som opprinnelig kom til Seattle for så å dra videre til Alaska, bosatte seg i Seattle, og således bidro til å forvandle Seattle fra en småby til en av de største byene langs Vestkysten. I tillegg bidro gullfunnene også til en direkte økning i økonomien. Enkelte av de heldige gullsøkerne kom tilbake til Seattle med mye penger som ble omsatt i handel. Det var også en økt etterspørsel etter skip som kunne frakte de mange reisende fra Seattle til Alaska, noe som førte til en stor økning i bygging av skip.¹¹²

Selv om gullrushet i Alaska og Klondike først startet for alvor i 1897, så hadde ryktene om at det fantes gull i Alaska og Klondike versert i Seattle flere år. Allerede i 1881 ble de første gullfunnene gjort,¹¹³ og i 1888 seilte det en båt fra Seattle til Alaska som etterpå kunne rapportere om at det skjedde gravning etter gull på enkelte steder. I 1889 ble det gjort statlige undersøkelser med tanke på handel i Alaska, og i løpet 1895 ble det sendt gull til USA for en verdi av ca. 2,6 millioner dollar.¹¹⁴ Det var imidlertid ikke før i 1896 at interessen for gull i Alaska for alvor slo til, da George Cormack fant store mengder gull ved Klondikeelven, ved området Yukon i Alaska.¹¹⁵ Hundrevis av gruvearbeidere og utforskere dro nordover samme år for å lete etter gull, og flere transport- og gruveselskaper organiserte turer og gravninger i

---

¹⁰⁸ State of Washington. Bureau of Statistics. Agriculture and Immigration 1901, s. 113

¹⁰⁹ Hegstad 1985, s. 3; Bagley 1916, s. 534; Semmingsen 1950, s. 386

¹¹⁰ Morgan, Murray. *Skid Road*. Seattle, 1982, s. 161

¹¹¹ Lovoll 1997, s. 183

¹¹² Hegstad 1985, s. 3

¹¹³ Semmingsen 1950, s. 382

¹¹⁴ Bagley 1916, s. 533

¹¹⁵ Semmingsen 1950, s. 382

Alaska.¹¹⁶ I 1898 hadde gullfeberen nådd ut til enda flere, og rundt 100 000 mennesker dro nordover, og ca. 40 000 av de reisende tok veien helt inn til indre Alaska og Yukonterritoriet, der de største mengdene med gull hadde blitt funnet.¹¹⁷

Ønsket om å finne gull var også til stede blant nordmennene. Nøyaktig hvor mange som dro, er ikke slått fast, men *Tacoma Tidende* skrev sommeren 1897 om flere nordmenn som fant veien opp til Alaska. I flere beretninger fra denne perioden er nordmennene sterkt representert blant gullgraverne. Også i beretninger fra den svenske konsulen i San Francisco, i perioden 1897 til 1902, blir det fortalt om stor deltagelse på gullfeltene blant nordmenn og svensker.¹¹⁸ En av de heldige blant de norske gullgraverne var Johan Eriksen, også kaldt ”Klondike Eriksen”, som på én sesong la seg opp en formue på hele 350 000 dollar. I 1900 var det mer enn 30 personer som dro fra Stranda på Sunnmøre til Klondike, i jakten på gull. Selv om noen var heldige og fant gull, vendte de fleste tilbake fra Alaska og Klondike like fattige som de var når de dro.¹¹⁹

Tidligere nevnte, Hans Hansen er en av dem som forteller om gullfeberen i Alaska. Den 6. juli 1896 skriver han et brev fra Seattle til en venn hjemme i Norge, der han forteller at det fortsatt er harde økonomiske tider i Seattle. Videre skriver han: ”Sølv og gull er overskriftene i debatten over hele landet disse dagene”.¹²⁰ I et nytt brev fra 19. april 1897 skriver Hans at vennene hans i Seattle begynner å forsvinne, siden flere og flere drar til Alaska.¹²¹ I mars 1898 drar også den tidligere nevnte nevøen til Hans Hansen, Sivert Øien, til Alaska for å lete etter gull. I et brev til sine foreldre hjemme i Norge, datert 24. juli 1899, skriver Sivert at det går dårlig økonomisk, men at han ikke kan klage siden det er andre som har det enda verre enn han selv. Han forteller om et tungt arbeid bestående av mye graving og kalde vintre der flere av mennene har fått forfrysninger i både bein og armer. Han skriver også at det er første gangen han har arbeidet under jorda, men at han trives med jobben og har bygget seg et varmt lite tømmerhus han kan bo i.¹²² Den 20. August 1900 skriver Sivert et nytt brev til sine foreldre. Brevet er sendt fra Seattle, og han forteller at også han har tenkt seg til Dawson City i Alaska den kommende vinteren for å lete etter gull. Han forteller at Seattle har gått gjennom

---

¹¹⁶ Bagley 1916, s. 534

¹¹⁷ Semmingsen 1950, s. 382

¹¹⁸ Ibid

¹¹⁹ Lovoll 1997, s. 183-184

¹²⁰ Zempel 1991, s. 140. Min oversettelse. Opprinnelig sitat: ”Silver and gold are the topics of debate all over the country these days.”

¹²¹ Ibid, s. 143

¹²² Ibid, s. 148-149

store forandringer den siste tiden. Flere nye bygninger har blitt satt opp og byen yrer av liv. Han forteller også at onkelen hans, Hans Hansen, skal bli med opp til Alaska for å lete etter gull sammen med han. I et brev til sin bror, datert 2. August 1901, virker det derimot som om Sivert er lei gullgravingen i Alaska. Han forteller sin bror at neste sommer blir hans siste i Alaska. Han hadde vært 3000 dollar rikere hvis han ikke hadde brukt alle pengene han tjente på ulike investeringer, forteller han, og han vil mest sannsynlig dra tomhendt hjem også denne gangen.¹²³

Sale forfekter at selv om gullrushet i 1897 nok ga en viss ”boost” i økonomien, var ikke bidraget særlig stort og det var heller ikke avgjørende for den videre økonomiske utviklingen i byen. Sale hevder at gullrushet hjalp, men ikke var den avgjørende hendelsen som fikk økonomien på rett spor etter depresjonen, slik som gullrushet ofte har fått rykte på seg å være. Hvis dette hadde vært tilfellet, så hadde økonomien i Seattle falt så fort gullet i Alaska var borte, og det forsvant ganske raskt. Det motsatte skjedde med økonomien i Seattle, den blomstret som aldri før etter som gullrushet i Alaska døde ut. Seattle hadde en sunn byttehandelsøkonomi der en snekker bygger et hjem for skredderen som lagde klærne hans og gravsteinskulptøren blir betalt av personen som lagde hans madrass.¹²⁴ I tillegg sammenligner Sale Seattles posisjon under gullrushet i Alaska i 1897, med San Franciscos posisjon under gullrushet i 1849. I begge tilfeller profiterte byene på at de allerede klarte å levere essensielle varer og tjenester når de gulløkende inntok byen.¹²⁵

De største næringene i Seattle

På tross av at gullfunnene i Alaska og Klondike hadde positiv virkning på Seattle sin økonomi, var det i et lengre perspektiv andre forhold som fremmet Seattle sin økonomi. Seattle utvidet sin handel med Asia rundt århundreskiftet, og befolkningsøkningen i California gjorde at etterspørselen etter tømmer økte.¹²⁶ Samtidig var bankindustrien i byen veletablert og spilte en viktig rolle utover 1900-tallet. Seattles økonomi var tett knyttet til fiske-, skogbruks-, trelast-, og gruveindustriene, som sto for hoveddelen av byens eksportvarer. I tillegg ble det produsert hvete og diverse jordbruksprodukter i utkanten av byen.¹²⁷ Ballard var sentrum for tømmerindustrien og hadde i 1900 en større produksjon av

---

¹²³ Ibid, s. 150

¹²⁴ Sale 1976, s. 52.

¹²⁵ Ibid, s. 53

¹²⁶ Lovoll 1997, s. 181

¹²⁷ MacDonald 1959, s. 333

takspon enn noen annen by i verden.¹²⁸ Når det gjelder hele staten Washington, var det i 1916 jordbruk, meieriproduksjon, fruktdyrking, tømmer og annen produksjon av trelast, fiske og gruvedrift som var de største og viktigste næringene.¹²⁹

Både Sale og Prosch er, som nevnt, blant de som har hevdet at Seattle hadde et stort mangfold i sin økonomi. Sale mener at dette fulgte av brannen i 1889, mens Prosch hevder det skjedde som en følge av depresjonen i 1893. Uavhengig av hvilket årstall dette mangfoldet i økonomien i Seattle startet, så mener Alexander N. MacDonald i sin doktorgradsavhandling, *Seattle's Economic Development 1880-1910*, at Seattle ”i hvert fall fram til 1910, var avhengig av graden av etterspørsel av deres råvarer.”¹³⁰ MacDonalds synspunkt blir i stor grad støttet av eksporttall fra *The State of Washington*. Statistikken viser at antall togvogner med forsendelser av tømmer og takspon fra Washington var på totalt 13 091 i 1892, mens det i 1893 hadde sunket til totalt 11 418 vogner. Året etter økte den med nærmere 4000 vogner og i 1895 hadde antall vogner med eksport av tømmer og takspon økt til 19 749. Året etter økte den bare med rundt 1000 vogner, noe som kan forklares med at USA fikk et nasjonalt økonomisk tilbakeslag. I 1897 økte imidlertid eksporten av tømmer og takspon igjen, og var oppe i hele 25 681 vogner dette året. Fram til 1900 økte eksporten gradvis med 5000 til 8000 vogner hvert år, og totalt ble det i 1900 sendt 42 686 vogner med tømmer og takspon.¹³¹ Utover 1900-tallet fortsatte eksporten og verdien av tømmer- og trelastindustrien å øke. I 1914 var verdien av tømmerproduksjonen i Washington verdt i overkant av 83 millioner dollar, eller 34 prosent av den totale verdien av all produksjon i staten. Således var tømmerproduksjonen ikke bare den største industrien i Washington, men området var også ledende i verden innen denne industrien.¹³² I tillegg var taksponfabrikkene i staten de største i verden, og stod for to tredjedeler av USA sin totale produksjon av takspon i 1914. Samtidig sysselsatte disse taksponfabrikkene i Washington til sammen omkring 50 000 arbeidere.¹³³

I tillegg til skogen var også havet en inntektsbringende ressurs for Seattle og dens innbyggere. Allerede i 1894 og 1895 var det en stor utvikling innen fiskeindustrien i Seattle og staten

---

¹²⁸ Hegstad 1985, s. 3.

¹²⁹ State of Washington. Bureau of Statistics and Immigration. *Manufacturing Opportunities in the State of Washington*. Olympia, Washington, 1918, s. 12

¹³⁰ MacDonald 1959, s. 333. Min oversettelse. Opprinnelig sitat: “up to 1910 at least, depended on the level of demand for its raw materials.”

¹³¹ State of Washington. Bureau of Statistics. *Agriculture and Immigration 1901*, s. 113

¹³² State of Washington. Bureau of Statistics and Immigration 1918, s. 19, 72

¹³³ State of Washington. Bureau of Statistics and Immigration. *Homeseekers' Guide to the State of Washington*. Olympia, Washington, 1914, s. 9

Washington. Det begynte med laksefisket, men fiskerne så mulighetene til å utvikle næringen til også å omfatte torsk, kveite og sild. I 1896 mente *The State of Washington* at det bare var et tidsspørsmål før fiskeriene på Nordvestkysten og ved Puget Sound ville bli like store som de ved Nord-Atlanteren eller i andre deler av verden, til tross for at det på denne tiden bare var 425 ansatte fiskere i Seattle.¹³⁴ Bare seks år senere hadde fiskeindustrien i Seattle- og Puget Sound-området økt betraktelig med tanke på investert kapital, antall fiskere og produksjon. I Puget Sound hadde det også blitt bygget den største hermetikkfabrikken i verden, og så mange som 5319 personer jobbet innenfor fiskeindustrien i Puget Sound-området i 1900.¹³⁵ I 1911 jobbet 13 577 personer innenfor fiskerindustrien i Washington. Verdien av produksjonen var da omkring 13,4 millioner dollar. I 1912 var det en liten nedgang, med 12 206 personer i industrien og en produksjon verdt ca. åtte millioner dollar.¹³⁶ Denne nedgangen skulle imidlertid ikke vare lenge. Innen 1914 hadde nemlig fiskeindustrien blitt en av de største industriene i Seattle og Washington. De påfølgende årene sto fiskeindustrien for diverse fiskeprodukter til en verdi fra ti til 20 millioner dollar, og verdien av fiskehermetikk alene var på rundt 7,6 millioner dollar – et beløp som bare ble overgått med 20 000 dollar av staten Maine.¹³⁷ Hovedgrunnen til den store forskjellen i verdiene av fisket fra år til år var at prisene på fisken varierte, samtidig som det var forskjell på den fysiske størrelsen på laksen. 1917 var et år der prisene var gode, og i fiskeindustrien i Washington hadde de en produksjonsverdi på hele 22,6 millioner dollar.¹³⁸

I statistikken til *The State of Washington* kommer det likevel fram at skogindustrien, og da spesielt tømmer- og taksponindustrien, beholdt posisjonen som den største industrien i staten Washington til langt utover 1900-tallet. Etter hvert ble fiskeindustrien stadig viktigere, og den ble utover 1900-tallet også en av de største industriene. Det skjer imidlertid visse endringer i industrimønsteret i denne perioden. Fram til 1900 stod eksporten av tømmer for den største inntektskilden til skogindustrien. Etter århundreskiftet ble, slik MacDonald skriver, råvareeksporten i stadig større grad erstattet med eksport av ferdigprodukter. I 1907 hadde den totale verdien av alle produksjonsvarene en verdi på ca. 220 millioner dollar, og i 1914 hadde dette tallet økt til ca. 245 millioner dollar. Disse tallene er samlede tall for flere ferdigvarer i mange industrier, med unntak av tømmerindustrien, og omfatter blant annet:

---

¹³⁴ The State of Washington. Bureau of Statistics. Agriculture and Immigration 1896, s. 142-143, 146

¹³⁵ Bureau of Statistics. Agriculture and Immigration 1901, s. 133, 140.

¹³⁶ State of Washington. Bureau of Statistics and Immigration 1914, s. 11

¹³⁷ State of Washington. Bureau of Statistics and Immigration 1918, s. 20-21

¹³⁸ The State of Washington. Bureau of Statistics and Immigration. *The Advantages and Opportunities of the State of Washington for Homebuilders, Investors and Travelers*. Olympia, Washington, 1920, s. 17

”melprodukter; produkter fra slakteren; hermetisert frukt; grønnsaker; kjøtt; fisk; etc.; fruktjuicer; kondensert melk, smør og ost; sukkerbete; sement- og leireprodukter; støperi og maskin produkter; og trykking og innbinding.”¹³⁹ Tømmerindustrien var fortsatt den største enkeltindustrien i Washington, og tømmer-, jordbruks-, fiske-, og gruveindustrien var fortsatt de største industriene i Seattle.¹⁴⁰ Fra de ovennevnte tallene kan vi se at produksjonen av forskjellige ferdigvarer hadde blitt en viktig inntektskilde for Washington og Seattle. Ikke minst viser disse tallene at mangfoldet i økonomien hadde økt betraktelig utover 1900-tallet, slik Sale og Prosch har nevnt. Om nordmennene var en del av dette økonomiske mangfoldet i byen, eller om de arbeidet i de største og mer tradisjonelle industriene, vil undersøkes nærmere i neste kapittel.

---

¹³⁹ The State of Washington. Bureau of Statistics and Immigration 1920, s. 18. Min oversettelse. Opprinnelig sitat: “flour and grist mill products; slaughter house products; canned or preserved fruits; vegetables; meats; fish, etc.; fruit juices; condensed milk, butter and cheese; beet sugar; cement and clay products; foundry and machine shop products; and printing and binding.”

¹⁴⁰ The State of Washington. Bureau of Statistics and Immigration 1920, s. 18, 48

3. Den sosioøkonomiske utviklingen blant nordmenn i Seattle

Dette kapittelet vil hovedsakelig omhandle den sosioøkonomiske utviklingen nordmenn hadde i Seattle. For å undersøke dette vil kapittelet studere emigrasjonen fra Norge, arbeidssituasjonen blant norskamerikanske kvinner og menn og den sosioøkonomiske utviklingen blant norskamerikanerne i Seattle. Kapittelet vil bli drøftet ut fra følgende hovedspørsmål: Opplevde nordmenn i Seattle noen sosioøkonomisk framgang? For å drøfte og forstå dette spørsmålet vil det i tillegg bli stilt spørsmål som: Hvem var den typiske norske utvandrer, var han eller hun den Seattle trengte? Hvilke yrker var vanlige blant nordmennene, fant de sin nisje? Var det noen sammenheng mellom etterspørselen på arbeidsmarkedet i Seattle, og sysselsettingen blant nordmennene i byen? Eller var de innovative i så måte at de skapte sin egen arbeidsplass? Det vil også bli stilt spørsmål om de norskamerikanske kvinnene i Seattle: Arbeidet de utenfor hjemmet, og ikke minst, fortsatte de å arbeide etter at de ble gift?

Norsk emigrasjon

På tross av mangfoldet i økonomien i Seattle, var byen, og dens nærliggende område, stort sett basert på typiske arbeideryrker. Den trengte mennesker som kunne dyrke jord, bruke hakke og spade, arbeide i fabrikker og gruver, bygge hus og ikke minst arbeidere til de store næringene, nemlig skog og fiske. I tillegg trengtes kvinner, spesielt til husarbeid. Var dette yrkeskategorier som passet de norske immigrantene? Eller var de typiske utvandrerne fra Norge fortsatt husmannsfamilier fra bygder som Valdres, Hadeland, Toten og Gudbrandsdalen, slik mange var, for eksempel, i perioden 1866 til 1875?¹⁴¹ Kan det ha skjedd en endring i utvandringmønsteret i perioden 1889 til 1930?

Selv om middelklassen var representert i større grad enn tidligere, med blant annet ingeniører, var de fleste som utvandret fra Norge i denne perioden arbeidere. Fra 1903 til 1915 var rundt tre av fire utvandrede menn arbeidere, mens litt under to av tre kvinner var arbeidere og

---

¹⁴¹ Semmingsen 1950, s. 48; Bjork 1958, s. 12

tjenere.¹⁴² Det spesielle for denne perioden var imidlertid at utvandringen fra kystdistriktene og byene langs kyst-Norge var i sterk vekst. Amt som Jarlsberg og Larvig, Nedenes, Lister og Mandal, Stavanger, Søndre Bergenhus, Bergen by, Romsdal, Nordland og Tromsø hadde alle en større utvandring i tiåret etter 1900 enn de hadde hatt i 1880-årene. Dette sto i kontrast til det østafjeldske Norge, Trøndelag og Sogn, der utvandringen fra 1900 ble redusert.¹⁴³

Også yrkessammensettingen blant utvandrerne fra Norge forandret seg fra omkring 1900. Tidligere hadde det meste av livsgrunnlaget til utvandrerne kommet fra ”huslig arbeide samt erhverv av ubestemt art (tjenere, løsarbeidere etc.)...”. For eksempel, fra 1881 til 1890 kom 48 792 av utvandrerne fra denne yrkeskategorien, mens tallet på utvandrerne fra yrkeskategoriene ”jordbruk, fædrift, skogbruk, fiskeri...”, i samme periode, var på 8320 personer og innen ”grupedrift [sic], bergverk, industri...” 10 709 personer. Fra 1901 til 1905 viste tallene en endring. Antall utvandrerne fra ”jordbruk, fædrift, skogbruk, fiskeri...” økte til 14 105 personer, utvandrerne fra ”grupedrift [sic], bergverk, industri...” økte til 13 032 personer, mens antall utvandrerne fra ”huslig arbeide samt erhverv av ubestemt art (tjenere, løsarbeidere etc.)...” sank til 17 199 personer. Og fra 1906 til 1910 skjedde det enda større endringer. Antall utvandrerne fra ”jordbruk, fædrift, skogbruk, fiskeri...” økte til 19 091 personer, utvandrerne fra ”grupedrift [sic], bergverk, industri...” sank litt til 12 978 personer, mens antall utvandrerne fra ”huslig arbeide samt erhverv av ubestemt art (tjenere, løsarbeidere etc.)...” sank til 4941 personer.¹⁴⁴ Statistikken viser altså at yrkessammensettingen forandret seg drastisk fra 1901, og spesielt fra 1906. I tillegg var så mange som 16 000, eller rundt 15 prosent av alle utvandrerne, i tiåret 1900 til 1910, ansatt som skipsførere, sturmenn, maskinister, fyrbøtere, matroser og andre sjøfolk. Utvandringshyppigheten var stor også blant fiskere, og fra 1906 til 1910 utvandret hele 4000 fiskere fra Norge til Amerika.¹⁴⁵

Ut fra statistikken til *U.S Census Bureau* fra 1900 bestod den totale befolkningen i Seattle av 51 521 menn og 29 140 kvinner, noe som tilsvarer 2,3 menn per kvinne.¹⁴⁶ Dette står i samsvar med utvandringen av menn og kvinner fra Norge i 1901, der 8114 var menn, mens 4614 var kvinner. Denne tendensen fortsatte i hvert fall fram til 1910. I perioden 1901 til 1910 utvandret det totalt fra Norge, 119 975 menn og 70 763 kvinner. Av disse utvandrerne var

---

¹⁴² Semmingsen 1950, s. 364

¹⁴³ Ibid, s. 228, 366

¹⁴⁴ Kongeriket Norge. ”Bilag: Utvandringsskomiteen foreløbige innstilling av 1913”, 1921, Tabell 5 s. 44.

¹⁴⁵ Semmingsen 1950, s. 367, 371

¹⁴⁶ U.S Census Bureau. *Twelfth Census of the United States – 1900*. Census Reports Volume. II – Population II. Washington D.C, 1900, s. 144

også de fleste ugifte. Av alle som utvandret i denne perioden hadde 97 174 menn og 55 415 kvinner status som ugifte. I tillegg er det verdt å merke seg at utvandrerne på denne tiden i stor grad bestod av unge kvinner og menn. Totalt av de som utvandret fra Norge mellom 1901 og 1910 var nemlig 69 332 menn og 33 728 kvinner, alle i alderen 15 til 24 år.¹⁴⁷ Når det gjelder årsaken til at disse valgte å immigrere til Amerika, oppgir 87 808 av totalt 108 733 menn og kvinner, i perioden 1905 til 1910, at det var på grunn av "(m)anglende adgang til lønnende virksomhet og vanskelighet ved at faa jord til eiendom".¹⁴⁸

Fra omkring 1900 var det således tydelige forandringer i utvandringmønsteret fra Norge til Amerika. For det første hadde utvandringen fra kystdistriktene og byene langs kyst-Norge blitt større, mens utvandringen fra innlandsdistriktene hadde sunket. Utvandrerne fra kystdistriktene dro til forskjellige steder i Amerika. De fleste dro til statene i Midtvesten, som fortsatt hadde den største innvandringen av nordmenn. Likevel er det god grunn til å tro at stadig flere utvandrere fra Norge valgte å bosette seg på Østkysten eller kanskje særlig Nordvestkysten, og deriblant Seattle. Grunnlaget for denne hypotesen er, som vi har sett tidligere, at flere og flere nordmenn bosatt i Midtvesten flyttet vestover, samt at nordmenn var godt representert i de store industriene i Seattle. For det andre var det en forandring når det gjaldt hvilke typer arbeid utvandrerne fra Norge tok. Det var i tillegg en likhet mellom arbeidet til de som utvandret fra Norge og etterspørselen etter arbeidskraft i de ulike industriene i Seattle.¹⁴⁹ Byens største industrier var som nevnt knyttet til skog, fiske, jordbruk, gruvedrift og ulike fabrikker. Og det var nettopp innen disse bransjene utvandrerne fra Norge tidligere hadde hatt sin arbeidsplass. Altså var det et klart sammenfall mellom arbeidserfaringen utvandrerne hadde fra Norge, og arbeidskraften Seattle trengte. Til slutt bestod, som nevnt, befolkningen i Seattle i 1900 for det meste av menn, noe som også samsvarer med utvandringen fra Norge, hvert fall fram til 1910. De fleste som utvandret i denne perioden var også unge og ugifte. Et generelt trekk ser altså ut til å være at den typiske utvandrer fra Norge i perioden 1901 til 1910 var en ung, ugift mann fra kystdistriktene i Norge med yrkeserfaring innen "jordbruk, fædrift, skogbruk, fiskeri..."¹⁵⁰ Dette viser igjen klare tendenser til at emigrasjonen fra Norge i denne perioden var en typisk arbeidsutvandring. Og sett i lys av etterspørselen i arbeidsmarkedet, geografiske likheter og

---

¹⁴⁷ Kongeriket Norge. "Bilag: Utvandringkomiteen foreløbige innstilling av 1913", 1921, Tabell 2-3 s. 41-42

¹⁴⁸ Ibid, Tabeller s. 47

¹⁴⁹ Bjork 1958, s. 18

¹⁵⁰ Kongeriket Norge. "Bilag: Utvandringkomiteen foreløbige innstilling av 1913", 1921, Tabell 5 s. 44

overtallet av menn i Seattle, er det stor grunn til å tro at utvandrerne fra Norge, spesielt etter 1900, immigrerte til nettopp denne byen.

Skogindustrien¹⁵¹

Naturen og klimaet i Seattle-området har, som tidligere nevnt, mange likhetstrekk med Norge og særlig kan det minne om Vestlandet, eller slik en nordmann i 1891 skrev: ”Her er så likt Hardanger som vel noe sted kan bli.”¹⁵² For nordmenn som flyttet til området fra stater på prærien, møtte de et klima de var vant til fra gamlelandet i stedet for de voldsomme temperatursvingningene de led under på prærien. På en annen side, hadde ikke Nordvestkysten de store slettene med lettdyrket jord. Jorden på Nordvestkysten, rundt Seattle, var til dels fruktbar, men dekket av en gigantisk urskog. Utvandrerne kunne altså ikke bare sette ploegen ned i jorden. De måtte rydde skogen, noe som krevde mange års arbeid, før de kunne bosette seg og leve av jorden. Dette kan være en årsak til at gårdsdrift og jordbruk, spesielt langs Puget Sound og Seattle, aldri ble et stort sysselsettingsområde blant nordmenn. Bøndene hadde en stor og vanskelig jobb foran seg, og var den gruppen som slet mest med å finne seg til rette langs den amerikanske Nordvestkysten.¹⁵³ I tillegg krevdes det kapital for å rydde land,¹⁵⁴ og ifølge en utgave av avisen *Lutheran University Herald* fra 1891, var Nordvestkysten derfor et lite ideelt område for store familier med en liten lommebok.¹⁵⁵

Ryddingen av skog skapte imidlertid plass for to av de største industriene i Seattle og staten Washington, nemlig treforedlingsindustrien og tømmerindustrien. Skogen ga således utvandrerne en jobb og et levebrød.¹⁵⁶ Det var mange nordmenn blant de som gjorde skogen til sitt levebrød og ifølge *Dillingham Commission* utgjorde skandinaver i 1900 hele 25 prosent av alle de ansatte i skogindustrien i Washington.¹⁵⁷ Få dansker var representert, mens nordmenn og svensker var relativt likt representert. Til sammen, mener forfatter og doktorgradutdannede Jorgen Dahlie, jobbet nærmere 10 000 skandinaver innen skogindustrien i 1900.¹⁵⁸ Skogindustrien rommet yrker der arbeiderne, i motsetning til gårdsdrift, ikke trengte kapital. I tillegg var dette et yrkesområde som mange nordmenn kjente

---

¹⁵¹ Skogindustrien brukes i dette kapittelet som et helhetsbegrep for skogshogst, behandling av tømmer, sagbruk, trevare og treforedling og andre trelastbransjer der nordmenn var involvert.

¹⁵² Semmingsen 1950, s. 273

¹⁵³ Bjørk 1958, s. 544

¹⁵⁴ Lovoll 1997, s. 180

¹⁵⁵ Bjørk 1958, s. 548

¹⁵⁶ Semmingsen 1950, s. 273-274

¹⁵⁷ Lovoll 1997, s. 181

¹⁵⁸ Dahlie 1967, s. 58

fra Norge.¹⁵⁹ Blant annet, tidligere historieprofessor ved St. Olaf College, Kenneth O. Bjork, skriver at ”(d)et var få blant de norske som migrerte til Vestkysten som ikke tidligere hadde erfaring innenfor tømmer – som skogsarbeidere, arbeidere på sagbruk, eller tømmerhoggere – i Norge, i øvre Midtvesten, eller fra begge steder”.¹⁶⁰

En som fikk seg jobb innenfor skogbruket, var Henry Haram. Henry var født i 1903 i Ålesund, og emigrerte til Seattle i 1923, ett år etter hans far og bror. Kort tid etter at han kom til Seattle, fikk han seg jobb innen hogstarbeid, ved Paulsen Camp, der hans far og bror også jobbet. Henry jobbet der i tre år, og han forteller at han likte å jobbe i skogen, på tross av at det var veldig hardt arbeid. De neste tre årene, fram til 1929, jobbet han på en fiskebåt i Alaska, samtidig som han jobbet på Fordfabrikken i Seattle når han ikke var ute og fisket. Da depresjonen kom i 1929, var det vanskeligere å få seg jobb, forteller Henry. Han tok flere strøjobber frem til han i 1935 fikk seg fast jobb på et sagbruk, der han ble i fem år, før han jobbet ytterligere fem år innen skogshogst. Etter krigens slutt i 1945 dro Henry tilbake til Norge. Opprinnelig skulle han bare på besøk, men han fikk tilbud om jobb på en møbelfabrikk. Denne jobben tok han, og Henry dro aldri tilbake til Seattle.¹⁶¹

Med unntak av at Henry dro tilbake til og fikk jobb igjen i Norge, var hans historie ganske typisk på flere måter for norske immigranternes yrkesutvikling. For det første hadde han mange ulike jobber innen en kort tidsperiode; skogbruk, fabrikk, fiske, sagbruk og diverse andre strøjobber. For det andre hadde han flere jobber samtidig, noe som vil omtales nærmere mot slutten av kapitlet. For det tredje begynte Henry å jobbe innen skogindustrien, i hans tilfelle med hogst, før han fikk seg en annen jobb. Flere av nordmennene som kom til Seattle, Tacoma eller andre steder i Washington, gjorde som Henry, de begynte å jobbe innen skogindustrien for så å få seg andre jobber etter hvert. Trygve Nakkerud, tidligere nevnte Cato Torvald Oppsal og Thomas Wilhelm O. Breiwick er eksempler på norske immigranter som fulgte dette mønsteret. Trygve kom til Seattle på slutten av 1920-tallet hvor han raskt fikk seg jobb ute i skogen med å felle trær, før han senere fikk jobb på en fiskebåt.¹⁶² Cato kom til Seattle i 1929 og begynte å jobbe for Plywood Mill som drev med tømmer, før han ble fisker i

---

¹⁵⁹ Lovoll 1997, s. 180

¹⁶⁰ Bjork 1958, s. 582. Min oversettelse. Opprinnelig sitat: “There were few among the Norwegians migrating to the west coast who had not previously had lumbering experience – as loggers, sawmill hands, or lumberjacks – in Norway, in the Upper Midwest, or in both places.”

¹⁶¹ Intervju. Henry Haram. PLU, 19. juni 1984: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Haram, Henry, FOREIGN DATE.xml>

¹⁶² Intervju. Trygve Nakkerud. PLU, 27. mai 1981: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Nakkerud, Trygve, May 27, 1981.xml>

Alaska.¹⁶³ Thomas kom til Tacoma i 1912 hvor han begynte å jobbe på et sagbruk før han etter hvert dro ut sammen med onkelen sin for å fiske.¹⁶⁴ Det kan være flere grunner til at skogindustrien ble en inngangsbillett til arbeidslivet for mange norske immigranter på Vestkysten. For det første var skogindustrien en av de største næringene i Washington, og bidro med en betydelig etterspørsel etter arbeidskraft. For det andre var dette, slik Bjork hevder, en industri som mange nordmenn kjente godt fra Norge. Og for det tredje var det mange skandinaver som, slik *Dillingham Commission Report* omtaler det, ”tok ledige jobber i tømmerfabrikkene som et steg videre mot mer faglærte yrker eller som en vei til å få skaffe seg land for å starte innen jordbruk.”¹⁶⁵

På tross av dette, skriver Patsy Adams Hegstad, doktorutdannet fra University of Washington, at ”tre- og fabrikkarbeid ga noe sysselsetting for skandinaver, særlig for svensker og nordmenn, selv om dette egentlig ikke var en stor faktor i deres sysselsetting, hvert fall ikke i den tidlige perioden.”¹⁶⁶ Dette begrunner Hegstad ut i fra statistikk hentet fra 1892 og 1900, som viser at det var 46 nordmenn som jobbet innen ”tre- og fabrikkarbeid” [wood og millwork] i 1892, mens det i 1900 var 70 nordmenn som jobbet innen denne industrien. Til sammenligning jobbet det 153 nordmenn innen ”bygg og anlegg” [building and construction] i 1892, og 201 nordmenn i denne yrkesgruppen i 1900. Denne statistikken viser også at det var 348 nordmenn som går under kategorien *unskilled labor* i 1892, mens dette tallet sank til 270 nordmenn i 1900.¹⁶⁷ Det er vanskelig å si hvilke yrker personene som falt inn under *unskilled labor*, eller ufaglært arbeid, jobbet i. Mange av disse personene tok sannsynligvis arbeid der de kunne få det. Som nevnt var etterspørselen etter arbeidskraft i skogindustrien stor, og mange ufaglærte arbeidere jobbet nok innen denne bransjen. Selv om tre- og fabrikkarbeid ikke var noen stor sysselsettingsfaktor blant nordmenn i den tidlige perioden, altså fram til 1900, slik Hegstad hevder, antyder innholdet i intervjudatabasen anvendt i denne oppgaven at flere nordmenn jobbet innenfor denne bransjen utover på 1900-tallet. Dette blir også underbygget av *Dillingham Commission Report*, som skriver at antallet skandinaver innen skogindustrien var enda høyere i tiåret etter 1900 enn det som det hadde vært

---

¹⁶³ Intervju. Cato Torvald Oppsal. PLU, 22. mars 1983

¹⁶⁴ Intervju. Thomas Wilhelm Breiwick. PLU, 14. september 1982: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Breiwick, Thomas,September 14, 1982.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Breiwick,Thomas,September%2014,%201982.xml)

¹⁶⁵ Dahlie 1967, s. 58. Min oversettelse. Opprinnelig sitat: “took available jobs in the lumber mills as a step toward more skilled trades or as a means to acquire land to engage in agriculture.”

¹⁶⁶ Hegstad 1985, s. 3, 5

¹⁶⁷ Ibid, s. 4

tidligere.¹⁶⁸ Like fullt var nok ikke skogindustrien en nisjenæring spesielt for norske immigranter. Som tidligere nevnt, var det like mange svensker i denne industrien, og det ser ut til at nordmenn for det meste brukte en ansettelse innen skogindustrien som et springbrett til andre yrker – og da spesielt til fiskeindustrien.

Fiskeindustrien

Det var i fiskeindustrien at nordmenn fant sin nisje, og det var rundt århundreskiftet at nordmenns inntog i fiskeindustrien virkelig begynte. I 1892 jobbet kun 1, 6 prosent av alle nordmenn i Seattle innenfor fiskeindustrien, mens i 1900 jobbet 7, 6 prosent av alle nordmenn i dette yrkesområdet.¹⁶⁹ Ifølge tidligere professor ved Scandinavian Department ved Universitetet i Washington, Sverre Arestad, var kun 8, 9 prosent av fiskerne i Washington nordmenn i 1892.¹⁷⁰ Så selv om fiske ble norske immigranternes nisje i årenes løp, var de på langt nær pionerene innenfor dette yrket. Nordmennene kom inn i en veletablert industri, men deres betydning innenfor denne industrien vokste betraktelig utover på 1900-tallet.¹⁷¹ Arestad hevder også, at selv om fisket var en viktig inntektskilde for nordmennene som bodde i Seattle, så har nordmenns rolle innenfor denne bransjen ofte blitt noe overdrevet i etterkant. Blant annet, mener han at påstander om at nordmenn var grunnleggerne av fiskeindustrien rundt Stillehavskysten, er feil. Arestad mener at det ikke finnes noe bevis for at nordmenn sto bak grunnleggelsen av fiskeindustrien langs Nordvestkysten. Tvert i mot mener han at nordmenn ikke hadde noen interesse når det gjaldt fiskeindustrien før på slutten av 1890 – tallet, da fiskeindustrien allerede var vel etablert.¹⁷² Dette er for øvrig et syn han deler med blant annet, tidligere professor ved St. Olaf College og ekspert på norskamerikansk historie, Odd S. Lovoll.¹⁷³ Derimot skriver Arestad at utover 1900-tallet og i hvert fall fram til 1943 da hans egen artikkel ble utgitt, hadde nordmenns rolle innenfor fiskeindustrien økt betraktelig. Etter hvert ble de også en dominant gruppe innefor fiskeindustrien på Nordvestkysten og i Alaska, spesielt innenfor kveite-, silde og laksefisket.¹⁷⁴

---

¹⁶⁸ Dahlie 1967, s. 57

¹⁶⁹ Hegstad 1985, s. 4

¹⁷⁰ Arestad 1943, s. 7; Thomsen, Arni. "The settlement of Ballard and the Norwegian-American role in the development of the Pacific halibut fishery". I: *Nordic Heritage Museum historical journal*. Volume 2. Number. 1. Seattle, Washington, winter 2006, s. 7

¹⁷¹ Arestad 1943, s. 4-5

¹⁷² Ibid, s. 3-4

¹⁷³ Lovoll 1997, s. 185

¹⁷⁴ Arestad 1943, s. 3-4; Bjork 1958, s. 566-567; Thomson 2006, s. 11, 21

En av grunnene til at fiskeindustrien ble en stadig viktigere sektor for nordmennene på Vestkysten kan være at industrien vokste og dermed trengte mer arbeidskraft, og at nordmenn rett og slett møtte denne etterspørselen. En annen grunn kan være at det i tiåret etter 1900 var, som nevnt tidligere, en stor vekst i antallet utvandrere fra kystdistriktene i Norge.¹⁷⁵ I denne perioden foregikk det en omlegging i fiskeindustrien i Norge, og mange klarte ikke å skaffe nok kapital til å konkurrere med motordrevne båter, skøyter og store dampskip. Denne omleggingen i fisket skapte sosial misnøye blant mange og, som Semmingsen skriver, ”var blant de viktigste årsakene til at utvandringshyppigheten blant fiskerne lå langt høyere i tiåret 1901 til 1910 enn den hadde gjort tidligere.”¹⁷⁶ Det kan derfor være nærliggende å anta at en god del av disse utvandrerne fra kystdistriktene i Norge var fiskere. Nå finnes det ingen data som forteller hvor disse utvandrerne dro. Men en kan gjette på at denne veksten av utvandrerne fra kystdistriktene i Norge var en av forklaringene på hvorfor nordmenn fikk en større betydning innenfor fiskenæringen i Seattle utover 1900-tallet.

Blant utvandrerne fra kystdistriktene var en gruppe fra Karmøy. På begynnelsen av 1900-tallet dro de fleste av disse til New York for å fiske på sommerhalvåret, for så å komme tilbake igjen til Norge for å få med seg vinterfisket hjemme i Karmøy. I 1904 var det mange av disse som dro til Washington for å fiske laks. En journalist som skrev om Karmøy-utvandrerne, fryktet at disse aldri ville returnere til Karmøy, nettopp fordi den nordlige Stillehavskysten ”i så meget lignet Gamle Norge, men bare var så meget fruktbarere.”¹⁷⁷ Rundt århundreskiftet startet nemlig en stor ekspansjon innenfor fisket i områdene fra Washington langs kysten av British Columbia og nordover i Alaska. Hit dro nordlendingene og vestlendingene, og ifølge Semmingsen var nordmennene delaktig i denne ekspansjonen fra første stund. Faktisk ble det fisket så mye at bankene i Puget Sound nærmest gikk tom for fisk i 1910. Likevel fortsatte veksten i fiskerinæringen, mye på grunn av utbedringen av dampbåter og etter hvert også bensindrevne båter, samt bedre redskaper. Disse tekniske fremskrittene betydde at de kunne dra lenger ut for å fiske, og de utvidet sitt fangsområde helt opp til det nordlige Alaska.¹⁷⁸

Det var spesielt innenfor kveitefisket at nordmenn hadde en viktig posisjon. Ifølge ”kyndige folk”, som Semmingsen skriver, var det i 1920-årene så mange som 80-90 prosent av de i alt

---

¹⁷⁵ Semmingsen 1950, s. 366

¹⁷⁶ Ibid, s. 371

¹⁷⁷ Ibid, s. 377

¹⁷⁸ Ibid, s. 378

1800-2000 kveitefiskerne som var av norsk ætt. Ifølge fiskeren A. K. Larsen var så mange som 90 til 95 prosent av kveitefiskerne og nærmest alle båteierne omkring 1920 enten av norsk avstamming eller født i Norge.¹⁷⁹ Noe som også blir bekreftet av, blant annet, Matt Mattson og Gustav Simonsen, som begge forteller at samtlige av mannskapet på fiskebåten de jobbet på var norske.¹⁸⁰ Samtidig som de fleste fiskerne kom fra Nordland og Vestlandet.¹⁸¹ Også innenfor silde-, torske- og laksefisket var nordmennene på Vestkysten sterkt delaktige. Her hadde de dog en mer underordnet stilling, der de sto for selve fisket, mens omsettingen og foredlingen av fangsproduktet var administrert eller eid av andre. Ifølge en iakttaker var fordelingen slik at ”(n)ordmennene besørget fisket, kineserne nedleggingen og amerikanerne tok fortjenesten.”¹⁸² Nordmennene var altså ikke like dominerende innen silde-, torske- og laksefisket som de var innen kveitefisket. Likevel oppsto det i kjølvannet av laksefisket en hermetikkindustri, der nordmennene la ned en betydelig innsats. Flere nordmenn skulle vise seg å gjøre det bra som entreprenører, spesielt som ledere av fiskebruk [packing companies], og som eiere av laksesalterier [salmon salteries] og hermetikfabrikker i Alaska.¹⁸³ Blant de største innenfor denne industrien var Peter Thams Buschmann, som allerede i 1890-årene dro til Alaska og bygde en hermetikfabrikk. Ut fra denne hermetikfabrikken vokste også byen Petersburg fram, oppkalt etter Peter Thams Buschmann. Dette var en by som i stor grad var befolket av nordmenn, og som også ble et av de viktigste fiskesentrene i Alaska.¹⁸⁴

En annen som forteller om de mange nordmennene i fiskeindustrien er tidligere nevnte, Sverre Halvorsen. Sverre var født i Trondheim i 1895, og hadde arbeidet på en fiskebåt nær Nordkapp før han dro til Seattle bare 17 år gammel. Han hadde en onkel i Seattle, og skulle etter planen møte han på kaia i byen. Sverre var en dag for tidlig ute, men med hjelp fra noen norske fiskere han hadde truffet på kaia fant han ut hvor onkelen bodde. Etter å ha jobbet noen måneder for jernbanen, begynte han å fiske på båten til sin onkel. Sverre forteller at han jobbet på flere forskjellige båter, men at det i 1913 til 1914 var vanskelig å få jobb på grunn av dårlige økonomiske tider. Etter dette ble han imidlertid sysselsatt innen fisket igjen, på båten til en trønder. På denne båten jobbet han fram til 1916 da han fikk jobb i en hvalflåte i

---

¹⁷⁹ Lovoll 1997, s. 186; Sehmsdorf, Henning K. “Assimilation, adaption, survivals : Norwegian-American traditions in the Pacific Northwest”. I: *Northwest Folklore*. Volume 7. Number 1. Idaho, Fall 1988, s. 10

¹⁸⁰ Intervju. Matt Mattson. PLU, 9. februar 1982: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Mattson, Matt, February 09, 1982.xml>; Intervju. Gustav Simonsen. PLU, 31. juli 1981: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Simonson, Gustav, July 31, 1981.xml>

¹⁸¹ Semmingsen 1950, s. 378

¹⁸² Ibid

¹⁸³ Arestad 1943, s. 5-6

¹⁸⁴ Semmingsen 1950, s. 377-378; Thomson 2006, s. 15

Alaska. Her var han omtrent et halvt år før han begynte å jobbe for kystvakten, der han var fram til 1947. Sverre forteller at det i alle fiskebåtene han hadde jobbet på, hadde vært et flertall av nordmenn. Til og med i kystvakten, forteller han, var 90 prosent av mannskapet europeiske og mange av dem var nordmenn.¹⁸⁵

På tross av at nordmennene altså kom inn i fiskeindustrien på Nordvestkysten først etter at denne industrien var veletablert, så ble de utover 1900-tallet en av de store gruppene innenfor denne næringen. Ikke bare antallet nordmenn innenfor industrien vokste, men de tok også stadige viktigere posisjoner innen verdikjeden. Fra å være vanlige arbeidere og fiskere, ble det også flere og flere norske båteiere og eiere av ulike fabrikker innenfor fiskeindustrien. Et godt eksempel på denne utviklingen er tidligere nevnte, Thomas Wilhelm O. Breiwick. Thomas var født på øya Stokmarknes i Troms i 1893, og dro alene til Amerika og til Tacoma i 1912. I begynnelsen bodde han hos sin onkel i Tacoma, men flyttet etter hvert til Seattle. Hans første jobb var på et sagbruk, der han jobbet sammen med mange andre skandinaver. Onkelen til Thomas eide en butikk, men tok permisjon for å starte med fiske. Han bygget to små båter, og fikk Thomas til å slutte i jobben på sagbruket og bli med å fiske i stedet. Thomas som hadde fisket hele sitt liv hjemme i Norge, nølte ikke, og ble med onkelen sin. Etter hvert gikk imidlertid onkelen lei, sluttet og gikk tilbake til butikken. Thomas, derimot, fortsatte å fiske i 35 år til, og i løpet av denne perioden hadde han eid ni båter. Selv om fiske ikke var noe lukrativt yrke, sier han, var det dette han var vant med hjemmefra.¹⁸⁶

Tidligere nevnte, Odin J. Davidson gjorde det bra innen fiske på Nordvestkysten. Odin kom opprinnelig fra Rødøy i Nordhelgeland i Nordland. Han emigrerte til Amerika i 1920, og var først innom North Dakota i tre år før han dro videre til Seattle. Som nevnt flyttet han fra North Dakota fordi han syntes gårdsarbeidet var hardt og dårlig betalt. I tillegg hadde han hørt at det var muligheter for å fiske i Seattle, noe Odin var godt kjent med fra sine hjemtrakter i Norge. På grunn av sin bakgrunn som fisker, fikk han jobb på en fiskebåt bare noen dager etter at han ankom Seattle. Fiskebåten dro opp til Alaska for å fiske, og Odin forteller at lønnen var på ca. 90 dollar i måneden – til sammenligning tjente han 40 dollar i måneden som gårdsarbeider i North Dakota. Odin beskriver også utviklingen innenfor fiskeryrket i intervjuet. Han forteller at i begynnelsen satte de ut mindre robåter, der det var to mann som satte ut garn på forskjellige punkter. Når de hadde gjort dette flere steder, dro de tilbake, satte ut robåten

---

¹⁸⁵ Intervju. Sverre Halvorsen. PLU, 6. oktober 1982

¹⁸⁶ Intervju. Thomas Wilhelm O. Breiwick. PLU, 14. september 1982

igjen, og dro opp garnet. På 1930-tallet, derimot, begynte de å bruke langliner direkte fra hovedbåten, og slapp dermed å sette ut mindre robåter. Dette gjorde fisket sikrere og mer effektivt, samtidig som de kunne fiske under tøffere forhold. Odin forteller at han var skipper på flere båter i løpet av sin tid som fisker. I begynnelsen fisket han mye i Alaska, men på sine eldre dager fisket han i Seattle-området, der de istedenfor å være til sjøs i flere måneder, bare var ute to uker om gangen.¹⁸⁷

Både eksisterende litteratur og intervjudatabasen, som er hovedkilden for denne oppgaven, sannsynliggjør at fiskeindustrien var den næringen som sysselsatte flest nordmenn i perioden fra 1900 til 1930. Fra rundt 1900 kan det også påvises tendenser til at dette ble en nisjenæring for nordmenn, og da spesielt kveitefisket, der det som A. K. Larsen hevdet, ikke var uvanlig å se 90 til 95 prosent nordmenn på de ulike fiskebåtene.¹⁸⁸

Andre yrker

Som nevnt var Seattle en by i økonomisk vekst, og ikke minst også i fysisk vekst. Stadig flere flyttet eller fødtes i byen, og på grunn av dette krevdes det, naturlig nok, flere hus og bygninger. Selv om bygningsarbeid ikke var noen typisk ”norsk industri”, viser tall fra artikkelen til Hegstad, ”Queen City of the Puget Sound”, at hele 14,9 prosent av alle norske arbeidere i Seattle og Ballard i 1892 jobbet innenfor bygg- og anleggsbransjen. Andelen økte litt, til 15,4 prosent i 1900.¹⁸⁹ Selv om årstallene er ulike kan tallet fra 1892 stå i samsvar med brannen i 1889, da det naturlig nok trengtes mange bygningsarbeidere for å bygge opp byen igjen. Årsaken til den lille økningen i 1900 kan ha vært gullrushet i Alaska i 1897, som kan ha ført til befolkningsvekst og økt etterspørsel etter hus og bygninger. Uansett viser tallene at en relativt stor prosentandel blant nordmennene var ansatt innen bygg- og anleggsbransjen fram til 1900. På grunn av manglende tall i perioden fra 1900 til 1930 er det vanskelig å si om tallet blant norske arbeidere innen bygg- og anleggsbransjen sank eller økte. Ingen av informantene i intervjudatabasen til PLU oppgir å ha jobbet innen denne bransjen. Men Seattle fortsatte som nevnt å vokse fra 1900 til 1930, det er derfor god grunn til å tro at det også var nordmenn blant bygg- og anleggsarbeiderne.

---

¹⁸⁷ Intervju. Odin J. Davidson. PLU, 14. januar 1982

¹⁸⁸ Lovoll 1997, s. 186; Sehmdorf 1988, s. 10

¹⁸⁹ Hegstad 1985, s. 3

En annen stor gruppe blant nordmennene, var de ufaglærte arbeiderne. I 1892 var hele 33,9 prosent av alle nordmennene som jobbet i Seattle og Ballard, ufaglærte. Andelen hadde i 1900 sunket til 20,7 prosent.¹⁹⁰ Det er vanskelig å gi noe klart svar på hvorfor prosentandelen ufaglærte arbeidere sank med nesten rundt 13 prosent fra 1892 til 1900. Men en årsak kan være at immigrantene i større grad hadde etablert seg i Seattle, og dermed funnet en noe høyere plass på den sosiale stigen. Det er også vanskelig å vite nøyaktig i hvilke bransjer de ufaglærte jobbet, men at mange av disse må ha tatt jobber ut fra etterspørselen i markedet der det var ledig arbeid. På grunn av den nevnte brannen i 1889 og gullrushet i 1897, arbeidet nok mange av de ufaglærte innen bygg- og anleggsbransjen fram til 1900. Samtidig er det grunn til å tro at disse arbeiderne jobbet innen skog- og fiskeindustriene, der etterspørselen etter arbeidere var høy. Særlig er det grunn til å tro at de, som mange andre nordmenn, fant seg jobb innen fiskenæringen, som vokste utover 1900-tallet.

Flere yrker samtidig

Noen, som for eksempel de tidligere nevnte, Cato Torvald Oppsal, George Bruun Sandback og Thomas Wilhelm O. Breiwick, fisket året rundt, og dro til Alaska om sommeren eller California om vinteren.¹⁹¹ Arbeidet som fisker var et likevel et sesongbasert yrke. Mange hadde ofte andre jobber ved siden av fisket, blant annet, innen skogindustrien og på ulike fabrikker. Eller de drev eget et gårdsbruk, og hadde fisket som en måte å tjene ekstra penger på.¹⁹² I tillegg var det de som arbeidet innen bygningsbransjen, blant annet, som snekkere, malere og bygningsmenn, på sesongmessig basis.¹⁹³ Slikt mangesysleri, å ha flere yrker samtidig, var for øvrig noe mange nordmenn var vant med hjemmefra. Ofte drev de små gårdsbruk, samtidig som de fisket, drev med skogsarbeid eller anleggsarbeid.¹⁹⁴

Blant dem som hadde flere yrker samtidig var, den tidligere nevnte Henry Haram, Olaf Sivertson og Anders William Ramstad. Henry dro til Seattle i 1923, 20 år gammel. Fram til 1926 jobbet han som skogsarbeider, men fikk da jobb som fisker i Alaska. Ved siden av jobben som fisker jobbet Henry også på bilfabrikken til Ford om vinteren. Han forteller at fabrikkarbeidet var det hardeste arbeidet han noen gang hadde hatt. Han fikk mye kjeft av sjefen, og de kunne ikke ta pauser innimellom, slik som de gjorde i skogen eller på fiskebåten.

---

¹⁹⁰ Ibid

¹⁹¹ Intervju. Cato Torvald Oppsal. PLU, 22. mars 1983; Intervju. Gerorge Bruun Sandback. PLU, 25. mars 1982; Intervju. Thomas Wilhelm O. Breiwick. PLU, 14. September 1982

¹⁹² Bjork 1958, s. 556

¹⁹³ Lovoll 1997, s. 182

¹⁹⁴ Bjork 1958, s. 17

Henry forteller også at på grunn av depresjonen i 1929 fikk han sparken fra i jobben i fabrikken, og fram til 1935 tok han de strøjobbene som var tilgjengelig.¹⁹⁵

Olaf immigrerte til Tacoma i 1902. I begynnelsen hadde han flere jobber, blant annet, lastet han tømmer på en fabrikk, før han fikk jobb på et sagbruk, for deretter å jobbe som skogsarbeider. I 1910 flyttet Olaf til Mountain View utenfor Tacoma, der han bygde seg et lite gårdsbruk. På denne gården hadde han blant annet kyllinger og noen kuer, men Olaf kunne ikke leve bare av gården. Ved siden av hadde han flere ulike jobber, blant annet drev han et sementfirma som han eide sammen med broren fram til 1917. I tillegg dro han noen år, fra mars til september, opp til Alaska for å lage fiskefeller for et firma som en kamerat av han eide. I 1922 ble Olaf utnevnt til veiformann for kommunen. Før han i 1928 fikk jobben som oppsynsmann [supervisor] for alt av veiarbeid i hele distriktet, en jobb han hadde fram til 1932, da han endelig hadde råd til å utvide gården og bli fulltidsbonde.¹⁹⁶

Anders var født i Minnesota i 1891, hadde norske besteforeldre, og flyttet til Seattle i 1925. Han var utdannet prest og arbeidet, blant annet, i *The Mission Church* og *The Bethlehem Lutheran Church* i Seattle, der de snakket både engelsk og norsk. Han arbeidet også som lærer ved *Pacific Lutheran University* i nærheten av Tacoma, der han underviste i matte og fysikk. Ved siden av jobbene som prest og lærer dro Anders også en del ganger til Alaska i sommerhalvåret for å fiske og tjene litt ekstra penger.¹⁹⁷

Norske kvinner i arbeid

Som nevnt tidligere så var det et overtall av menn blant de som utvandret fra Norge til Seattle-området i perioden 1889 til 1930. Men også kvinnene utvandret i betydelig omfang. Som mennene var ofte også kvinnene unge når de dro over Atlanterhavet, og flertallet var mellom 20 og 24 år i perioden 1886 til 1910. Som nevnt, var hoveddelen av både menn og kvinner som emigrerte ugifte og hovedårsaken til at de emigrerte var mangelen på jord til eiendom og arbeid i hjemlandet.¹⁹⁸ De fleste av de norske kvinnene som kom til Seattle, var således ute

---

¹⁹⁵ Intervju. Henry Haram. PLU, 19. Juni 1984

¹⁹⁶ Intervju. Olaf Sivertson. PLU, 24. Juni 1981: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Sivertson,Olaf,June24,1981.xml>, Intervju. Olaf Sivertson. PLU, 15. juli 1981: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Sivertson,Olaf,July15,1981.xml>

¹⁹⁷ Intervju. Anders William Ramstad. PLU, 14. mars 1981: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Ramstad,Anders,March14,1981.xml>

¹⁹⁸ Kongeriket Norge. "Bilag: Utvandringskomiteen foreløbige innstilling av 1913", 1921, Tabell 1, 3, 10 s. 40, 42, 47

etter arbeid. I utgangspunktet var jobbmulighetene relativt mange, selv om de var langt færre enn for menn, og kvinnene i byen jobbet innenfor flere forskjellige yrker. Like fullt jobbet så mange som 90 prosent av de norske kvinnene i Seattle som hushjelper. Ifølge professor ved Universitetet i California, Los Angeles (UCLA), Janice L. Reiff, var det hovedsakelig to grunner til dette: For det første, mener hun, var det etablert et slags mønster av nordiske tjenestejenter i de amerikanske byene. K. G. Faegre skrev i bladet *Norden and Amerika* i 1888 at skandinaviske kvinner burde unngå Seattle, hvis de ikke var villige til å jobbe som hushjelper. For det andre, og langt viktigere, ifølge Reiff, var en jobb som tjenestepiker den skandinaviske tradisjonen når det gjaldt kvinner i arbeid. Når unge kvinner flyttet hjemmefra i Norge og i Sverige var nemlig det enkleste å få seg jobb som hushjelp. Derfor, når disse kvinnene flyttet til Seattle og andre byer i Amerika, tok mange seg jobb innen dette yrket som de hadde kjennskap til fra før.¹⁹⁹

En av de som begynte å jobbe som hushjelp var, tidligere nevnte, Gunnhild Alvhilda Sæther. Gunnhild begynte tidlig å jobbe på gården til moren og faren sin hjemme i Norge. Etter hvert begynte hun å arbeide på gården til brødrene sine ved å hjelpe til med forskjellig type husarbeid. I 1921 dro hun til Seattle. Etter noen dager i byen fikk hun seg jobb hos en svensk familie der arbeidsoppgavene hennes stort sett gikk i å lage mat og rengjøre huset. I denne jobben tjente hun 20 dollar i måneden. Etter tre måneder begynte hun hos en annen familie, de betalte henne først 35 dollar i måneden, og senere økte hun i lønn til 50 dollar i måneden. Selv om arbeidsoppgavene stort sett var de samme, forteller Gunnhild at hun trivdes bedre hos denne familien. Hun tjente godt med penger, lærte mye engelsk og i tillegg stolte familien på henne, slik at hun fikk lov til å passe på barna deres over lengre perioder av gangen. Gunnhild jobbet for denne familien helt til hun giftet seg i 1924.²⁰⁰ Tilsvarende historie forteller Olivia Petersen, som kom til Spokane, like utenfor Seattle, i 1912. Hun jobbet de to første årene for en gammel dame, der hun hadde arbeidsoppgaver som husarbeid, rengjøring, matlaging og lignende. For dette arbeidet fikk hun 25 dollar måneden. Senere begynte hun å arbeide for en annen familie i Seattle, som hun også bodde hos. Olivia forteller hun lærte mer engelsk i denne jobben, fordi hun, slik som Gunnhild, snakket mye med barna. Olivia var sysselsatt hos denne familien fram til hun giftet seg.²⁰¹

---

¹⁹⁹ Reiff 1988, s. 173-174

²⁰⁰ Intervju. Gunnhild Alvhilda Sæther. PLU, 6. oktober 1982

²⁰¹ Intervju. Olivia Petersen. PLU, 14. Januar 1983: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Petersen,Olivia,January14,1983.xml>

Freda Olsson Ranney, Inga Amanda Nakkerud og Tilla Pauline Lindhe forteller en annen historie når det gjelder den kvinnelige sysselsettingen i Seattle. Freda kom til Tacoma i 1906, bare 15 år gammel. I begynnelsen bodde hun hjemme hos sin mor og far, men da moren døde av kreft to år senere, så måtte Freda ut å finne seg arbeid. Den første jobben Freda hadde, var som hushjelp hos en gammel dame. Her jobbet hun imidlertid ikke mange månedene, fordi hun ikke fikk den lønnen de hadde avtalt på forhånd. Etter kort tid fikk hun seg jobb på et vaskeri, og et par år etter det ble hun ansatt som rengjørere på et hotell. På dette hotellet traff hun også etter hvert mannen sin.²⁰² Inga Amanda Nakkerud kom til New York i 1922-23, der hun ble ansatt som hushjelp, først hos en familie i New Jersey, så hos en familie i Brooklyn. Inga flyttet videre til sin søster i Seattle, omtrent et og et halvt år senere. Her dro hun på arbeidsledighetskontoret og fikk seg arbeid som hushjelp hos en familie. Etter å ha jobbet og bodd hos denne familien en stund ble hun imidlertid lei. Inga forteller at det var kjedelig arbeid og at hun bare hadde fri to formiddager i uken. Et par år senere fikk hun seg jobb som rengjørere på et hotell, en jobb hun hadde fram til hun giftet seg i 1932.²⁰³ Når det gjelder Tilla Pauline Lindhe, så kom hun til Seattle i 1922. Hun hadde jobbet som hushjelp hjemme i Norge, og ble etter noen dager ansatt som hushjelp hos en familie i Seattle. Tilla trivdes derimot ikke i jobben, og forteller om mye hardt arbeid og lite fritid. Etter et par år sluttet hun som hushjelp og fikk seg jobb på et kjøkken i Alaska. Dette var imidlertid kun en sommerjobb, og når Tilla ikke var i Alaska så hjalp hun til hjemme hos søsteren sin i Tacoma. Den siste sommeren Tilla var i Alaska traff hun sin en mann, og etter kort tid giftet de seg. De neste to årene tilbrakte Tilla i Alaska, før hun og ektemannen flyttet til Tacoma. Foruten arbeidet i *Daughters of Norway*, jobbet ikke Tilla etter at hun hadde giftet seg.²⁰⁴ Historiene til Freda, Inga og Tilla står således i kontrast til Reiffs påstand, om at norske kvinner i Seattle nærmest kun arbeidet som hushjelpere. Var det altså slik at de norskamerikanske kvinnene i byen opplevde en endring i deres arbeidssituasjon utover 1900-tallet?

Det er særlig to faktorer i sysselsettingsmønsteret blant kvinner og deres døtre som er viktige å merke seg i forhold til den sosioøkonomiske utviklingen blant nordmenn i Seattle. Den ene er at mange av disse kvinnene fikk sin første jobb i Amerika som hushjelpere. Den andre, at en god del av disse senere byttet til en annen yrkesgruppe. Historiene til kvinnene i PLUs

---

²⁰² Intervju. Freda Olsson Ranney. PLU, 17. april 1979: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Ranney, Freda, April 17, 1979.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Ranney,Freda,April17,1979.xml)

²⁰³ Intervju. Inga Amanda Nakkerud. PLU, 27. mai 1981: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Nakkerud, Amanda, May 27, 1981.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Nakkerud,Amanda,May27,1981.xml)

²⁰⁴ Intervju. Tilla Pauline Lindhe. PLU, 17. April 1979: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Lindhe, Tella, April 17, 1979.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Lindhe,Tella,April17,1979.xml)

intervjudatabase har visse likhetstrekk med beskrivelsene i Reiff sin artikkel når det gjelder norske kvinners sysselsetting i Seattle. Mange var ansatt som hushjelper, og de fleste sluttet å jobbe etter at de giftet seg. Like fullt kan historiene til Freda, Inga og Tilla indikere at det skjedde en endring utover 1900-tallet når det gjaldt de norske kvinnenes arbeidssituasjon i byen. Alle tre startet som nevnt som hushjelper, men av ulike grunner så sluttet de og fikk seg bedre betalt arbeid eller en jobb der de trivdes bedre. Denne oppgaven hevder ikke at Reiffs undersøkelse ikke stemmer, den er tross alt basert på tall fra perioden 1886 til 1910, mens PLUs intervjudatabase for det meste baserer seg på personer som kom til Seattle etter 1910. Imidlertid vil denne studien, for det første, hevde at disse intervjuene viser en utvikling i arbeidssituasjonen til de norske kvinnene i byen. For det andre viser Reiff til en forandring i type yrker blant døtrene til de emigrerte skandinaviske kvinnene. Blant de 23 andre generasjonskvinnene i Reiffs artikkel, var det kun tre kvinner som arbeidet med husarbeid hos andre.²⁰⁵ De norske kvinnene i Seattle, gikk fra arbeid som hushjelper til andre mer varierte yrker med høyere status. Dette kan igjen forklares med den generelle utviklingen og mangfoldet i økonomien som skjedde i Seattle i samme periode, som videre førte til nye og flere arbeidsplasser for kvinnene i byen.

Giftede kvinners arbeidssituasjon

Ifølge Reiff, arbeidet kvinner i Skandinavia tradisjonelt sett også etter at de giftet seg. For eksempel hvis mannen var bonde hjalp hun ham, eller hvis mannen jobbet som fisker, tømrer eller i gruve, arbeidet kona på gården. I tillegg til eventuelt å holde orden i husholdet og ta vare på barn fra andre bønder. For giftede skandinaviske kvinner i Seattle var det imidlertid annerledes, hevder Reiff, og henviser til at bare én av 162 skandinaviske kvinner jobbet utenfor hjemme i perioden 1886 til 1910. Og dermed ikke hadde noen økonomisk rolle i hjemmet.²⁰⁶ Denne påstanden fra Reiff må imidlertid ses i lys av ytterligere faktorer. Til tross for at kvinner i Norge ofte var knyttet til arbeid på sitt eget gårdsbruk eller bytte av tjenester, som å passe andre sine barn, med andre bønder. Så bidro heller ikke kvinnene i Norge til den formelle økonomien i hjemmet. Selv om, for eksempel, arbeidet på gården mest sannsynlig var en faktor for å få gården til å gå rundt økonomisk.²⁰⁷ Forskjellen mellom

---

²⁰⁵ Reiff 1988, s. 179

²⁰⁶ Ibid, s. 176

²⁰⁷ Blom, Ida og Sogner, Sølvi (red.). *Med Kjønnsperspektiv på norsk historie. Fra vikingtid til 2000-årsskiftet*. Oslo, 2005, s. 179, 288

arbeidssituasjonen og det økonomiske bidraget i hjemmet blant kvinner i Norge og norske kvinner i Seattle er derfor ikke så stor som Reiff hevder.

Tabell 3.2 Gifte kvinnelige informanter fra PLU.

	Sluttet i arbeid	Fortsatte i arbeid	Måtte arbeide på grunn av depresjonen fra 1929	Sum
Gifte kvinner	13	2	4	19

Tabellen viser at av de totalt 19 kvinnelige informantene fra PLUs intervjudatabase, så sluttet 13 kvinner i sitt arbeid etter at de ble gift. Kun to fortsatte i sitt yrke etter at de giftet seg, mens fire av kvinnene oppgir at de i utgangspunktet hadde sluttet å jobbe, men at de måtte begynne å arbeide igjen som følge av økonomisk vanskelige tider under depresjonen som startet i 1929.

Som tabellen viser, står Reiffs undersøkelse, når det gjelder arbeid blant gifte norske kvinner i Seattle, i samsvar med kildematerialet fra PLUs intervjudatabase, der de aller fleste kvinnene sluttet å arbeide når de ble gift. Mina Borresen, og tidligere nevnte Gunnhild Alvhilda Sæther er eksempler på to kvinner som sluttet i sine jobber etter at det ble gift. Mina, som kom til Seattle i 1917, forteller at hun ikke trengte å arbeide. Samtidig som hun sier at hun hadde nok å gjøre med å passe på huset og den store hagen de hadde.²⁰⁸ Gunnhild kom til Seattle i 1921, og tre år senere giftet hun seg. Etter anmodning fra ektemannen, sluttet hun å jobbe etter at de giftet seg. Slik som Mina var også mannen til Gunnhild fisker, og hun var alene hele sommeren fordi mannen hennes fisket i Alaska. Gunnhild forteller også at hun arbeidet mye ute i hagen, men i tillegg sier hun også at hun var veldig aktiv innen *Emmanuel Lutheran Church* og foreningene *Daughters of Norway* og *Eastern Star*. På denne måten fikk hun dagene til å gå, og Gunnhild forteller at hun aldri savnet det å jobbe.²⁰⁹ Unntakene er, blant annet, Sigurda Haug Aamot, og tidligere nevnte Ida Pauline Apalseth og Olivia Peterson, som ble tvunget til å jobbe som en følge av økonomiske årsaker. Sigurda immigrerte til Tacoma i 1929 sammen med sin mann og deres barn. Dette var i startfasen av den økonomiske depresjonen, og Sigurda forteller at hun måtte jobbe som hushjelp hos en amerikansk familie, siden mannen hennes hadde vanskeligheter med å finne arbeid.²¹⁰ En lignende historie forteller Ida. Hun kom til Seattle i 1916, og var også en av de som sluttet å jobbe når hun

²⁰⁸ Intervju. Mina Borresen. PLU, 14. Januar 1983: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Borresen, Mina, January 14, 1983.xml>

²⁰⁹ Intervju. Gunnhild Alvhilda Sæther. PLU, 6. oktober 1982

²¹⁰ Intervju. Sigurda Haug Aamot. PLU, 7. august 1981

giftet seg. Derimot måtte også hun begynne å jobbe igjen som følge av depresjonen fra 1929. Mannen til Ida fikk nemlig sparken på sagbruket han arbeidet på, og Ida fikk seg arbeid som syerske under depresjonen. Hun forteller at hun bare arbeidet som syerske en kort tid, til mannen hennes fikk seg ny jobb, og at dette var den eneste jobben hun hadde mens hun var gift.²¹¹ Olivia Petersen måtte også til tider jobbe for få økonomien til å gå rundt. Depresjonen var imidlertid ikke grunnen til dette. Hun hadde en mann som var fisker, men på tross av at han tjente bra med penger, ifølge Olivia, så drakk han bort det meste av pengene han tjente.²¹²

Hvorfor sluttet norske kvinner å arbeide? Var det av anmodning fra mannen, eller var det ikke behov for to inntekter? Ifølge Reiff er det tre grunner til dette skiftet hos de norske kvinnene i Seattle: For det første ville ikke kvinner jobbe, og spesielt ikke innen andres husholdninger, da de hadde nok med sitt eget. For det andre så trengte ikke Seattle kvinnelige arbeidere i den formelle økonomien, siden de hadde så mange unge ugifte menn som jobbet. Til slutt så var den økonomiske veksten i Seattle så stor at de aller fleste norske mennene hadde få problemer med å få seg arbeid, i tillegg til at de ofte fikk en relativt god lønn. Dermed var det heller ingen økonomisk grunn til at kvinnene skulle arbeide eller ha losjerende.²¹³ Når det gjelder Reiffs andre påstand, at økonomien i Seattle ikke trengte kvinnelige arbeidere, står dette i kontrast med hva som er hevdet tidligere i forhold til mangfoldet som utviklet seg i økonomien i byen. Derfor var det nok mer sannsynlig at disse gifte kvinnene heller ble erstattet av ugifte kvinner som vokste opp eller som flyttet til byen. Spesielt viktig er nok den siste påstanden til Reiff, at familien klarte seg økonomisk med bare én inntekt, slik at de gifte kvinnene ikke trengte å arbeide. Både Henny Hale og Judith Tollefson forteller at mannens gode inntekt var årsaken til at de sluttet å jobbe.²¹⁴

Uavhengig av årsakene, viser tall fra *U.S Census Bureau*, fra 1920, at det generelt var få gifte kvinner som arbeidet i Seattle. Av de totalt 70 054 gifte kvinnene i Seattle, hadde kun 8203 av de arbeid, noe som tilsvarer 11,7 prosent. Derimot jobbet 24 911 av de totalt 43 552 ugifte

---

²¹¹ Intervju. Ida Pauline Apalseth. PLU, 26. juli 1982

²¹² Intervju. Olivia Petersen. PLU, 14. januar 1983

²¹³ Reiff 1988, s. 176-177

²¹⁴ Intervju. Henny Hale. PLU, 17. februar 1982: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Hale,Henny,February17,1982.xml>; Intervju. Judith Tollefson. PLU, 7. mai 1981: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Tollefson,Judith,May07,1981.xml>

kvinnene i Seattle, noe som tilsvarer 57,2 prosent.²¹⁵ Dette viser altså at de fleste gifte norske kvinnene gjorde som de fleste andre gifte kvinnene i Seattle, de sluttet å jobbe.

Sosioøkonomisk utvikling blant nordmennene

En norskamerikaner som hadde stor sosioøkonomisk framgang, var Ole Hanson. Ole ble født 6. januar 1874 i Union Grove i Wisconsin, og var sønn av to norske foreldre som hadde emigrert til USA fra Gudbrandsdalen. I 1902 flyttet Ole og hans kone til Seattle. Her begynte han med salg av livsforsikring, men gikk fort over til å selge eiendom, og startet eiendomsmeglerfirma ved navn Ole Hanson & Co. I 1908 bestemte han seg for å gå inn i politikken, og stilte til valg i Washingtons lovgivende forsamling, der han ble sittende én termin. Etter dette returnerte Ole til sitt eiendomsmeglerfirma og jobbet der fram til 1917, med unntak av året 1912, da han jobbet innen Theodore Roosevelts republikanske politiske kampanje i Seattle, og i 1914 da han prøvde å bli valgt inn i det amerikanske senatet. Ole ble ikke valgt inn i Senatet, men i 1917 gikk han til valg igjen, denne gangen som ordfører kandidat i Seattle. 5. mars 1918 ble han valgt som ordfører i Seattle, en jobb han hadde fram til 1920.²¹⁶

Boken til lokalhistorikeren Thomas Ostenson Stine, *Scandinavians on the Pacific, Puget Sound* fra 1900, tar for seg skandinaver langs Stillehavskysten, og refererer til flere nordmenn som gjorde det bra i Seattle-området. Stine skrev blant annet at ”(i) de senere år, har skandinaver i Seattle gjort stor framskritt innen profesjoner og foretningskretser. I politikken, også, har de påkalt oppmerksomhet, og innen naturvitenskap og humaniora.”²¹⁷ En av disse var H. P. Rude som immigrerte til USA i 1881. Han var en utdannet skredder fra Norge, og jobbet i ulike butikker i Chicago og Minnesota. I 1890 reiste han til Seattle der han arbeidet som tilskjærer [cutter] hos en skredder, før han startet sin egen skredderbutikk. I tillegg var Rude aktiv innen politikken, og ble valgt til medlem av styret [councilman] for Republikanerne i en bydel i Seattle.²¹⁸

---

²¹⁵U.S Census Bureau. *Fourteenth Census of the United States. Taken in the Year 1920. Volume IV. Population 1920. Occupations*. Washington D.C, 1920, s. 800

²¹⁶ Leiren, Terje I. “Ole and the Reds: The ‘Americanism’ of Seattle Mayor Ole Hanson”. I: NAHA. *Norwegian-American Studies. Volume 30*. Northfield, Minnesota, 1985, s. 75-77, 80

²¹⁷ Stine 1900, s. 56. Min oversettelse. Opprinnelig sitat: “In the more recent years, Scandinavians in Seattle have made great progress in professional and business circles. In politics, too, they have commanded notice, and in science and letters attention.”

²¹⁸ Ibid, s. 58, 60-61

Stine skriver også om Dr. Ivar Janson som dro sammen med familien sin til Minnesota i 1882. Han gikk på universitetet i Minneapolis og utdannet seg som *Doctor of Medicine, M. D.*, i 1892. Tre år senere flyttet han til Seattle og ble etter hvert kjent som den ledende kirurgen ved Stillehavskysten.²¹⁹

Et tredje eksempel fra Stine er John Johnson, som immigrerte til Muskegon i Michigan sammen med sine foreldre i 1872. Her gikk han noen år på skole før han jobbet på et sagbruk i fire år og så sju år som butikkmedarbeider i en dagligvarehandel. I 1893 flyttet han til Ballard, der han umiddelbart startet sin egen dagligvarehandel.²²⁰

Dette er bare noen eksempler fra boken til Stine, som viser at den amerikanske drømmen ble virkelighet for mange norske immigranter. Men Stine tar for seg nordmenn som har utmerket seg på en spesiell måte, enten det var å starte opp eget firma, å hevde seg innenfor politikken eller lignende. Stine sier ingenting om de som var fattige eller andre som ikke hadde gjort noen spesiell karriere, som for eksempel ”bare” var en vanlig fisker eller arbeidet på et sagbruk hele livet.

Når det gjelder PLUs intervjudatabase så virker det som om de fleste av disse nordmennene var arbeidere, som oftest innen skog- og fiskeindustrien, gjennom store deler av livet. Det er likevel noen unntak. Ole Andreas Rasmussen Blindheim var en av dem. Han kom til Amerika i 1908 og jobbet et halvt år i skogen i California, før han flyttet til Alaska der hans bror bodde. I Alaska arbeidet han og broren i en gruve, før Ole Andreas flyttet til Seattle i 1913. I Seattle brukte han pengene han hadde spart fra arbeidet i Alaska, til å starte sin egen bedrift innen melkeproduksjon.²²¹ En annen som gjorde det relativt bra er tidligere nevnte, Anders William Ramstad. Anders ble født i Minnesota i 1891, der familien hans eide en gård. Etter hvert begynte han på skole i St. Paul i Minnesota, der han studerte i tre år for å bli prest. I 1925 flyttet han til Seattle der han jobbet for to ulike kirker. I tillegg underviste Anders matte og fysikk ved Pacific Lutheran University, samtidig som han også fisket i Alaska i sommerhalvåret.²²²

---

²¹⁹ Ibid, s. 68-69

²²⁰ Ibid, s. 103

²²¹ Intervju. Ole Andreas Rasmussen Blindheim. PLU, 13. mars 1983:
[http://chili.plu.edu/dept/playlists/Blindheim, Ole, March 13, 1983 - a.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Blindheim,Ole,March%2013,%201983-a.xml)

²²² Intervju. Anders William Ramstad. PLU, 14. mars 1981

Også Gunnar H. Tranum jobbet flere år som både lærer, inspektør og rektor ved forskjellige skoler i Tacoma området. Han kom til Duluth i Minnesota sammen med sin mor i 1907, bare 18 måneder gammel. Et år senere flyttet familien til Tacoma, der faren, som allerede hadde bodd i USA noen år før han og moren dro over, startet et sagbruk i 1921. Gunnar tok blant annet en master ved Universitetet i Washington, og ble ansatt som lærer etter dette.²²³

I tillegg til disse er det også noen av intervjuobjektene som var ansatt lenge innen fiskeindustrien, og som etter hvert kjøpte seg egne båter, slik som blant annet tidligere nevnte, Thomas Wilhelm O. Breiwick og Odin J. Davidson. På tross av egen fiskebåt forteller likevel Thomas at fiske ikke var noe lukrativt yrke.²²⁴

Selv om de fleste norskamerikanerne fra det muntlige kildematerialet til PLU, som nevnt, tilhørte den typiske arbeiderklassen, med arbeid innen, for eksempel, skog- og fiskeindustrien, betyr ikke dette at de ikke hadde noen sosioøkonomisk framgang. Dette betydde nødvendigvis ikke at de steg et trinn innen den hierarkiske klasseinndelingen, men at de derimot opplevde en ”diagonal” mobilitet, ved at for eksempel, arbeidsgiveren ga de bedre lønn eller en stillingsbetegnelse som krevde mer ansvar. Eksempler på en slik ”diagonal” mobilitet er, tidligere nevnte, Sverre Halvorsen og Olaf Sivertson. Sverre fikk, som tidligere nevnt, jobb i kystvakten i 1916. I denne jobben begynte han som sjømann første klasse og fortsatte å stige i gradene fram til han gikk av med pensjon i 1947.²²⁵ Olaf gikk fra ulike jobber innen skogindustrien, til å få seg jobb som veiformann for kommunen i 1922. Mens han seks år senere ble tildelt stillingen som oppsynsmann [supervisor] for all veiarbeid i hele distriktet. Dette betydde mer lønn og større ansvar for Olaf.²²⁶

Det virker som om mange av de norske immigrantene hadde en viss framgang sammenlignet med situasjonen de hadde hjemme i Norge på den tiden de emigrerte. Både mennene og kvinnene i PLUs intervjudatabase fikk seg jobb relativt fort etter at de ankom Seattle eller Tacoma. Kvinnene sluttet imidlertid, som nevnt, stort sett i sine jobber da de giftet seg, noe som kan være et tegn på at økonomien i hjemmet var relativt god. Den eneste situasjonen som så ut til å ha påvirket økonomien og sysselsettingen til nordmennene i Seattle, var årene etter

---

²²³ Intervju. Gunnar H. Tranum. PLU, 23. november 1982: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Tranum, Gunnar,November 23, 1982.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Tranum,Gunnar,November%2023,%201982.xml)

²²⁴ Intervju. Thomas Wilhelm O. Breiwick. PLU, 14. september 1982; Intervju. Odin J. Davidson. PLU, 14. januar 1982

²²⁵ Intervju. Sverre Halvorsen. PLU, 6. oktober 1982

²²⁶ Intervju. Olaf Sivertson. PLU, 24. juni 1981, Intervju. Olaf Sivertson. PLU, 15. juli 1981

depresjonen i 1929. Blant annet forteller Henry Haram at han fikk sparken fra fabrikken han arbeidet på, og måtte ta de jobbene han fikk, fram til 1935, da han endelig fikk seg fast arbeid igjen.²²⁷ Odin J. Davidson forteller om vanskelige tider under depresjonen, og selv om han beholdt jobben, var det mange han kjente som måtte få arbeid eller økonomisk støtte gjennom *Works Progress Administrations* (WPA).²²⁸ Henry Haram var den eneste av totalt 38 personer fra intervjudatabasen som valgte en annen utvei, å flytte tilbake til Norge. Det kan tyde på at den økonomiske situasjonen i Seattle var tryggere enn i det gamle hjemlandet Norge. I tillegg til at de norske immigrantene også etablerte seg i byen, ved blant annet å kjøpe seg hus og stifte familie, noe som naturlig nok gjorde det vanskeligere for dem å returnere til gamlelandet.

Et annet forhold som viser de norske familienes oppadgående økonomiske utvikling, var at barna gikk lengre på skolen og bodde lengre hjemme. Reiff skriver at mens barna i allmuefamiliene i Skandinavia dro hjemmefra for å begynne å jobbe i midten av tenårene, bodde ofte ungene til skandinavene i Seattle hjemme, til de hadde avsluttet skolen i begynnelsen av tjueårene. I tillegg er det eldre døtre i Reiff sin undersøkelse som kun henviser til ”hjelper mor” når de blir spurt om deres yrkessituasjon. Dette mener Reiff er et tegn på at ”det skandinaviske mønsteret, med familien som en økonomisk enhet, ble erstattet med Seattles og den amerikanske middelklassens norm med familien som en enhet for følelsesmessig støtte og bistand.”²²⁹ En som passer godt inn i Reiffs analyse, er Randi N. Kirkemo. Randi kom til Seattle sammen med sin mor og søster, bare 12 år gammel. I Seattle møtte de faren som hadde bodd der i mange år. Randi begynte på skolen etter kort tid, og gikk ut av West Seattle High School 18 år gammel. Videre jobbet hun ett år på et kontor mens hun bodde hjemme, før hun giftet seg og flyttet sammen med mannen sin.²³⁰ Ut fra Reiffs artikkel og intervjuet av Randi er det altså tydelig at mange av de norske familiene i Seattle ikke var økonomisk avhengig av at barna deres arbeidet. Dette viser en økonomisk framgang blant de norske immigrantene.

---

²²⁷ Intervju. Henry Haram. PLU, 16. juni 1984

²²⁸ Intervju. Odin J. Davidson. PLU, 14. januar 1982; WPA var et statlig prosjekt gjennom New Deal, der ufaglærte arbeidere fikk jobb gjennom statlige prosjekter. Fra: http://en.wikipedia.org/wiki/Works_Progress_Administration

²²⁹ Reiff 1988, s. 179. Min oversettelse. Opprinnelig sitat: “the Scandinavian pattern, the family as an economic unit, was replaced by the Seattle and middle-class American norm of the family as an emotional support and convenience unit.”

²³⁰ Intervju. Randi N. Kirkemo. PLU, 4. august 1982: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Kirkemo, Randi, August 04, 1982.xml>

Til slutt kan vi også se tendenser til at de som kom til Seattle i ung alder, ofte sammen med sine foreldre, i noen tilfeller valgte andre karrierer og yrker enn den typiske mannlige og enslige immigranten i tjuårene. Den enslige mannlige immigranten valgte ofte å arbeide innenfor de typiske arbeideryrkene, slik som for eksempel fiske- og skogindustrien, eller der det var ledige jobber. De unge immigrantene som kom sammen med familien begynte derimot på skole, bodde hjemme med familien og er således mer lik andregenerasjonen norske immigranter som vokste opp i Seattle. Et eksempel på dette er tidligere nevnte Randi N. Kirkemo, som har tydelige likhetstrekk med Reiff sin analyse av den norske andre generasjonen. Tilsvarende historie gjelder den tidligere nevnte Gunnar H. Tranum, som utdannet seg ved Universitetet i Washington og arbeidet senere som lærer, inspektør og rektor. Et annet eksempel er Odd Bjarne Andvik, som kom til Seattle med foreldrene sine i 1924, bare ett år gammel. Odd Bjarne gikk ut av Ballard High i 1940, og utdannet seg etter krigen til sivilingeniør.²³¹ Også Anne Jensen Ringstad fullførte high school, til tross for at faren døde på en fiskebåt under depresjonen. Hun forteller at det var tunge tider for moren som måtte jobbe mye for å tjene til livets opphold for de to. Anne fullførte likevel skolen, og fikk seg fulltidsjobb når hun var 18 år gammel.²³² Det at barna til de norske immigrantene bodde lengre hjemme, gikk lenger på skolen og tok høyere utdanning, er også et tydelig tegn på sosioøkonomisk framgang blant nordmennene i Seattle. Samtidig er, spesielt at barna tok høyere utdanning, et tegn på at stadig flere norskamerikanere ble en del av den generelle amerikanske middelklassen.

Oppsummering og konkluderende bemerkninger

Dette kapittelet har i all hovedsak studert den sosioøkonomiske utviklingen nordmenn hadde i Seattle fra 1890 til 1930. I den forbindelse har kapittelet undersøkt hvilke type arbeid nordmennene hadde før de kom til Amerika og hvor i Norge de kom fra. Hoveddelen av kapittelet har imidlertid bestått av å redegjøre for skog- og fiskeindustrien, siden dette var to industrier der nordmenn gjorde seg bemerket, samt husholdningsyrket, siden dette var et typisk yrke for norske kvinnelige immigranter. Dette har imidlertid blitt drøftet ut i fra et større aspekt, nemlig for å finne ut om det var noen sosioøkonomisk utvikling, og ikke minst framgang, blant norskamerikanerne. Denne utviklingen har blitt diskutert til slutt i dette kapittelet.

---

²³¹ Moen 2001, s. 4. Intervju av Odd Bjarne Andvik

²³² Ibid, s. 107-108. Intervju av Anne Jensen Ringstad

Som nevnt, var de fleste nordmennene som kom til Seattle i denne perioden arbeidere. Innledningsvis har det også blitt vist at mange av de norske immigrantere kom fra Vestlandet og Nord-Norge. Mange av dem hadde erfaring innen tømmer og fiske. På tross av at det er vanskelig å vite hvor mange av disse som slo seg ned i Seattle, så er det ingen tvil om at etterspørselen etter arbeidere, spesielt innen skog- og fiskeindustrien var stor, og det var også innen disse næringene de fleste nordmenn tok arbeid. Særlig fiskenæringen appellerte til nordmennene, og utover 1900-tallet ble denne næringen i stor grad en nisje for nordmennene i både Seattle, Ballard og Tacoma. Det var høy konsentrasjon av nordmenn innen fiskeindustrien, og det var også her flere av de utviklet seg til å bli kapteiner og båteiere, samt eiere av egne fiskeselskaper. Thomas Ostenson Stine og det muntlige kildematerialet fra PLU viser også at enkelte nordmenn arbeidet som leger, politikere, prester og lærere. Yrkesgrupper som ofte ses på som mer prestisjefulle, og at de dermed var av en høyere sosial klasse, noe som igjen er et tydelig tegn på sosioøkonomisk framgang blant norskamerikanerne. Likevel var, som nevnt, de aller fleste vanlige arbeidere i form av skogsarbeidere, fiskere, fabrikkarbeidere og bygningsarbeidere. På tross av dette så kan også arbeiderne innen disse yrkene hatt en sosioøkonomisk framgang, gjennom en ”diagonal” mobilitet, altså et opprykk innenfor samme sosiale klasse. Mange fikk høyere lønn, mer ansvar på jobben, bedre jobbstillinger eller de kjøpte sine egne fiskebåter, slik noen av intervjuobjektene fra PLUs intervjudatabase gjorde.

Når det gjelder norske kvinners posisjon i arbeidslivet i Seattle, så bestod dette i høy grad av ansettelse innen husarbeid hos ulike familier. Men nesten samtlige av kvinnene i Reiff's undersøkelse, og de fleste fra det muntlige kildematerialet fra PLU, sluttet å jobbe etter at de giftet seg. Dette begrunner de fleste med at det ikke var økonomisk nødvendig for dem å arbeide. Dette står selvfølgelig i samsvar med tiden de levde i, der de fleste kvinner sluttet å arbeide etter at de giftet seg. Likevel viser dette at de fleste norskamerikanske familiene hadde det romslig nok økonomisk, til at det bare var mannen som behøvde å arbeide.

Så, selv om dette kapitlet har vist at de fleste nordmennene i Seattle bestod av ulike arbeidere, er det tydelig at mange av dem hadde en sosioøkonomisk framgang i perioden 1889 til 1930. Samtidig som de ble en viktig del av arbeidsstyrken som hjalp å bygge opp og videreføre byens industrier. I tillegg hadde også mange tid til å engasjere seg i det norskamerikanske samfunnet som var blitt etablert i Seattle i løpet av denne perioden. Dette samfunnet vil derfor være tema for neste kapittel.

4. Det norskamerikanske samfunnet i Seattle

Dette kapittelet omhandler nordmenns liv som medlemmer av det norskamerikanske samfunnet som vokste fram i Seattle i perioden 1889 til 1930. Kapittelet vil undersøke samfunnsrelaterte aspekter som var viktige for nordmenn, slik som ulike foreninger, kirkesamfunnet og tradisjoner. I denne forbindelse vil det bli drøftet hvordan det norske forenings- og kirkelivet artet seg, hvorfor nordmenn var medlemmer, hva forskjellene var mellom de ulike foreningene og kirkene og hvorvidt nordmenn først og fremst var opptatt av de sekulære faktorene rundt kirkelivet, eller om det var den lutherske troen som gjorde at de deltok i kirken.

Foreninger

Mennesker fra hele verden immigrerte til Seattle og Washington i perioden 1889 til 1930. I 1910 bodde det 256 241 utenlandskfødte personer i Washington.²³³ 74 218, eller nesten 29 prosent, av disse kom fra Canada, Storbritannia og Irland. De engelskspråklige immigrantene kom fra en kultur som i all hovedsak var opphavet til den kulturen som var gjeldende i USA. De hadde som oftest ingen vanskeligheter med å tilpasse seg det amerikanske samfunnet. Like fullt grunnla de kulturelle og religiøse foreninger, slik som *Knights of Columbus*, som var en katolsk organisasjon, og *Caledonian Society* og *Daughters of Scotia*, som var to skotske foreninger. Også tyskspråklige immigranter, fra Tyskland, Østerrike og Sveits, sto for en stor del av befolkningen i Washington, med sine 42 000 innbyggere, altså rundt 16 prosent. Disse dannet sine egne kirkesamfunn, for det meste katolske og lutherske. Samtidig som de i 1883 grunnla *Die Washington Tribuene*, en tyskspråklig avis, samt ulike foreninger, slik som *Sons of Hermann Lodges*. En tredje stor immigrantgruppe var de fra Norden som stod for 30 prosent, 77 080 personer, av de utenlandskfødte immigrantene i Washington i 1910. Av disse var 28 363, 11 prosent, norskfødte.²³⁴

Utover 1800-tallet dukket det opp mange norskamerikanske foreninger i Amerika. Den aller første var trolig en forening som ble stiftet i Boston i 1853. I 1906 oppga de norske

---

²³³ U.S Census Bureau 1910, s. 989

²³⁴ Scheuerman, Richard D. "Washington's European American Communities". I: White, Sid and Solberg, S. E. *Peoples of Washington Perspectives on Cultural Diversity*. Washington, 1989, s. 53, 55

konsulatene at det var 237 norske foreninger i USA.²³⁵ Ifølge Reiff tok det likevel noe tid før de ulike foreningene virkelig blomstret i Seattle. Hun hevder at i løpet av tiåret 1890, kom de aller fleste skandinaviske migrantene til Seattle fra forskjellige stater i Midtvesten. De hadde gjerne bodd i Amerika noen år allerede og noen kan også ha vært født der, noe som tilsier at de til en viss grad var integrert, og ikke minst, behersket det engelske språket. Samtidig var det relativt enkelt å få seg jobb i Seattle på denne tiden. Disse to faktorene var, ifølge Reiff, årsakene til at det skandinaviske foreningslivet i Seattle ikke var så viktig for immigrantene før nærmere 1910. Da hadde det nemlig kommet flere immigranter direkte fra Skandinavia, økonomien hadde stabilisert seg, og bosettingsmønsteret blant skandinavernene hadde blitt tettere. Dette gjorde at de skandinaviske foreningene ble flere og større med tanke på antall medlemmer.²³⁶ På tross av Reiffs påstand om at foreningslivet ikke var en så viktig del av norskamerikanernes liv i Seattle før i 1910, opplevde USA i perioden fra 1895 til 1925, ifølge Lovoll, en blomstringsperiode for norsk foreningsliv.²³⁷ Denne oppgaven vil, som nevnt, kun behandle *Sons og Daughters of Norway*, *Nordlandslaget* og de mannlige sangkorene. Dette betyr ikke at immigrantene ikke var medlem av andre foreninger. Noen av disse foreningene som intervjuobjektene fra PLUs intervjudatabase var medlem av, er: *Norwegian Commercial Club*, *The Eastern Star*, *The Masons*, *The Ancient Order of Vikings*, *The Norwegian Good Templars* og *Tacoma Writers' Club*.²³⁸

Foreningenes funksjoner og årsaker til at nordmenn ble medlem

Det er ulike årsaker til at nordmenn ble medlem av ulike foreninger. For mange ble de ulike foreningene ”en erstatning for det gamle og tradisjonsbundne livet, for familie og skyldfolk og granner i bygda”.²³⁹ Dessuten, knyttet folk seg til kontaktnettverk som kunne vært nyttige i jakten på arbeid eller eventuelt nytt og bedre arbeid, spesielt for de nyankomne.²⁴⁰ I tillegg var foreningene en ypperlig mulighet for nordmennene til å dyrke forskjellige interesser som sang og musikk, diskutere politikk, løse ulike oppgaver, fremme bestemte saker, drive veldedige formål eller bare å være med for sosialiseringen og selskapelighetens skyld. Enkelte

---

²³⁵ Lovoll 1997, s. 206

²³⁶ Reiff 1988, s. 180

²³⁷ Lovoll 1997, s. 206

²³⁸ Intervju. Ole Andreas Rasmussen Blindheim. PLU, 13. mars 1983; Intervju. Sverre Halvorsen. PLU, 6. oktober 1982; Intervju. Julius Tollefsen. PLU, 2. april 1981: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Tollefson, Julius, April 02, 1981.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Tollefson,Julius,April%20,1981.xml); Intervju. Arnfinn Bruflot. PLU, 30. juni 1982: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Bruflot, Arnfinn, June 30, 1981.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Bruflot,Arnfinn,June%20,1981.xml)

²³⁹ Ibid

²⁴⁰ Intervju. Tilla Pauline Lindhe. PLU, 17. april 1979: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Lindhe, Tella, April 17, 1979.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Lindhe,Tella,April%20,1979.xml); Intervju. Trygve Nakkerud. PLU, 27. mai 1981

foreninger bedrev også økonomisk hjelp eller hadde støttefunksjoner, ofte i form av livs- og sykeforsikring. I følge Lovoll, var det viktigste målet for foreningene, like fullt, å ”verne om norsk språk, sed og skikk”.²⁴¹ Nordmennene i foreningene kunne få tilfredstilt behovet mange hadde til å snakke norsk og ta vare på gamle norske tradisjoner, samt ”føle sig hjemme i de nye omgivelser.”²⁴² Lovoll skriver at foreningene vokste ut fra en frykt om tap av nasjonalitetsfølelse, spesielt hos de generasjonene som ble født av nordmenn i Amerika. De fryktet at hurtig amerikanisering ville føre til at de neste generasjonene ville glemme hvor foreldrene deres kom fra og deres norske bakgrunn.²⁴³ Ifølge tidligere forfatter og redaktør for *Sons of Norway*, Carl G. O. Hansen, var det også naturlig for immigranter å møtes for å promotere sine felles interesser. Han mente at immigrantene fant trygghet sammen med andre fra deres eget land, og hvis de ikke holdt sammen ville de blitt sett på som en ”uvitende utlending”. Hansen skriver også at disse foreningene ikke hindret immigrantene å lære det engelske språket, siden ”språket, som en bærer av (a)merikanismen, var i selve luften de pustet.”²⁴⁴

Sons of Norway og Daughters of Norway

Sons of Norway ble stiftet av 18 trøndere den 16. januar 1895 i Minneapolis.²⁴⁵ Dette var like etter depresjonen i 1893, økonomien blant folk var dårlig og frustrasjonen var stor blant mange. I utgangspunktet var dette et dårlig tidspunkt for å starte en broderlig forsikringsforening, men grunnleggerne av *Sons of Norway* var forsiktige folk, og de drømte ikke om å tjene store penger på dette. Derimot sprang ideen om en slik forening ut fra en humanitær bekymring og en bekymring for at deres brødre, nemlig norskamerikanerne, ikke ville klare seg økonomisk gjennom depresjonsårene.²⁴⁶

Mot slutten av 1890-tallet ble økonomien for de fleste i USA bedre. *Sons of Norway* fikk derfor også flere funksjoner. De arbeidet aktivt for å bevare den rike norske kulturen og ikke minst det norske språket.²⁴⁷ De drev også med undervisning og forberedte nordmenn som ville ha statsborgerskap. Samtidig la de en betydelig innsats i å promotere en bedre forståelse

---

²⁴¹ Lovoll 1997, s. 206

²⁴² Hansen, Carl G. O. “Det Norske Foreningsliv i Amerika”. I: Wist, Johs B. *Norsk-Amerikanernes Festskrift 1914*. Decorah, Iowa, 1914, s. 266

²⁴³ Lovoll 1997, s. 206

²⁴⁴ Hansen 1944, s. 8-9. Min oversettelse. Opprinnelig sitat: ”language, as the bearer of Americanism, was in the very air they breathed.”

²⁴⁵ Hansen 1944, s. 10, 12

²⁴⁶ Norborg 1970, s. 27

²⁴⁷ Ibid, s. 43

mellom nordmenn og amerikanere. Også forsikringsfunksjonene i foreningen ble utvidet og disse omfattet etter hvert sykdoms- og arbeidsledighetsforsikring, økonomisk hjelp til begravelser og livsforsikringsprogrammer.²⁴⁸

Ifølge Christopher Sverre Norborg, tidligere forfatter og filosof, følte *Sons of Norway* at nordmenn ble glemt bort av de ulike utdanningsinstitusjoner i Amerika, og det ble etter hvert foreningens oppgave å lage et utdanningsprogram ”slik at det norske folket i dette landet kan bli skikkelig anerkjent og respektert.”²⁴⁹ Dette medførte en mer omfattende utvidelse av virksomheten, og 31. mars 1897 dannet de *Daughters of Norway* som var en uavhengig søsterorganisasjon. Dette var bare begynnelsen på det som var en visjon om en broderforening med losjer over hele USA. 28 og 29. juni 1899 ble den første lokallosjen opprettet i Nord-Minneapolis, med navn *Nidaros Lodge No. 1*.²⁵⁰ Det var likevel noen konservative krefter innen den opprinnelige foreningen i Minneapolis som var skeptiske til å utvide foreningen og dens virke. De følte at de hadde et finansielt ansvar for sine medlemmer, og mente det ble vanskelig å holde ved like hvis de utvidet den økonomiske virksomheten. På tross av dette, ble *Sons of Norway*, den 17. mars 1901, godtatt av forsikringsdepartementet i USA som en forsikringsorganisasjon i staten Minnesota. I løpet av det neste året hadde det blitt organisert 12 nye lokale losjer i Minnesota. De neste årene fortsatte utvidelsen for *Sons of Norway*. De fikk lisens til å drive med forsikring i North-Dakota og Wisconsin i 1903, og South-Dakota i 1906. Som en følge av dette dukket det opp lokallag over hele Midtvesten, og i perioden 1905 til 1914 hadde de utvidet med lokale losjer over hele det amerikanske kontinentet.²⁵¹

Antall losjer og medlemmer fortsatte å vokse de påfølgende årene. I 1914 var det 154 losjer og 10 940 medlemmer, i 1920 var det 167 losjer og 12 258 medlemmer, og i 1930 var det 323 losjer og 24 396 medlemmer.²⁵² Etter hvert som årene gikk og utvidelsen av *Sons of Norway* fortsatte kan det, i følge Lovoll, også virke som om de sosiale interessene ble viktigere enn muligheten til forsikring. Tall fra 1914 viste at 47 prosent av medlemmene i foreningen ikke hadde forsikring, noe som understøtter at dette ikke var den viktigste årsaken til at de ble medlem av foreningen.²⁵³

---

²⁴⁸ Dahlie 1967, s. 157

²⁴⁹ Norborg 1970, s. 44

²⁵⁰ Ibid, s. 42, 46

²⁵¹ Ibid, 50-53, 57

²⁵² Ibid, s. 89, 107

²⁵³ Lovoll 1997, s. 217

Sons og Daughters of Norway i Seattle og Tacoma

3. mai 1903 ble *Grand Lodge of Sons of Norway of the Pacific Coast* grunnlagt, og senere samme dag tok også den første lokale losjen form, ved navn *Leif Erikson Lodge No. 1*.²⁵⁴ I august året senere fikk også Tacoma sin egen *Sons of Norway* losje, ved navn *Norden Lodge No. 2*.²⁵⁵ Dette var imidlertid to separate foreninger, og var ikke knyttet opp mot *Sons of Norway* i Midtvesten, selv om intensjonen med å danne en broderlig organisasjon for nordmenn og deres etterkommere var den samme. I begynnelsen, ble møtene holdt på engelsk og det var ikke før 13. juli 1906 at møtene ble avholdt på norsk.²⁵⁶ En av årsakene til dette kan være, som Reiff hevder, at det i starten av perioden fra 1889 til 1930 kom mange norske immigranter fra Midtvesten som hadde bodd der en stund, og derfor snakket engelsk fra før.

Etter to år med uenighet rundt spørsmålet om foreningen skulle skrive ut livsforsikring eller ikke, ble det 9. juli 1910 i Grand Forks i North Dakota, klart at *Sons of Norway* i Midtvesten skulle skrive ut livsforsikring i California og Washington. Dermed ble foreningen i Seattle fusjonert med den ”offisielle” *Sons of Norway*. Fra 1912 hadde også kvinner mulighet til å være med i *Sons of Norway*, men i Seattle hadde de allerede den 19. oktober 1905 dannet en forening for kvinner, ved navn *Grand Lodge Daughters of Norway Pacific Coast*. Den første losjen til kvinnene kalte de *Valkyrien Lodge No. 1*, og selv om mennene og kvinnene hadde to separate foreninger, så samarbeidet de tett.²⁵⁷ Blant annet, bygget de *Norway Hall* som sto ferdig i januar 1915. Dette var den første bygningen i Seattle som var konstruert spesielt for videreføring av norsk kultur og norske broderlige foreninger.²⁵⁸

En som traff mannen sin på dansegulvet i *Norway Hall* i Seattle, var tidligere nevnte Gunnhild Alvhilda Sæther.²⁵⁹ De to giftet seg i 1924, to år etter at de møttes, og etter hvert ble også Gunnhild aktiv i *Daughters of Norway* i Seattle. Blant annet, laget hun mat og forberedte møter. Hun forteller at foreningslivet i *Daughters of Norway* medførte et sterkt sosialt samhold, samtidig som foreningen også donerte penger til forskjellige grupper, som sponning

---

²⁵⁴ Hansen 1914, s. 282, skriver derimot at ”(d)en første lokalforening blev opprettet i Seattle i december 1904.”

²⁵⁵ Norwegian American Anniversary Commission. *Norse to the New Northwest, A Sesquicentennial Saga 1825 – 1975*. 1975, s. 18

²⁵⁶ Anderson, Christine. “History”. I: *Leif Erikson Lodge No. 1, Sons of Norway*. Seattle, Washington, 1998, s. 5

²⁵⁷ Hansen 1944, s. 39-41; Ibid.

²⁵⁸ <http://www.historylink.org/index.cfm?DisplayPage=cybertour.cfm&fileId=8166&frame=14>; Dahlie 1967, s. 162

²⁵⁹ I intervjuet forteller Gunnhild at hun traff mannen sin ved Norway Center i Seattle. Dette kan derimot ikke stemme, siden Norway Center ikke ble bygd før i 1951. På grunn av dette har jeg tatt utgangspunkt i at Gunnhild traff sin mann i Norway Hall, siden dette var det naturlige stedet å møtes etter at Sons og Daughters of Norway bygget dette stedet sammen i 1915. Fra: http://www.daughtersofnorway.org/lodges/valkr_hist.html

av et guttekor i byen.²⁶⁰ En annen som var svært aktiv i *Daughters of Norway* i Tacoma, var Tilla Pauline Lindhe. Som nevnt i forrige kapittel, sluttet Tilla å jobbe etter at hun giftet seg. Hun forteller at før hun giftet seg så hadde hun ikke tid til å være med i noen forening, denne muligheten åpnet seg derimot når hun giftet seg og sluttet å arbeide. Tillas arbeidsoppgaver i foreningen var å registrere alle som kom innom, samt gjøre i stand til de forskjellige tilstelningene foreningen hadde. Tilla forteller at hun syntes *Daughters of Norway* var en viktig forening, blant annet, fordi de ga mat til de som ikke hadde penger til å kjøpe det selv, og fordi de jobbsøkende ofte fikk arbeid gjennom nettverket i foreningen. I tillegg foregikk de fleste møtene og tilstelningene på norsk, og hun var veldig begeistret for å møte andre nordmenn og sosialisere seg med dem.²⁶¹

Foruten forsikring og den sosiale siden, var det andre fordeler ved å være medlem av *Sons of Norway*. Tidligere nevnte Trygve Nakkerud, for eksempel, immigrerte til British Columbia i Canada i 1924. Her ble han medlem av *Sons of Norway* fordi han ville snakke norsk og omgås andre nordmenn. Trygve forteller også at dette var en fin måte å skaffe seg kontakter på, og gjennom disse personene fikk han lettere tilgang til forskjellige jobber. Etter hvert, dro Trygve til Seattle der han raskt fikk seg jobb på grunn av relasjonen til sjefen han hadde jobbet for i Canada, og kontaktene han hadde knyttet i *Sons of Norway*. Trygve fortsatte å være aktiv i *Sons of Norway* også når han kom til Seattle, og var i en periode også president ved *Norway Center* og *Leif Erikson League*.²⁶²

Engasjementet og oppfatningene når det gjaldt de ulike foreningene var likevel forskjellig blant nordmennene i Seattle. Ole Andreas Rasmussen Blindheim flyttet, som nevnt i forrige kapittel, til Seattle i 1913. Han syntes at *Sons of Norway* bare var en sosial klubb, og så derfor ikke poenget ved å engasjere seg så mye i foreningen. Derimot var han veldig engasjert i *Norwegian Commercial Club*, som i større grad var en forretningsklubb, der det naturlig nok var forretninger og arbeid som var hovedtemaet.²⁶³ En annen som i utgangspunktet heller ikke var så engasjert i verken *Sons* eller *Daughters of Norway*, var tidligere nevnte Ida Pauline Apalseth. Hun var mer opptatt av sang og musikk, og var i stedet med i en sangforening. Likevel var det på et møte i *Norway Hall* at hun traff en mann som hun i 1920 giftet seg med,

---

²⁶⁰ Intervju. Gunnhild Alvhilda Sæther. PLU, 6. oktober 1982

²⁶¹ Intervju. Tilla Pauline Lindhe. PLU, 17. april 1979

²⁶² Intervju. Trygve Nakkerud. PLU, 27. mai 1981

²⁶³ Intervju. Ole Andreas Rasmussen Blindheim. PLU, 13. mars 1983

bare noen måneder etter at de møttes. Samme år flyttet de til Tacoma, der Ida ble et aktivt medlem av *Daughters of Norway*.²⁶⁴

Det var flere som også var såkalte støttemedlemmer av *Sons* eller *Daughters of Norway*. En av disse var tidligere nevnte, Henry Haram, som forteller at han var medlem av *Sons of Norway*, men at han ikke var veldig aktiv i foreningen. Derimot forteller Henry at han likte sang og musikk, og at han hadde flere spillejobber i *Norway Hall*, noe han synes var veldig sosialt og moro.²⁶⁵ En annen som var medlem av *Sons of Norway*, dog uten å være så aktiv, var tidligere nevnte, Sverre Halvorsen og familien hans. Sverre var, på sin side, medlem av foreningene *The Eastern Star* og *The Masons*, der han hadde forskjellige verv.²⁶⁶

Bygdelag

Sommeren 1899 samlet en gruppe utvandrete valdriser seg til piknik i Minnehahaparken i Minneapolis. Dette var starten på det som skulle bli bygdelagsbevegelsen. Tre år senere grunnla Andrew A. Veblen, som senere har blitt omtalt som ”bygdelagens far”, Valdris Samband. Veblen ville at flere bygdegrupper skulle samle seg i lag. Telene og hallingene tok denne oppfordringen og dannet sine egne bygdelag i 1907, og et år senere kom *Numedølslaget*, *Trønderlaget* og *Sognelaget*, mens nordlendingene organiserte seg i januar 1909.²⁶⁷ Antall bygdelag fortsatte å vokse utover 1900-tallet, og de samlet nærmere 75 000 mennesker til sine stevner i årene før første verdenskrig og igjen på 1920-tallet.²⁶⁸ Bygdelagene ble således en populær organisasjonsform for nordmenn i Amerika, der formålet var å holde samlinger for alle som hadde tilknytning til det aktuelle området i Norge.

Så hva slags type forening var bygdelagene og hvilke funksjoner hadde de for sine medlemmer? Ifølge Veblen, var bygdelagene foreninger bestående ”av innfødte av en spesiell bosetning eller en gruppe av bosetninger i Norge og av deres etterkommere i [USA].”²⁶⁹ Lovoll beskriver derimot et bygdelag som ”en forening av immigrantfamilier fra bestemte norske dalfører, distrikter eller fjordområder.”²⁷⁰ Mens tidligere professor, forfatter og ekspert

---

²⁶⁴ Intervju. Ida Pauline Apalseth. PLU, 26. juli 1982

²⁶⁵ Intervju. Henry Haram. PLU, 19. juni 1984

²⁶⁶ Intervju. Sverre Halvorsen. PLU, 6. oktober 1982

²⁶⁷ Martinsen 2003, s. 28-29

²⁶⁸ Lovoll 1975, s. 19

²⁶⁹ Veblen i Martinsen 2003, s. 30. Min oversettelse. Opprinnelig sitat: “of natives of some particular settlement or group of settlements in Norway and of their descendants in [USA].”

²⁷⁰ Lovoll 1997, s. 212

innen norskamerikansk immigrasjonshistorie, Theodore C. Blegen, utvidet definisjonen enda mer, og skrev at bygdelag er ”foreninger laget av immigranter, og etterkommerne av immigranter, som hadde sin opprinnelse fra spesielle distrikter i gamle landet. (...) Båndene som samlet dem var dialekt, felles skikker, sanger og musikk, bekjentskap, og felles tradisjoner.”²⁷¹ Bygdelagenes funksjoner handlet i stor grad om å definere og gi innhold til en identitet basert på hjembygdas kultur og tradisjon. Ifølge Lovoll, hadde bygdelagene likevel en større betydning: På den ene siden var foreningene til for at medlemmene kunne samle seg rundt deres felles sosiale og kulturelle tradisjoner innenfor det norskamerikanske samfunnet. På den andre siden så var de en del av en prosess som hjalp immigrantene å tilpasse seg og bli en del av det amerikanske storsamfunnet.²⁷²

Nordlandslaget

Nordlandslaget var altså et slikt bygdelag, og den 20. januar 1909 i Minneapolis ble *Nordlandslaget af Amerika* stiftet. *Nordlandslaget* var det femte i rekken av norske bygdelag i Amerika,²⁷³ og på det første møtet dukket det opp 125 nordlendinger. På deres andre stevne, 18. mars 1909, ble det bestemt at det skulle dannes lokallag av *Nordlandslaget*, og det første lokallaget tilhørte Minneapolis og fikk navnet *Nordlands Minde*. Bare tre år senere, 12. mars 1912, ble det første lokallaget til *Nordlandslaget* dannet i Tacoma. Foreningen fikk navnet *Nordlyset*, og ble dannet med 65 medlemmer. I november, året etter, ble *Vestfjorden* stiftet i Everett. Lokallaget fikk kort tid etter grunnleggelsen 50 medlemmer. Midt mellom disse byene lå Seattle, og i begynnelsen av september 1913 møttes 150 nordlendinger fra byen og grunnla sitt eget lokallag, *Fembøringen*. Avstanden mellom lokallagene på Vestkysten og hovedsetet til *Nordlandslaget* i Minneapolis var imidlertid stor, og på tross av at de var nært forbundet, så var ikke samarbeidet særlig tett. Lokallagene på Vestkysten hadde egne styrever og tradisjoner, samtidig som de arrangerte sine egne stevner.²⁷⁴ For eksempel, holdt *Fembøringen* en avskjedsfest for alle fiskerne som dro ut for å fiske på våren, og en velkomstfest når de kom tilbake på høsten.²⁷⁵

---

²⁷¹ Blegen 1940, s. 77, 582. Min oversettelse. Opprinnelig sitat: ”societies made up of immigrants, and the descendants of immigrants, who originated in particular districts in the old country. [...] the bonds of union were dialect, common customs, songs and music, acquaintanceship, and shared traditions.”

²⁷² Lovoll i Martinsen 2003, s. 31

²⁷³ Niemi 2002, s. 152. Martinsen 2003 mener derimot at *Nordlandslaget* var det sjuende i rekken.

²⁷⁴ Martinsen 2003, s. 37-38, 64-65

²⁷⁵ Norwegian American Anniversary Commision 1975, s. 33

En som var aktivt medlem av *Nordlandslaget* i Tacoma, var Julius Tollefsen, som immigrerte til byen i 1907, 17 år gammel. Julius var medlem av flere foreninger, som *Sons of Norway*, *The Ancient Order of Vikings* og *The Norwegian Good Templars*. Likevel, var det Nordlandslaget som lå ham nærmest hjertet. En av årsakene til dette var at han selv, sammen med 12 andre, grunnla *Nordlandslagets* lokalforening i Tacoma, kalt *Nordlyset*. Ifølge Julius var funksjonen til *Nordlandslaget* å videreføre den nordnorske tradisjonen. Han forteller at Nord-Norge hadde en helt spesiell historie, med mange fiskere og et fåtall andre industrier. Dessuten, følte han at Nord-Norge på mange måter hadde blitt glemt av de sentrale styreorganene i Norge, og at det derfor var så viktig å samles og holde fast ved den gamle nordnorske tradisjonen og kulturen. Julius forteller at *Nordlandslaget* møttes ved *Normanna Hall*, slik som de aller fleste andre norske foreningene i Tacoma, én gang i uka. I begynnelsen snakket de stort sett norsk på møtene, men under første verdenskrig ble det vanligere å snakke engelsk. Grunnen til dette, ifølge Julius, var at amerikanerne var blitt skeptiske til de ulike fremmede etniske gruppene under krigen. Nordmennene var redd for at amerikanerne ikke ville se på de som en integrert del av samfunnet.²⁷⁶

Nevnte, Henny Storwick, som kom til byen i 1919 etter å ha bodd ti år i North-Dakota, var også medlem av *Nordlandslaget* i Tacoma. Henny forteller at hun trivdes godt i *Nordlandslaget*, der de holdt på de gamle tradisjonene fra Nord-Norge. Gjennom møtene og andre arrangement ble hun kjent med mange nordmenn fra Nord-Norge, samtidig som hun også møtte igjen kjente fra sin gamle hjembygd. Hun forteller at de sang forskjellige norske sanger når de møttes og lagde mye god norsk mat. Foreningslivet var, ifølge Henny, en fin måte å sosialisere seg på, samtidig som hun på denne måten også hadde noe å gjøre når mannen hennes var ute og fisket. Henny ble etter hvert den første kvinnelige presidenten for *Nordlandslaget* i Tacoma.²⁷⁷

Norske sangforeninger

I sin doktoravhandling skrev Alf Lunder Knudsen at "(e)t av de viktigste aspektene ved norsk kultur (...) i livet til immigrantene var sang."²⁷⁸ Knudsen delte de norske korene opp i fire

---

²⁷⁶ Intervju. Julius Tollefsen. PLU, 2. april 1981

²⁷⁷ Intervju. Henny Storwick. PLU, 5. april 1979: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Storwick, Henny, April 05, 1979.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Storwick,Henny,April%2005,1979.xml)

²⁷⁸ Knudsen 1989, s. 45. Min oversettelse. Opprinnelig sitat: "One of the most important aspects of Norwegian culture [...] in the life of the immigrants was song."

kategorier: Kirkekor, College- og Universitetskor, damekor og mannskor. Det var, ifølge han, mannskorene som hadde den største betydningen blant disse.²⁷⁹

Ifølge Hansen var ”den norske mandsang” en av foreningene som spilte den største rollen når det gjaldt norskhetsarbeid i Amerika. Sangforeningene var blant de første organisasjonene for nordmenn som tiltrakk seg oppmerksomhet blant amerikanere, samtidig som de var de første som organiserte sangforeningene og korene i ulike forbund. Det ble dannet sangforeninger i alle byer der det var norske kolonier. De samlet seg på grunn av deres felles interesse for Norge og landets sanger. Hansen skriver at de fleste ble sangere i Amerika, og en stor del av sangerne var etterkommere av immigranter. Det var, ifølge Hansen, nettopp derfor sangforeningene var så viktige, for å bevare det norske blant alle norskamerikanerne som ble født i Amerika – de skulle lære å elske sine fedres land gjennom sangen. Hadde det ikke vært for sangforeningene, så hadde ikke ”mor Norge (...) blet aapenbart for dem gjennom de norske toner.” Isteden ville de, ifølge Hansen, ”gaat fullstendig op i amerikanismen.”²⁸⁰

Den første sangforeningen ble stiftet i La Crosse i Wisconsin den 1. juni 1869, og kalte seg *Normanna Sangerkor*.²⁸¹ Påfølgende år ble det stiftet flere norske sangforeninger i USA, og i 1906 ble *Det Norske Sangerforbund* stiftet. *Det Norske Sangerforbund* var en sammenslutning av forskjellige mannskor, og ble etter hvert det største forbundet med rundt 50 medlemskor i 1914.²⁸² Allerede i 1902, i Seattle, hadde imidlertid sangforeningene på vestkysten dannet *Det norske sangerforbund af Pacifickysten*, der medlemmene kom fra sangforeninger fra blant annet Seattle, Portland, Everett, Tacoma og Astoria.²⁸³ I 1912 ble de to sangerforbundene, *Det Norske Sangerforbund* og *Det norske sangerforbund af Pacifickysten*, slått sammen. Avstanden mellom øst og vest var imidlertid for stor til at de to forbundene kunne opptre sammen.²⁸⁴

---

²⁷⁹ Knudsen 1989, s. 46

²⁸⁰ Hansen 1914, s. 276

²⁸¹ Hansen 1914, s. 277

²⁸² Lovoll 1997, s. 197

²⁸³ Ibid; Hansen 1914, s. 281; Norwegian American Anniversary Commission 1975, s. 14. Lovoll kaller imidlertid *Det norske sangerforbund af Pacifickysten* for *Pacifickystens Norske Sangerforbund*, mens Carl M. Moe kaller det for Pacific Coast Norwegian Singers Association.

²⁸⁴ Lovoll 1997, s. 197

Sangforeninger og mannskor i Washington

Det første mannskoret i Washington ble stiftet av åtte unge foretningmenn den 15. oktober 1888 i Parkland. De kalte seg *Quartetten Luren*, og var for menn som bodde i området Parkland og Tacoma. I 1890 fikk Tacoma sitt andre kor, *Norge*. Dette koret skiftet imidlertid navn flere ganger, og i 1891 skiftet de navn til *Heimdal*, i 1895 til *Nordmændenes Sangforening af Tacoma* og tilslutt til *Normanna Male Chorus* i 1924. I løpet av 1920-tallet hadde koret vokst seg til det største i Tacoma, og hadde totalt 75 medlemmer.²⁸⁵

Den 6. desember 1889 ble *Nordmændenes Sangforening of Seattle, Washington* grunnlagt. Dette var bare seks måneder etter brannen i Seattle, og mannskoret var det første registrerte koret i byen.²⁸⁶ Den 18. januar 1893 kunne den norskamerikanske avisen, *Washington Posten*, rapportere om stødig framgang for koret, med 25 registrerte medlemmer. I 1891 ble det stiftet ytterligere to mannskor i Seattle, *Hønefoss Quartet* og *Sagathun Quartet Club*. Men på grunn av depresjonen i 1893, mistet blant annet *Nordmændenes Sangforening* sitt øvingslokale, samtidig som enkelte medlemmer forlot byen.²⁸⁷ Ifølge Knudsen var det lite aktivitet hos de forskjellige mannskorene i årene etter depresjonen.²⁸⁸ Denne påstanden blir også støttet av lokalhistorikeren Stine, som forteller om flere norske og svenske foreninger og sangkor som slet, eller ble lagt ned, i de påfølgende årene etter 1893.²⁸⁹ Ikke før i 1900 ble det grunnlagt et nytt mannskor i Seattle. Koret tok navnet *Norse Glee Club*, og samme år ble *Norden Singing Society*, også kjent som *Ballard Singing Society*, grunnlagt i Ballard. 17. mai, ett år senere, kunne *Washington Posten* rapportere at *Norden Singing Society* sang for 600 mennesker i Ballard.²⁹⁰ I løpet av de neste tre tiårene ble enda flere norske mannskor grunnlagt i Seattle, blant annet Den Norske Sangforening i 1901, *Greater Seattle Norwegian Singers Union* i 1907 og på nytt i 1913, og *Norwegian Male Chorus* i 1924.²⁹¹

På tross av at det var flere forskjellige norske mannskor i hver by, så samarbeidet ofte mannskorene både innad i byene og på tvers av byene i Washington og Nordvestkysten, for eksempel, i forbindelse med Sangerfesten. De fleste korene var medlemmer av *Det norske sangerforbund af Pacifickysten*, samtidig som de holdt årlige Sangerfester. En av funksjonene

---

²⁸⁵ Knudsen 1989, s. 161-163

²⁸⁶ Norwegian American Anniversary Commission 1975, s. 14; Ibid, s. 168

²⁸⁷ Knudsen 1989, s. 170, 378

²⁸⁸ Ibid, s. 173

²⁸⁹ Stine 1900, s. 86

²⁹⁰ Knudsen 1989, s. 174, 378

²⁹¹ Ibid, s. 378

til Sangerfesten var å ha et årlig møte der de blant annet valgte nye ledere i *Det norske sangerforbund af Pacifickysten*, ble enige om hvor neste møte skulle avholdes, samt diskuterte aktuelle saker.²⁹² Den første Sangerfesten ble holdt i Everett i 1903, og med unntak av enkelte år, byttet de forskjellige mannskorene på å arrangere Sangerfest i sin by.²⁹³ Dette bidro til å knytte bånd mellom nordmenn i ulike byer på Vestkysten.

En av de som sang i kor, var tidligere nevnte Gunnar H. Trandum, som forteller at han sang i et mannskor i hele 40 år.²⁹⁴ John Johnson, som kom til Tacoma i 1923, var en annen som også sang i kor. I motsetning til Gunnar, så sang John i et ”mixed” kor, altså i et kor der det både var kvinner og menn. Koret var, ifølge John, tilknyttet *Sons of Norway*. John sang i koret i flere år, og traff også sin kone der.²⁹⁵ Randi N. Kirkemo, kom som nevnt til Seattle i 1922, og forteller at hun selv ikke var aktiv i kor, men at hun ofte var på konsertene til *The Norwegian Male Chorus*. Hun syntes mennene i koret var veldig flinke til å synge, og forteller at koret ofte hadde konserter i forbindelse med ulike tilstelninger satt i gang av, blant annet, *Sons of Norway*. I tillegg var det ofte mye dans og moro på disse tilstelningene, noe Randi sjelden gikk glipp av. Hun forteller også at *The Norwegian Male Chorus* holdt konserter og sang på 17. mai.²⁹⁶

Likheter og ulikheter mellom de norske foreningene

Det var en rekke likheter, men også ulikheter mellom *Nordlandslaget*, *Sons og Daughters of Norway* og de ulike norske sangforeningene. En vesentlig forskjell mellom *Sons og Daughters of Norway* og *Nordlandslaget* var at *Nordlandslaget* i utgangspunktet kun var for nordmenn som hadde sin opprinnelse fra Nord-Norge, mens *Sons og Daughters of Norway* var for alle nordmenn. *Sons og Daughters of Norway* hadde også, som nevnt, ulike forsikringsordninger for sine medlemmer. Det kunne altså være et økonomisk motiv for å være med i denne foreningen, der medlemmene eller deres familie kunne få utbetalt en sum hvis de ble syke eller døde. Slike funksjoner hadde ikke *Nordlandslaget*. Det kan virke som også *Sons og Daughters of Norway* i større grad ble en sosial forening med årene.

Medlemmene var mer opptatt av samholdet seg i mellom, gjennom blant annet ulike tilstelninger og møter. Den sosiale siden hadde de til felles, og *Nordlandslagets* medlemmer

---

²⁹² Ibid, s. 164

²⁹³ Norwegian American Anniversary Commision 1975, s. 14

²⁹⁴ Intervju. Gunnar H. Trandum. PLU, 23. november 1982

²⁹⁵ Intervju. John Johnson. PLU, 30. September 1981: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Johnson, John, September 30, 1981.xml>

²⁹⁶ Intervju. Randi N. Kirkemo. PLU, 4. august 1982

forteller også at en av hovedgrunnene til at de var med var for å møte andre nordmenn og folk fra deres gamle hjembygd. I tillegg var det viktig for *Sons og Daughters of Norway* å videreføre norsk kultur og tradisjon. Disse to funksjonene var imidlertid også viktig for *Nordlandslaget*, selv om deres hovedoppgave i utgangspunktet var å videreføre den spesielle nordnorske kultur og tradisjon. Felles for disse foreningene var også ønsket om å bidra til en integrering av deres medlemmer i det amerikanske storsamfunnet og å bedre forståelsen mellom nordmenn og amerikanerne. Det er innenfor dette området at den kanskje største forskjellen mellom *Sons og Daughters of Norway* og *Nordlandslaget* og de ulike sangkorene foreligger. Mens de to første foreningstypene ville bevare det norske, men samtidig hjelpe medlemmene sine å tilpasse seg det amerikanske samfunnet, så kan det virke som om sangforeningene først og fremst ville hedre det norske, slik at deres medlemmer ikke glemte hvor de kom fra. På denne måten kan sangforeningene, muligens ubevisst, ha gjort at gapet mellom nordmenn og amerikanere ble større enn det i utgangspunktet var.

Kirkesamfunnenes historie

De første 52 nordmennene som utvandret til Amerika fra Stavanger 4. juli 1825, var drevet av religiøse motiver. Lederen av ekspedisjonen var Lars Larsen Geilane. Han tilhørte kvekersamfunnet, og siden flere andre sympatiserte med kvekernes lære, sluttet de seg til kvekersamfunnet da de kom til Amerika. En annen gruppe blant de tidlige utvandrerne var haugianerne. Disse to religiøse grupperingene hadde ulikheter når det kom til lære og religiøs utøvelse, men de ”hadde samme pietistiske syn og omvendelsesopplevelse.”²⁹⁷ Den største likheten var at begge trosretningene ”stod i opposisjon til myndighetene, de var begge misfornøyd med den norske statskirkens maktposisjon, og begge ønsker fullstendig frihet.”²⁹⁸ På tross av dette var det ikke religionsopposisjon som skulle prege den videre utvandringen fra Norge til Amerika.²⁹⁹ Ifølge tidligere historieforsker ved *Pacific Lutheran University*, Walter Charles Schnackenberg, var over 99 prosent av de norske utvandrerne lutherske.³⁰⁰ Siden de aller fleste nordmennene som emigrerte til Amerika var lutheranere, er det hovedsakelig denne gruppen som vil bli omtalt nærmere i denne undersøkelsen.

---

²⁹⁷ Lovoll 1997, s. 16-17

²⁹⁸ Ibid, s. 17

²⁹⁹ Ibid, s. 16

³⁰⁰ Schnackenberg 1950, s. 2

Elling Eielsen immigrerte fra Norge til Illinois i 1839.³⁰¹ Eielsen var inspirert av haugianismen, og han forkynte og arbeidet i Chicago, Muskego og Racine i Wisconsin, og Fox River i Illinois.³⁰² Den 3. oktober 1843 ble han utnevnt til den første norske lutherske presten i Amerika.³⁰³ I 1846 grunnla han *The Evangelical Lutheran Church of America*, også kjent som "Hauge Synoden", noe som ble kjent som én av tre ulike retninger innenfor den norske lutheranismen i Amerika.³⁰⁴ I 1843 kom en annen pastor, ved navn Claus Lauritz Clausen, til Amerika. Også han var inspirert av haugianerne, og bare 15 dager etter Eielsen, ble Clausen prest i Muskego og Koshkonong i Wisconsin.³⁰⁵ På tross av at de to hadde kontakt, var de uenige om, blant annet, kirkens organisering og politikk, og Clausen mente at Eielsen var for ekstrem i sine synspunkter.³⁰⁶ En som var enig i dette synspunktet, var Johannes Wilhelm Christian Dietrichson, som immigrerte til USA i 1844, og var den første norske universitetsutdannede presten i Amerika.³⁰⁷ Dietrichson fikk i 1851 med seg Clausen, og sammen grunnla de *The Norwegian Evangelical Lutheran Church in America*, også kalt "Norwegian Synod" eller bare "Synoden", i Luther Valley i Wisconsin. Dietrichson og Clausen stod dermed for den andre retningen innen for den norske lutherske kirke i Amerika.³⁰⁸

Ifølge Schnackenberg, representerte Hauge Synoden venstresiden, mens Synoden representerte den konservative høyresiden, der ideologien i stor grad var hentet fra kirken hjemme i gamlelandet. Den tredje gruppen, var ifølge Schnackenberg, sentrum. Denne gruppen bestod opprinnelig av nordmenn og svensker som dannet *Scandinavian Augustana Synod* i 1860. Ti år senere, i juni 1870, delte dermed gruppen seg i to, og ble *Norwegian Augustana Synod* og *Swedish Augustana Synod*. En av foregangskjemperne for denne delingen var Claus Clausen, som hadde trukket seg fra Synoden i 1868. Likevel, to måneder etter at *Norwegian Augustana Synod* hadde blitt opprettet, trakk Clausen seg, og formet *Norwegian-Danish Conference*. I tillegg ble Synoden delt i 1886, og formet *Anti-Missouri Brotherhood*. Til slutt kom de likevel til enighet, og i 1890 gikk *Norwegian Augustana Synod*,

---

³⁰¹ Blegen 1940, s. 132

³⁰² Schnackenberg 1950, s. 4

³⁰³ Norlie 1914, s. 8; Blegen 1940, s. 137

³⁰⁴ Schnackenberg 1950, s. 5

³⁰⁵ Blegen 1940, s. 139

³⁰⁶ Schnackenberg 1950, s. 5

³⁰⁷ Norlie 1914, s. 9; Blegen 1940, s. 141

³⁰⁸ Norlie 1914; 11-12; Schnackenberg 1950, s. 5-6

Norwegian-Danish Conference og *Anti-Missouri Brotherhood* sammen, under navnet *United Norwegian Lutheran Church in America*, også kaldt *United Church*.³⁰⁹

På tross av at to av lederne i *United Church*, Sven Oftedal og Georg Sverdrup, trakk seg, og opprettet *Lutheran Free Church* i 1897, så var det relativt stille i den norsk lutherske kirkestriden i Amerika, i perioden 1890 til 1905. I denne perioden hadde det imidlertid oppstått tanker om en felles union blant de norske lutheranerne.³¹⁰ Spørsmålet lutheranerne stilte seg var: ”Vi er alle lutheranere. Hvorfor har vi så mange typer lutheranisme?”³¹¹ Lørdag 9. juni 1917 ble disse tankene realisert, og Synoden, Hauge Synoden og *United Church* gikk sammen og grunnla *The Norwegian Lutheran Church in America*, også kalt *Evangelical Lutheran Church*. Dermed ble 3276 menigheter, 1189 prester og 459 609 medlemmer samlet under en felles norskamerikansk lutherdom.³¹²

Kirkens funksjon

Et av fellestrekkene til de ulike synodene, var at synodene lot hver enkelt kirke styre sin egen drift. Dette førte til ulikheter blant de lokale kirkene, selv om de stammet fra samme synode. Den lokale kirken var organisert på den måten at de hadde en menighet og et kirkestyre, bestående av presten og kirkens tillitsvalgte. Disse stod for det administrative og bestemte hvilke funksjoner og aktiviteter kirken skulle ha.³¹³ Den individuelle organiseringen betydde at hver kirke hadde sine særtrekk. Bare i Seattle og Ballard var det ni kirker og det var derfor en rekke lokale forskjeller. Like fullt, var det generelle likhetstrekk og visse aktiviteter og funksjoner som ser ut til å omfatte alle kirkene, uavhengig av hvilke synode eller område de var tilknyttet.³¹⁴

Aaste Wilson forteller fra nybyggerlivet i Wisconsin: ”Dei reiste tidleg og kunde staa utanfor kyrkja og vente paa kvarandre. Dei var so glade i aa møtast aa høyre um de stod væl til, og so

---

³⁰⁹ Norlie 1914, s. 15, 18, 20; Schnackenberg 1950, s. 6-7; Blegen 1940, s. 159, 172

³¹⁰ Schnackenberg 1950, s. 7-8

³¹¹ Skotheim 1940, s. 23. Min oversettelse. Opprinnelig sitat: ”We’re all Lutherans. Why do we have so many kinds of Lutheranism?”

³¹² Schnackenberg 1950, s. 7-8; Blegen 1940, s. 172; Moylan, Robert L. *Pioneers Westward. A History of the Lutheran Free Church in the West*. Prepared for the Northwest Lutheran Historical Society, 1997, s. 17; Lovoll 1997, s. 134. Lovoll skriver derimot at ”1054 prester og nesten en halv million medlemmer” ble samlet.

³¹³ Skotheim 1940, s. 22

³¹⁴ I intervjuene fra PLUs intervjudatabase nevnes ikke alltid navnet på kirken de gikk til, eller var medlem av. Dette, samt oppgavens omfang, er således årsakene til at denne oppgaven ikke går i detalj når det gjelder funksjonene og aktivitetene til hver enkelt lokalkirke, siden det er umulig ut i fra flere av intervjuene, å vite hvilke spesifikk luthersk kirke de snakker om.

var de aa finne ut um nokon ha fengje brev fraa Norig, formest alle so lengta dei ette aa høyre fraa heimbygdi.”³¹⁵ Kirken hadde nemlig både en religiøs og en sosial rolle. Det var vel så mye et sted der de møttes, blant annet, for å høre nyheter om folk og hendelser. Ofte var det sosiale sammenkomster etter gudstjenesten på søndager, og kirkene hadde ofte ungdoms- og kvinneforeninger og sangkor som samlet folk. Disse organiserte igjen ulike tilstelninger. Kvinnene gjorde, for eksempel, i stand til den tradisjonelle kirkemiddagen, ofte bestående av lutefisk og lefse. Medlemmene var også ofte økonomisk forpliktet til kirken. Blant annet, hjalp de til med finansieringen av kirkebygget og løpende driftsutgifter. I tillegg, handlet de ofte med andre kirkemedlemmer, for eksempel, gjennom kjøp og salg av jord. Det ble dermed knyttet økonomiske og sosiale bånd mellom medlemmene i kirken, og ifølge Lovoll hjalp de også hverandre i dårlige tider. Lovoll hevder at dette båndet som kirken og medlemmene hadde, var en av grunnene til at det bare var nordmenn i disse norsk-lutherske kirkene. Han skriver at ”(u)nder slike forhold var det klart at kirkemedlemskap måtte avstenge både mot andre samfunn og mot andre nasjonaliteter, og dette fremmet etnisk identitet.”³¹⁶

Et eksempel på en kirkelig kvinneforening var *Ladies Aid*, som ifølge masteroppgaven til Sivert Olaus Skotheim, *A History of the Norwegian Lutheran Churches in Seattle*, var ryggraden i kirken. Disse kvinnene møttes vanligvis en gang i måneden, for å bidra til kirke-driften og ulike veldedige formål. Blant annet, samlet de inn penger for å hjelpe hjemløse og fattige, eller for å hjelpe kirken med å holde budsjettet. Menn hadde også sine egne kirkeforeninger og en av dem er *Men's Club*, eller *Lutheran Brotherhood*. Denne foreningen møttes ikke like ofte som *Ladies Aid*, men de hjalp til under større prosjekter, for eksempel, med å bygge en ny bygning for *First Norwegian Lutheran Church*. I tillegg hadde de yngre deltagerne i kirken også egne foreninger, slik som *Young People's society* eller *Luther League*. Disse hjalp ofte *Ladies Aid* under ulike tilstelninger, og *Luther League* sponset blant annet bibelcamp om sommeren. Dette var en fin anledning for unge kristne å omgås på. Kirken arrangerte også konfirmasjon for de yngre, samt søndagsskole der alle nasjonaliteter kunne delta.³¹⁷

---

³¹⁵ Lovoll 1997, s. 125

³¹⁶ Ibid, s. 125-126

³¹⁷ Skotheim 1940, s. 35-38; Intervju. Bertha Sylliaasen. PLU, 4. april 1983: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Sylliaasen, Bertha, April 04, 1983.xml>

De norsklutherske kirkene ved Stillehavskysten

Etter hvert som det immigrerte nordmenn til Stillehavskysten, ble det også satt opp kirker i området. På tross av at baptistene og metodistene hadde rekruttert mange nordmenn på Vestkysten, forble likevel majoriteten av nordmennene som immigrerte hit, lutheranere.³¹⁸ Ifølge Bjork, var det imidlertid kun to store lutherske grupperinger blant nordmenn på Stillehavskysten, nemlig Synoden og *Norwegian-Danish Conference*, som senere ble *United Church* og *Lutheran Free Church*.³¹⁹ Det tok likevel noe tid før disse lutherske kirkesamfunnene fikk etablert seg skikkelig på Stillehavskysten, blant annet på grunn av rekrutteringen til baptistene og metodistene.³²⁰

I 1885 bestemte man i det lutherske kirkesamfunnet *Norwegian-Danish Conference* at det skulle begynnes med misjonsarbeid i staten Washington. Intensjonen til komiteen var klar, de skulle "følge det norske folk på deres reise vestover."³²¹ Samme år fikk Tacoma sin første lutherske kirke, *Our Savior's Norwegian Evangelical Lutheran Church*. To år senere sendte imidlertid *Norwegian-Danish Conference* misjonæren, Rev. Ingebrigt Tollefsen til Tacoma, og 10. juli 1887 ble han pastor for kirken, og de døpte kirken om til *First Norwegian Lutheran Church in Tacoma*.³²² Året etter dro Tollefsen til Seattle, der han grunnla *Norwegian-Danish Evangelical Lutheran Church*, som senere ble kalt *First Norwegian Lutheran Church*, 19. april 1888. Synoden, som var det andre store lutherske kirkesamfunnet på Vestkysten, hadde begynt misjonsarbeidet i Seattle allerede i 1876. Likevel klarte de ikke å organisere en kirke i byen før 24. februar 1890 som de kalte *Scandinavian Immanuel Lutheran Church*.³²³ Etter flere utvidelser ble denne kirken, 30. juni 1912, på nytt innviet, og var ifølge 17de Maikomiteen fra 1914 "uden tvivl den største og vakreste norske kirke paa Pacific kysten."³²⁴ Den tredje lutherske kirken som ble grunnlagt i sentrum av Seattle, var *Bethany Lutheran Free Church*, i 1901. Den ble bygget av kirkesamfunnet *Lutheran Free Church* som hadde brutt ut fra *United Church* i 1897.³²⁵

---

³¹⁸ Lovoll 1997, s. 187; Ibid, s. 11

³¹⁹ Bjork 1958, s. 481

³²⁰ Lovoll 1997, s. 187

³²¹ Bjork 1958, s. 499. Min oversettelse. Opprinnelig sitat: "follow the Norwegian people on their westward journey."

³²² http://www.angelfire.com/nc3/j_j_andersen/Church.html

³²³ Skotheim 1940, s. 11-12

³²⁴ 17de Maikomiteen. *Fest Program for Norges Hundreaarsfest*. Seattle, 1914, s. 31

³²⁵ Skotheim 1940, s. 14

Synoden, *United Church* og *Lutheran Free Church* fortsatte sitt misjonsarbeid i Washington, og 26. april 1894 grunnla Synoden den første norsklutherske kirke i Ballard, ved navn *Zion Norwegian Lutheran Church*. Selv om *United Church* hadde fått sine prester ved *First Norwegian Lutheran Church* i Seattle til å forkynne i Ballard distriktet siden 1891, så grunnla de ikke sin egen kirke før 5. oktober 1905. De kalte kirken *Bethlehem Lutheran Church*, før de i 1917 slo sammen de to kirkene fra Synoden og *United Church*, og kalte den *First Lutheran Church, of Ballard*. I tillegg fikk *Lutheran Free Church* sin egen kirke i Ballard 30. januar 1903, som de døpte til *Ballard Free Church*.³²⁶

I løpet av året 1900 hadde det dukket opp et nytt norskluthersk kirkesamfunn, nemlig *Church of the Lutheran Brethren*.³²⁷ Denne lutherske grupperingen bygget *Zion Lutheran Brethren Church* i juli, 1925, i Seattle. Dette ble den siste lutherske kirken i Seattle før 1930. I alt hadde Seattle og Ballard, i løpet av 1930, ni lutherske kirker, som ble styrt av tre ulike kirkesamfunn: *Norwegian Lutheran Church in America* som hadde seks kirker, *Lutheran Free Church* med to kirker og tilslutt *Church of the Lutheran Brethren*, med en kirke.³²⁸

Religiøse forhold i Seattle, Ballard og Tacoma

De ulike lutherske kirkesamfunnene og ikke minst uenigheten og kampen dem mellom, var, ifølge Blegen, en av grunnene til at ”nordmenn i større grad enn svenskene har beholdt deres lutherske tro i Amerika.”³²⁹ Det var flere svensker enn nordmenn i Amerika, men likevel var det omtrent dobbelt så mange nordmenn som svensker som var medlem av en luthersk kirke i deres nye hjemland. I tillegg, mente Blegen, gjorde uenigheten mellom de ulike norsklutherske kirkesamfunnene, eller synodene, til at det ble flere synoder, mens svenskene kun hadde én synode. Som en følge av alle de norsklutherske synodene, så kunne nordmenn ofte ha tre til fire forskjellige kirkesamfunn å velge mellom, mens svenskene bare hadde én synode, og måtte krysse språkgrensen for å finne et annet alternativ.³³⁰ Generelt i USA var det altså, ifølge Blegen, en fordel for den norsklutherske tro at det var stridighet mellom synodene, siden dette igjen skapte flere lutherske kirker.

---

³²⁶ Ibid, s. 15- 17

³²⁷ Moylan 1997, s. 17

³²⁸ Skotheim 1940, s. 17, 23, 25-26

³²⁹ Blegen 1940, s. 172-173. Min oversettelse. Opprinnelig sitat: “Norwegians in greater degree than the Swedes have retained their Lutheran faith in America.”

³³⁰ Ibid, s. 173; Schnackenberg 1950, s. 9

En som imidlertid ikke er enig med Blegen i dette, er Leola Nelson Bergmann, forfatter av boken *Americans from Norway*. Bergmann skriver at det ikke var noen tvil om at den lutherske kirke var ytterst viktig for det norskamerikanske samfunnet på prærien. Derimot hevder hun at den lutherske kirke spilte en betydelig mindre rolle på Vestkysten, og at de på Vestkysten manglet det tette samholdet mellom kirken og immigrantene, slik de hadde i Midtvesten. I tillegg var det, ifølge Bergmann, ytterligere to faktorer som gjorde at lutheranismen var av mindre betydning i vesten: For det første hadde ikke de norsklutherske kirkene på Vestkysten den samme gode tilgangen på utdannede prester, slik de hadde i Midtvesten. For det andre, mens bosettingen i statene i vesten økte kraftig, så fortsatte uenighetene og stridighetene mellom de norsklutherske synodene i de gamle skandinaviske bosetningene i Midtvesten. Dette førte til at oppmerksomheten til de forskjellige synodene og kirken var konsentrert rundt Midtvesten, og ikke Vestkysten. Dette kan igjen ha ført til at den norsklutherske kirken ikke fikk samme rotfeste blant de norske immigrantene på Vestkysten, slik de hadde klart i Midtvesten.³³¹ Så, mens Blegen mente at stridighetene synodene i mellom skapte flere kirker, og dermed styrket den norsklutherske tro, hevder Bergmann det motsatte. Stridighetene synodene i mellom førte til stagnering i videreføringen av den lutherske tro til områdene i vest.

Likevel var det i perioden 1889 til 1930 flere ulike norsklutherske synoder i Seattle og Ballard, slik Blegen viser til. Og ut fra disse, var det til slutt ni ulike norsklutherske kirker. Disse kirkene var, i tillegg, direkte knyttet til Midtvesten, gjennom misjonærarbeiderne deres, samtidig som de ble kopiert og organisert på samme måte som i Midtvesten.³³²

Forutsetningene for nordmenn til å dyrke sin lutherske tro i Seattle og Ballard var altså i stor grad til stede. Likevel hevder Lovoll, i likhet med Leola Nelson Bergmann, at religion var av mindre betydning i Seattle og Ballard, enn den var i Midtvesten. Lovoll begrunner derimot dette med at kirkene i vesten etter hvert fikk flere særpreg. Blant annet manglet kirkene i vesten den intime forbindelsen og samholdet som immigrantsamfunnet og kirken hadde i landområdet i Midtvesten. Nordmenn som immigrerte til Vestkysten, bosatte seg som regel i byene. De var derfor del av et urbant samfunn, som var preget av materialistisk fremgang og sekulære aktiviteter og foreninger. Dette betydde, ifølge Lovoll, ofte at de, i kontrast til jordbrukssamfunnet på Midtvesten, var mindre interessert i organisert religiøst liv. Lovoll skriver også, at den fysiske geografiske avstanden mellom de forskjellige kirkesamfunnenes

---

³³¹ Bergmann 1950, s. 156-157, 159

³³² Bjork 1958, s. 480; Lovoll 1997, s. 187

hovedområder var for stor, noe som kan ha ført til tap av geistlig disiplin, samt religiøs likegyldighet.³³³

Uavhengig av årsaken til at den lutherske tro var mindre på Vestkysten enn i Midtvesten, så viser offisielle medlemstall over de fire største norsklutherske synodene fra *U.S Census Bureau*, 1906, at Bergmann og Lovoll kan ha rett i sine påstander. Det som i 1890 ble *United Church* hadde et totalt medlemstall for hele USA på 185 027 personer. Statistikken viser også at statene i Midtvesten stod for 180 122 av medlemmene, med Minnesota som den største, med henholdsvis 59 204 medlemmer. I Washington derimot hadde *United Church* kun 1980 medlemmer. Når det gjelder Hauge Synoden så hadde de et totalt medlemstall på 33 268, der Midtvesten sto for 33 090 av medlemmene. Minnesota hadde også her flest medlemmer med 12 857 registrerte personer, mens Washington kun hadde 60 medlemmer. Videre hadde *Norwegian Synod*, eller Synoden, totalt 107 712 medlemmer og av disse kom 97 340 personer fra Midtvesten. Igjen var medlemstallet størst i Minnesota, med 38 903 registrerte, mens Wisconsin hadde 23 927 medlemmer. I Washington var medlemstallet på 3195, og var dermed den største norsklutherske synoden i staten, i 1906. Tilslutt hadde *Lutheran Free Church* totalt 26 928 medlemmer, der 25 970 av dem tilhørte en av statene i Midtvesten. Igjen hadde Minnesota flest medlemmer, med 13 546 registrerte personer, mens Washington hadde 854 medlemmer.³³⁴ Til sammen hadde altså de fire synodene, i 1906, 6089 medlemmer i Washington, mens de til sammen hadde 124 510 medlemmer i Minnesota.

Som kjent bodde det langt flere nordmenn i Minnesota enn i Washington. Naturlig nok er derfor antall medlemmer i de fire synodene i Minnesota også høyere enn i Washington. For å danne seg et riktig bilde, er det derfor nødvendig å se nærmere på antall nordmenn i de respektive statene. Problemet er imidlertid at *U.S Census Bureau* kun hadde tellinger hvert tiende år. Likevel, ifølge Dahlie, så var det rundt 40 000 nordmenn i Washington i 1906, noe som altså betyr at omkring 15 prosent av den norske befolkningen i staten var medlem av en av de fire lutherske synodene.³³⁵ På grunn av manglende estimat når det gjelder det norske folketallet i Minnesota fra 1906, må man derfor sammenligne med folketellinger fra 1910. På tross av dette så er tendensen tydelig: I 1910 bodde det 279 606 nordmenn i Minnesota, noe

---

³³³ Lovoll 1997, s. 187; Lovoll 1986, s. 166-167; Gjerde, Jon & Qualey, Carlton C. *Norwegians in Minnesota*. St. Paul, Minnesota, 2002, s. 32

³³⁴ U.S Census Bureau, *Special Reports. Religious Bodies: 1906. Part II. Separate Denominations: History, Description, and Statistics*. Washington D.C, 1906, s. 364, 373, 382, 394

³³⁵ Dahlie 1967, s. 151; Lovoll, s. 187. I likhet med Dahlie, mener også Lovoll at prosentandelen av norske medlemmer i en av de fire lutherske synodene, var på 15 prosent.

som betyr at rundt 44,5 prosent av nordmennene i staten var medlem av en av de fire lutherske synodene.³³⁶ Siden det norske folketallet er hentet fra 1910, og medlemstallet er fra 1906, er det i tillegg grunn til å tro at prosentandelen, av norske medlemmer i de fire synodene i Minnesota, var enda høyere. Således er det tydelig at den lutherske tro sto langt sterkere i Minnesota, og Midtvesten for øvrig, i 1906, enn det den gjorde i Washington.

Dette reiser spørsmålet om hvorvidt den religiøse troen blant nordmennene i Washington kontra Midtvesten endret seg over tid. Utover 1900-tallet ble nordmenn mer etablerte i byer som Seattle og Tacoma, og dette kan ha påvirket deres interesse for den lutherske kirken i området. Tall fra *U.S Census Bureau* i 1926 viser en økning i antall medlemmer i de norsklutherske kirkesamfunnene i Washington. De hadde til sammen 10 909 medlemmer dette året.³³⁷ Samtidig hadde imidlertid også den norske befolkningen i staten økt, og i 1930 bodde det 77 450 norskamerikanere i staten Washington.³³⁸ Med andre ord så var omkring 14 prosent av nordmennene i staten, i 1926, medlem av en luthersk synode. Dette er en nedgang på en prosent fra 1906, men må ses i sammenheng med at prosentandelen som er beregnet ut fra to forskjellige år. Prosentandelen er derfor ikke helt korrekt, og mest sannsynlig er den noe høyere, men den gir likevel en pekepinn på hvordan situasjonen rundt nordmennenes medlemskap i den norsklutherske kirke var i Washington i 1926. I tillegg viser tall hentet fra Bergmann, at kirkesamfunnet *Norwegian Lutheran Church of America*, i 1944, hadde omkring 600 000 medlemmer totalt i USA. Av disse bodde imidlertid kun fire til fem prosent ved Stillehavskysten.³³⁹ Det kan derfor, med relativt stor sikkerhet, sies at den lutherske troen, og medlemskapet, blant nordmennene i Washington ikke styrket seg i perioden fra 1906 til 1926.

På tross av lavt medlemstall blant de lutherske kirkene i Washington, så fremkommer det av tabellen på neste side, at de fleste av intervjuobjektene fra PLUs intervjudatabase var medlemmer eller aktive i ulike kirker i Seattle og Tacoma.

---

³³⁶ U.S Census Bureau 1910, s. 601

³³⁷ U.S. Census Bureau. *United States Census of Religious Bodies, County File, 1926-1*. Washington D.C, 1926. Fra: http://www.thearda.com/Archive/Files/Downloads/1926CENSCT_DL2.asp

³³⁸ U.S Census Bureau 1930, s. 1216

³³⁹ Bergmann 1950, s. 159

Tabell 4.3 Informantenes kirkedeltagelse i Seattle og Tacoma

	Ikke aktiv/medlem	Aktiv/medlem	Ikke oppgitt	Sum
Menn	2	15	2	19
Kvinner	1	17	1	19
Sum	3	32	3	38

Tabellen viser at av de 38 intervjuene fra PLU som er brukt i denne oppgaven, var 32 av dem aktive eller medlem av en norsk luthersk kirke i Seattle eller Tacoma. Kun tre personer forteller spesifikt at de ikke var verken aktiv eller medlem av kirken, mens tre andre ikke gir noen opplysninger rundt deres kirkedeltagelse.

En av som var veldig aktiv innen kirken var tidligere nevnte Julius Tollefson, som kom til Tacoma 19. mai 1907. Noe av det første han fikk øye på i Tacoma, var Den Evangeliske Lutherske Kirke.³⁴⁰ Julius syntes dette var en vakker kirke. Han ble fort medlem av kirken og han sier at dette var hans favorittkirke. Han forteller videre at både presten og medlemmene snakket norsk i kirken. Selv under første verdenskrig snakket de norsk. Og dette var en tid der, ifølge Julius, flere og flere av de norskamerikanske foreningene gikk over til å snakke engelsk på grunn av amerikaniseringen, og for å vise sin lojalitet til USA. Til slutt forteller Julius at foreningene og kirken gikk hand i hand, og at de begge var Julius sine sosiale arenaer.³⁴¹

En annen som, naturlig nok, var veldig aktiv innenfor den lutherske kirken i Seattle, var den nevnte presten og læreren, Anders William Ramstad. Anders ble født i Minnesota 2. juni 1891, og flyttet til Seattle i 1925. Her fikk han jobb som prest i en kirke ved navn *The Mission Church*, og senere i *The Bethlehem Church* i Ballard. Anders forteller at han snakket både engelsk og norsk i kirken, men at hvert folkeslag hadde sin egen kirke. I tillegg forteller han at de ulike kirkene var viktige samlingssteder for de mange nasjonalitetene i byen.³⁴²

Randi N. Kirkemo kom, som nevnt, til Seattle i 1922, bare 12 år gammel. I 1929 giftet hun seg med mannen sin i *The Methodist Church* i Seattle. Like etter de giftet seg flyttet de til Tacoma, men Randi dro til Seattle når hun skulle til kirken eller en av foreningene hun var medlem av. Grunnen til dette var at familien og vennene hennes fortsatt bodde i denne byen.

---

³⁴⁰ Kirken Tollefson refererer til var Our Savior's Norwegian Evangelical Lutheran Church, den første lutherske kirken i Tacoma.

³⁴¹ Intervju. Julius Tollefson. PLU, 2. april 1981

³⁴² Intervju. Anders William Ramstad. PLU, 14. mars 1981

Randi forteller at på tross av at hun og mannen giftet seg i en metodistkirke, så var det en luthersk kirke hun vanligvis dro til. Årsaken til dette var, ifølge Randi, at de hadde en norsk prest i den lutherske kirken. Hun forteller at kirken var veldig viktig for nordmenn, fordi den gjorde at de følte seg hjemme i det nye landet. Det var nesten bare nordmenn i kirken, og i blant hadde de ulike tilstelninger, for eksempel, når fiskerne kom hjem fra sjøen.³⁴³

Av de 32 informantene som var aktive eller medlem av den lutherske kirken i, eller området rundt, Seattle og Tacoma, så er det bare Olivia Petersen, Olaf Sivertson og Otto Halseth som forteller noe om den kristne troen. Olivia, som kom til Spokane i 1912 og etter noen år flyttet til Seattle, forteller at hun var meget kristen, og derfor aktiv innen en luthersk kirke i Seattle. Hun sier også at på grunn av denne troen, så var hun ikke medlem av noen norskamerikansk forening, fordi det var ”too much of the dancing and hopping around.”³⁴⁴ Olaf, som kom til Tacoma i 1902 og flyttet videre til Mountain View, øst for Tacoma, i 1910, forteller også noe om den kristne troen. Han var en av de første som bosatte seg i Mountain View, og var blant de som bygget *Mountain View Lutheran Church*, som samarbeidet tett med en luthersk kirke i Tacoma. Olaf forteller at de snakket norsk i kirken fram til 1918, da de begynte med engelske klasser i kirkens søndagsskole. Ikke før i 1922 ble det gjeldende språket i kirken engelsk. Ifølge Olaf, var kirken veldig viktig for immigrantene. Det ble et slags senter for det norske lokalsamfunnet i området, en tradisjon han mener de hadde tatt med seg fra Norge. Til slutt, forteller han at lokalsamfunnet der de bodde, var et flott samfunn og sted å bo. Olaf mener at dette var på grunn av kirken og søndagsskolen, som fostret opp gode kristne folk. Noe som reflekterer samfunnet den dag i dag.³⁴⁵ Otto, som immigrerte til Tacoma i 1921, forteller at han ikke gikk i kirken de første årene han bodde i byen. Etter omkring tre år begynte han derimot å delta i kirkelige aktiviteter, og han forteller at den lutherske kirken ga han svar på mange av de spørsmålene han hadde i livet. Noen år senere begynte Otto med frivillig arbeid for kirken, blant annet, med undervisning i forbindelse med søndagsskolen.³⁴⁶

Som det fremkommer av tabellen, så var de aller fleste fra PLUs intervjudatabase medlem, eller aktive – som kan tolkes som at de var medlem, i en av de lutherske kirkene i Seattle, Ballard og Tacoma. Dette står i kontrast til påstandene fra Lovoll, Bergmann og statistikken

---

³⁴³ Intervju. Randi N. Kirkemo. PLU, 4. august 1982

³⁴⁴ Intervju. Olivia Petersen. PLU, 14. januar 1983

³⁴⁵ Intervju. Olaf Sivertson. PLU, 24. juni 1981, Intervju. Olaf Sivertson. PLU, 15. juli 1981

³⁴⁶ Intervju. Otto Halseth. PLU, 30. November 1981: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Halseth, Otto, November 30, 1981.xml>

fra *U.S Census Bureau*, som viser at det bare var omkring 15 prosent av den norskamerikanske befolkningen i Washington, som var medlem av en luthersk kirke, både i 1906 og 1926. I tillegg skriver Bergmann, at det i 1950 fortsatt var nordmenn i Midtvesten som sto for 90 prosent av medlemstallet i det største lutherske kirkesamfunnet, *Norwegian Lutheran Church in America*. Det kan være flere årsaker til forskjellene i disse kildene. For det første er det for få intervjuer. Dette gjør at det ikke med sikkerhet kan trekkes noen klar statistikk ut i fra intervjuene. For det andre er det ikke sikkert at de som sier at de var aktive i kirken faktisk var medlem av kirken. De kan, for eksempel, ha gått i kirken hver søndag, eller vært med på ulike tilstelninger i kirkens regi, uten å ha vært medlem i den. Dette betyr at de ikke har blitt registrert i statistikken fra *U.S Census Bureau*. Til slutt kan det også ha vært slik at PLU, som i utgangspunktet er et luthersk universitet, har prøvd å finne intervjuobjekter med en luthersk bakgrunn. Videre kan PLU også ha prøvd å finne intervjuobjekter som hadde ”mye å fortelle” og som var spesielt aktive innen det norskamerikanske samfunnet. Siden kirken var en viktig sosial arena for norskamerikanerne, er det naturlig at mange av disse også var aktive innen kirken.

Likheter og ulikheter mellom foreningene og kirken

Ut i fra intervjuene så er det tydelig at det er det sosiale og møtet med andre nordmenn som var den viktigste årsaken til at folk dro til kirken. Fra de ulike intervjuene så er det kun tre personer som forteller noe om den kristne tro, og selv presten, Anders William Ramstad, sier at det var det norske, samt kirken som samlingssted for sosialt samhold, som var hovedårsaken til at nordmenn dro dit.

Samtidig så var det en stor forskjell når det gjaldt strukturen og utgangspunktet mellom kirken og foreningene. Den lutherske kirken var basert på den lutherske tro, og medlemmene deres var lutheranere. Likevel, ifølge Dahlie, ble kirken oppfattet av sine medlemmer, mer som en sekulær organisasjon, som var viktig for immigrantenes sosiale liv. Videre skrev *The Dillingham Commission*, i Dahlie, at ”kirkene ofte var sentrene for sosialt liv for skandinavernene.”³⁴⁷ Også Lovoll, Bergmann og Skotheim, samt de fleste intervjuene, deler dette synet, at kirken først og fremst var en sosial arena. Det kan derfor virke som at kirken i praksis var veldig lik de ulike foreningene. Men en forskjell var at kirken ikke var direkte aktiv i å fremme den norske kulturen og tradisjonen, slik som de ulike foreningene var. Som

---

³⁴⁷ Dahlie 1967, s. 152. Min oversettelse. Opprinnelig sitat: ”the churches were often the centers of social life for Scandinavians.”

nevnt tidligere var en av årsakene til at *Sons og Daughters of Norway, Nordlandslaget* og sangkorene ble dannet, det å fremme den norske kultur og tradisjon. Likevel er det grunn til å tro at de sosiale aspektene ved kirken indirekte fremmet norsk kultur og tradisjon. Et siste punkt er at kirken ikke var spesielt aktiv når de gjaldt å amerikanisere sine medlemmer, i kontrast til *Sons og Daughters of Norway* og *Nordlandslaget*, som aktivt hjalp sine medlemmer til å tilpasse seg det amerikanske storsamfunnet. På dette området var altså kirken lik sangkorene, som heller ikke hadde noen aktiv plan for å hjelpe sine medlemmer med å integrere seg i samfunnet.

Norske tradisjoner i Seattle

Norsk tradisjon var viktig for norskamerikanerne. De feiret jul på den norske måten, spesielt i begynnelsen. Dette innebar, blant annet, norsk mat, norske flagg og lys som dekorasjon på juletreet, gudstjeneste i kirken på julaften, samt juletreffester og andre sosiale tilstelninger i romjulen.³⁴⁸ Ifølge Camilla Rokstads hovedfagsoppgave, ble imidlertid den norske julefeiringen, foruten maten, stadig mer amerikanisert. Julen vil derfor bli brukt som eksempel på amerikanisering, og er derfor et tema i neste kapittel.

Norsk mattradisjon var også viktig for norskamerikanerne. Blant annet, lagde de lefse, flatbrød, sylte, kjøttboller, fårrikål, rømmegrøt, julekake og ikke minst lutefisk, for å nevne noen.³⁴⁹ Som nevnt, var norsk mat også en viktig faktor i norskamerikanernes julefeiring i Seattle. Særlig julegrisen var her sentral. Av denne lagde de sylte, blodpudding, griselabber og ikke minst ribbe. I tillegg var det populært med pinnekjøtt og lutefisk. Til dessert spiste mange riskrem og multekrem, og bakte kaker slik som krumkaker, goro, smultringer, hjortetakk og fattigmann. På tross av at den norske juletradisjonen stadig ble mer amerikanisert, var faktisk den norske mattradisjonen i julen noe som bestod og ble båret videre av den neste generasjonen norskamerikanere. En av årsakene til at den norske mattradisjonen bestod, mens resten av julen ble mer amerikanisert, var ifølge Rokstad at den norske maten hadde en særegenhet, i forhold til den amerikanske juletradisjonen, som andre norske juletradisjoner ikke hadde. En annen årsak var at, etter hvert som det norskamerikanske samfunnet i Seattle og spesielt Ballard vokste, ble det stadig flere norske butikker som importerte norsk mat.³⁵⁰

---

³⁴⁸ Rokstad 2006, s. 56-59

³⁴⁹ Blegen 1940, s. 188, 193-195, 197, 199

³⁵⁰ Rokstad 2006, s. 56-57, 74-75

Flere av kildene fra intervjudatabasen til PLU forteller at de ofte lagde norsk mat. Blant de som spesifiserer hva slags mat som ble laget i hjemmet, var Anna Ekrem, Gunnar H. Trandum og Freda Olsson Ranney. Anna immigrerte til Tacoma i 1914, 23 år gammel. Hun bodde i både Tacoma og Seattle, fram til hun giftet seg i 1917 og flyttet til Alaska, før hun igjen returnerte til Seattle i 1942. Anna forteller de ofte lagde norsk mat som, for eksempel, lutefisk, lefse og fiskeboller i hjemmet, noe familien satte stor pris på. I tillegg sier hun at når døtrene hennes ble voksne og fikk sitt eget hjem, videreførte de denne norske mattradisjonen.³⁵¹ Noe som understøtter teorien til Rokstad, om at mattradisjonene blant norskamerikanerne bestod fordi den ble båret videre av de neste generasjonene.

Gunnar immigrerte, som nevnt, til Tacoma sammen med familien i 1908. Gunnar sier at han var svært glad i norsk mat, og at han derfor var glad han hadde en norsk kone som visste hvordan hun skulle lage denne maten. På julaften spiste de enten ribbe eller lutefisk, i tillegg til at hans kone lagde krumkaker, berlinerkranser, julekake, rømmegrøt og risengrynsgrøt. Det var likevel ikke bare på julaften kona hans lagde norsk mat. Ofte var det både sylte og lefse klart på bordet når Gunnar kom hjem fra jobb.³⁵² Freda immigrerte, som nevnt, til Tacoma i 1906, der hun bodde i ti år før hun giftet seg med en amerikaner. Like etter at de giftet seg, flyttet de til California, hvor de bodde i 16 år, før de flyttet til Seattle. Til tross for at Freda gjorde noe så sjeldent som å gifte seg med en amerikaner, lagde hun likevel mye norsk mat i hjemmet. Hun forteller at mannen hennes likte svært godt den norske maten hun lagde, med unntak av lefse.³⁵³

I tillegg til ovennevnte norske immigrantene, er det flere fra PLUs intervjudatabase som sier at de ofte hadde norsk mat i hjemmet, uten å spesifisere hva slags mat de lagde. Blant disse er Anne Olsen Strøm og tidligere nevnte Odin J. Davidson, Inga Amanda Nakkerud, Judith Tollefson og Henny Storwick, som alle sier at nesten til enhver tid hadde forskjellige norske matretter. I tillegg sier Judith at hun ofte, spesielt når mannen var ute og fisket, traff norske venner fra nabolaget og lagde norsk mat sammen med disse.³⁵⁴ Fra kildematerialet til PLU er det kun én som spesifikt sier at hun ikke lagde norsk mat. Dette var Olivia Peterson, som

---

³⁵¹ Intervju. Anna Ekrem. PLU, 8. februar 1982: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Ekrem, Anna,February 08, 1982.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Ekrem,Anna,February%2008,1982.xml)

³⁵² Intervju. Gunnar H. Trandum. PLU, 23. november 1982

³⁵³ Intervju. Freda Olsson Ranney. PLU, 17. april 1979

³⁵⁴ Intervju. Anne Olsen Strøm. PLU, 6. april 1982: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Strom, Anne, April 06, 1982.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Strom,Anne,April%2006,1982.xml); Intervju. Odin J. Davidson. PLU, 14. januar 1982; Intervju. Inga Amanda Nakkerud. PLU, 27. mai 1981; Intervju. Judith Tollefson. PLU, 7. mai 1981; Intervju. Henny Storwick. PLU, 5. april 1979

tidligere nevnt immigrerte til Spokane i 1912, og så videre til Seattle noen år senere. Hun forteller at norsk mat ikke var så viktig for henne, samtidig som hun ikke var så flink til å lage denne type mat.³⁵⁵

Oppsummering og konkluderende bemerkninger

Dette kapittelet har omhandlet det norskamerikanske samfunnet i Seattle fra 1889 til 1930. Som i de foregående kapitlene har også de norskamerikanske samfunnene i Tacoma og Ballard fått oppmerksomhet. Hoveddelen av dette kapittelet har omhandlet de ulike foreningene, *Sons* og *Daughters of Norway*, *Nordlandslaget* og de mannlige sangforeningene, og ikke minst den lutherske kirke. Disse foreningene og kirkene var store bidragsytere til opprettholdelsen av det norskamerikanske samfunnet gjennom hele perioden denne oppgaven omfatter. Private tilstelninger eller tradisjoner hadde også en viktig betydning i opprettholdelsen av det norskamerikanske samfunnet, og derfor har dette kapittelet også redegjort for mattradisjonen blant nordmennene i Seattle og Tacoma.

Hovedårsaken til at nordmenn ble medlem av de ulike foreningene er uten tvil for å mimre, hedre og bevare den norske kultur og tradisjon, samt for å omgås andre nordmenn. Selv i en relativt smal gruppe som sangforeningene, som i all hovedsak burde handle om sang, så var det norskheten ved foreningen som viser seg å være det viktigste grunnlaget for dens medlemmer. Også i *Sons* og *Daughters of Norway*, som i utgangspunktet var en forsikringsforening, var det norskheten og sosialiseringen med andre nordmenn som var viktigst for medlemmene.

De mange lutherske kirkene som ble dannet i Seattle, Ballard og Tacoma, ble naturlig nok organisert fordi de aller fleste av de norske immigrantene var lutheranere. Blegen har hevdet at den lutherske kirke var viktig for nordmennene i USA. Intervjuene fra Seattle og Tacoma viser også at de fleste av intervjuobjektene var aktive innen den lutherske kirken. Bergmann og Lovoll fremholder, på sin side, at de fleste norskamerikanerne på Vestkysten ikke var medlemmer av den lutherske kirken. Statistikken fra *U.S Census Bureau* støtter deres påstander og viser at kun omkring 15 prosent av de norske immigrantene i Washington var medlemmer av en norskluthersk kirke. Dette betyr derimot ikke at ikke kirken var et samlingssted for mange av nordmennene, uavhengig av om de var medlem av kirken eller

---

³⁵⁵ Intervju. Olivia Petersen. PLU, 14. januar 1983

ikke. I intervjuene er det bare tre stykker som snakker om sin lutherske tro i samtale om kirken. De resterende forteller at det var samholdet, det å møte andre nordmenn og andre sosiale aspekter, som var hovedårsakene til at de gikk i kirken. Det kan derfor virke som om kirkene og foreningene i Seattle, Ballard og Tacoma nærmest var to sider av samme sak. Eller som Julius Tollefson sier: ”Kirken og foreningene gikk hånd i hånd.”³⁵⁶

Det er altså klare tendenser i det muntlige kildematerialet, statistikk fra *U.S Census Bureau* og litteraturkilder som peker i retning av at det var sekulære aktiviteter som var viktigst innen det norskamerikanske samfunnet. Enten det bestod av å dyrke en felles interesse gjennom sangen, prate med gamle naboer fra Nord-Norge, lage norsk tradisjonell mat til familien eller generelt bare var for å møte andre nordmenn. På tross av dette norske fellesskapet og samfunnet i Seattle, var også nordmennene medlemmer av det amerikanske storsamfunnet og dette er tema for neste kapittel.

---

³⁵⁶ Intervju. Julius Tollefson. PLU, 2. april 1981

5. Norskamerikanere i det amerikanske storsamfunnet i Seattle

---

Som de to foregående kapitlene har vist, så omgikk nordmennene hverandre i stor grad. Mange jobbet i skog- og fiskeindustrien, der det var en stor konsentrasjon av nordmenn. De dannet egne foreninger og kirker der de, blant annet, hyllet den norske kultur og tradisjon, og de hadde norske venner og lagde norsk mat. Ikke minst snakket de ofte norsk i foreninger, kirker, blant venner og på arbeidsplassen. Likevel, var nordmenn i Seattle en del av det amerikanske storsamfunnet. Dette betydde at på tross av en stor norsk befolkning, norske foreninger og kirker, og høy konsentrasjon av nordmenn ved arbeidsplassen, måtte de integrere seg og bli gode amerikanske borgere. Dette kapitlet vil derfor drøfte de ulike aspektene som omhandler nordmenns liv som medlemmer av storsamfunnet i Amerika og Seattle. I den forbindelse er et sentralt spørsmål hvorvidt norskamerikanerne ble ansett som en styrke og ressurs, individer og fullverdige medlemmer av det amerikanske samfunnet, eller om de var en lukket immigrantgruppe som ikke ville amerikaniseres. Likeledes blir det spurt, hvorvidt nordmennene selv ønsket å bli amerikanisert, eller om de følte seg forpliktet til det. Hvilke grep de norske immigrantene tok for å tilpasse seg det amerikanske storsamfunnet vil også være en viktig del av denne drøftingen.

Blandet mottakelse av europeiske immigranter

I 1830- til 1850-årene var det, ifølge Lovoll, et anti-katolsk korstog i Amerika, ledet av nativistiske grupper de første tjue årene av denne perioden, og så videre av Know-Nothing partiet utover på 1850-tallet.³⁵⁷ Fra 1890-tallet var det en økende immigrasjon av jøder og katolikker til USA, noe som førte til frykt og intoleranse mot disse gruppene som kom fra det østlige og sørlige Europa. Særlig økonomiske nedgangstider som for eksempel depresjonen i 1893, førte til forsterkede fordommer.³⁵⁸ Immigrantene representerte for mange urettferdig billig arbeidskraft, og som derfor fikk ansettelser på bekostning av amerikanere.³⁵⁹ Fra tidlig 1900-tall ble det et økende sosialt krav om at immigrantene skulle amerikaniseres, eller

---

³⁵⁷ Nativisme ”betegner politiske bevegelser og holdninger som kjennetegnes av en særlig skarp avvisning og bekjempelse av nyinnvandring.” Fra: <http://no.wikipedia.org/wiki/Nativisme>

³⁵⁸ Lovoll 1997, s. 222

³⁵⁹ Allerfeldt, Kristofer and Black, Jeremy: *Race, radicalism, religion, and restriction. Immigration in the Pacific Northwest, 1890-1924*. Westport, Connecticut and London, 2003, s. 22; Dahlie 1967, s. 109

assimileres det amerikanske samfunnet. Denne tanken nådde sitt høydepunkt i løpet av den første verdenskrig.³⁶⁰ Ifølge historiker John Higham, fremkalte verdenskrigen ”den mest iherdige nasjonalisme og den mest gjennomtrengende nativisme som De forente stater hadde kjent til.”³⁶¹ På grunn av krigen var det, i begynnelsen, særlig tyskamerikanerne som fikk unngjelde. I 1917, samme år som amerikanerne ble med i krigen, fattet Washingtons lovgivende forsamling et vedtak som forbød undervisning av tysk på skolen, og noen tyskere opplevde offentlig trakassering. For å vise sin lojalitet begynte, blant annet, tyske kirker å holde gudstjenester på engelsk istedenfor tysk. I tillegg, skrev de tyske immigrantavisene artikler der de viste amerikansk patriotisme.³⁶²

Det var likevel ikke bare tyskamerikanerne som fikk merke amerikaniseringens kraft. Tidligere president, Theodore Roosevelt sa i 1917: ”There is no room for the hyphenated American.”³⁶³ Med andre ord var det ikke lenger akseptert å være *bindestrekamerikaner* som, for eksempel, norskamerikaner, alle skulle være amerikanere.³⁶⁴ Grupper i befolkningen som ikke var engelsktalende, opplevde skjerpede lovtiltak og forordninger fra de amerikanske styresmaktene, og de krevde hundre prosent oppslutning om Amerika. Blant annet, forsøkte guvernøren i Iowa, William L. Harding, i mai 1918 å få til et forbud mot å bruke noe annet enn det engelske språket i undervisning, telefonen, offentlige samtaler, taler og i kirken. I tillegg ble fremmedspråklige aviser sensurert, og politisk radikalisme betydde illojalitet mot den amerikanske deltagelsen i krigen. Det ble forlangt enhet i politikk og kultur av de amerikanske patriotene. Ifølge Lovoll var dette en kulturell ensretting, som ”hadde store og ødeleggende virkninger på de mange immigrantkulturene som ikke var av engelsk opphav, og den framskyndte assimilasjonsprosessen.”³⁶⁵ Denne tendensen fortsatte utover 1920-tallet, for eksempel, gjennom skjerpede immigrasjonslover i 1921 og 1924. Lovene var rettet mot å redusere immigrasjonen til USA, og loven som kom i 1924, satte en maksimal kvote av immigranter fra hvert land til Amerika. Kvoten tilsvarte at et land kunne ha et maksimalt antall immigranter tilsvarende to prosent av dette landets befolkning i USA, per år. Dette medførte at immigranter fra landene i Vest- og Nord-Europa, som allerede hadde en stor befolkning i Amerika, fikk store kvoter og fortsatt var velkomne. Samtidig begrenset dette

---

³⁶⁰ Høie 2010, s. 32

³⁶¹ Lovoll 1997, s. 221-222

³⁶² Scheuerman 1989, s. 65-66

³⁶³ Høie 2010, s. 32

³⁶⁴ Sehmsdorf 1988, s. 5

³⁶⁵ Lovoll 1997, s. 222

immigrasjonen fra land i Sør- og Øst-Europa, siden immigrasjon fra disse landene var et relativt nytt fenomen og at befolkningen i USA fra disse landene ikke var så stor.³⁶⁶

Fordommer mot de nye immigrantene fra Sør- og Øst-Europa var ikke bare et fenomen blant etniske amerikanere. Også etablerte immigranter, slik som nordmenn, hadde fordommer mot disse immigrantgruppene. Skandinaviske aviser viste til statistikker og skrev artikler som advarte sine lesere om de farene en ubegrenset immigrasjon av slaver, jøder, søreuropeere, katolikker og orientaler ville ha for Amerika. Ifølge Dahlie, hadde skandinaviske immigranter ofte en tendens til å favorisere immigranter fra nordiske land, angelsaksere og protestanter.³⁶⁷ 2. juli 1897 henviste *Vestra Posten* til tallmateriale som den mente viste at skandinaviske immigranter ved Stillehavskysten var mer egnede immigranter enn de som kom fra Russland og Ungarn. Rundt fem år senere skrev *Vestra Posten* en annen partisk artikkel der det, blant annet, stod at ”katolikker generelt og irer spesielt er sjelden verdige borgere.” *Tacoma Tribunen* skrev, 10. mai 1907, at det å tillate jøder inngang til Amerika, ville gå i mot ”melting pot” teorien.³⁶⁸ En av årsakene til at nordmenn og skandinaver hadde slike negative holdninger mot disse nevnte immigrantgruppene, var ifølge Dahlie, at de ville bevise at de selv var amerikaniserte og kvalifiserte amerikanere.³⁶⁹

Frivillig eller tvungen amerikanisering

Selv om nordmennene i Amerika ikke opplevde de samme fordommene som de andre nevnte europeiske immigrantgruppene, måtte eller ville også de assimileres inn i det amerikanske samfunnet. Under første verdenskrig ble de skandinaviskamerikanske avisene kontrollert, og de opplevde, ifølge Lovoll, ”nedvurdering og ydmykelse av fedrearv og nasjonal bakgrunn.”³⁷⁰ *Sons of Norway*, som i 1914 forbød engelsktalende losjer i foreningen, skiftet standpunkt i 1919, som følge av krigen. Også i de norsklutherske kirkene begynte de å snakke stadig mer engelsk som følge av krigen. I 1918 ble språket i 9000 gudstjenester rundt i de ulike kirkene forandret fra norsk til engelsk. Dette betydde en reduksjon i bruken av norsk fra 73,1 til 62,2 prosent i de norskamerikanske kirkene. De ulike bygdelagene holdt derimot

---

³⁶⁶ http://www.ehow.com/info_8643544_did-create-immigration-quotas-1920s.html; Rokstad 2006, s. 40

³⁶⁷ Dahlie 1967, s. 108

³⁶⁸ *Vestra Posten* 2. juli 1897; *Vestra Posten* 14. april 1902. Min oversettelse. Opprinnelig sitat: ”Catholics in general and Irishmen in particular are seldom worthy citizens.”; *Tacoma Tribunen* 10. mai 1907. Alle sitert fra Dahlie 1967, s. 109, 112.

³⁶⁹ Dahlie 1967, s. 113

³⁷⁰ Lovoll 1997, s. 222-223

lenger på det norske språket og ikke før i 1950-årene opplevde de en gradvis overgang fra norsk til engelsk.³⁷¹

De norske koloniene i byer som New York, Chicago, Minneapolis og Seattle strakk seg langt for å vise sin patriotisme til USA under den første verdenskrig. For eksempel mobiliserte de for å selge krigsobligasjoner til nabolagets kirker, butikker, foreninger og aviser. De involverte seg også i formidling av offentlig støtte til soldater fra det norskamerikanske samfunnet. I tillegg omgjorde de norsk-etniske feiringer, slik som 17.mai, til å bli mer amerikanske samtidig som nordmenns feiring av uavhengighetsdagen, 4. juli, ble trappet opp. Norskamerikanerne ville gjennom disse tiltakene vise sin lojalitet til USA og samtidig vise at krigen angikk både det amerikanske folket og de etniske gruppene i landet. Selv som denne patriotismen blant norskamerikanere kom som et forsvar mot kritiske amerikanske røster, var det også mange av de norske immigrantene som følte at det var deres plikt og som ønsket å støtte USA.³⁷²

Til tross for flere tegn til en påtvunget amerikanisering av det norskamerikanske samfunnet, spesielt i årene omkring første verdenskrig, så ønsket også mange av nordmennene å tilpasse seg det amerikanske samfunnet. Ifølge Dahlie, som baserer sin konklusjon på immigrantbrev og immigrantaviser, var de skandinaviske immigrantene bestemt på å bli amerikanere så fort som mulig. Dette betydde at de benyttet enhver anledning til å vise sin lojalitet og patriotisme til amerikanske idealer og institusjoner. Dahlie skriver videre, at skandinaver overalt i USA ønsket å feire 4. juli, og de amerikanske idealene som frihet, likhet og lojalitet var noe immigrantene fort tok til seg eller hadde kjennskap til. I tillegg var feiringen av 17. mai en mulighet for nordmennene til å vise sin troskap ikke bare til Norge, men også til Amerika, og hylle dette landets demokrati og frihet.³⁷³ *Washington Posten* dekket en av de første 17. mai-feiringene i Seattle i 1899 og skrev, blant annet, at 3000 mennesker var samlet i en park der de hadde satt opp et stort amerikansk flagg i midten av parken, med fire norske flagg i hvert hjørne. Dahlie skriver også at de skandinaviske immigrantavisene og foreningene i Washington hjalp skandinaver med å få statsborgerskap. En av måtene de gjorde dette på, var gjennom å skrive artikler som forklarte hvordan de amerikanske lovene og institusjonene

---

³⁷¹ Ibid, s. 244-245

³⁷² Jenswold, John R. "Becoming American, Becoming Suburban: Norwegians in the 1920s". I: NAHA. *Norwegian-American Studies Volume 33*. Northfield, Minnesota, 1992, s. 7

³⁷³ Dahlie 1967, s. 95, 99-100, 116-118

virket. Samtidig organiserte foreningene undervisning som omhandlet de ulike borgerpliktene immigrantene hadde.³⁷⁴

Også når det gjaldt navn, ulike feiringer og høytider og språk ble immigrantene både bevisst og ubevisst amerikanisert. Etternavn som endte på –sen eller –son, slik som Hansen, Olsen, Petersen, Johnson og Anderson, var relativt enkle for amerikanerne å uttale. Derimot hadde amerikanerne større problemer med å uttale enkelte gårdsnavn og det var derfor ikke uvanlig nordmennene tilpasset disse navnene slik at de ble mer amerikanske. For eksempel, ble Braaten til Barton, Vetleson ble Wilson og Prestegaard ble Prescott, samtidig som noen også oversatte etternavnene sine til engelsk, slik at Tordendal ble Thundervalley og Bakke ble Hill. I tillegg, forandret også enkelte norske immigranter sine fornavn. For eksempel, ble Synnøve til Susie, Gunnhild til Julia, Tjøstøl til Chester og Birgit til Betsy.³⁷⁵

Blant informantene fra PLUs intervjudatabase som skiftet navn, var Kole Andreas Oliver og de tidligere nevnte, Thomas Wilhelm O. Breiwick, Henny Storwick og George Bruun Sandback. Kole Oliver het opprinnelig Kolbjørn Andreas Oliver Skaflestad. Dette var et navn som, ifølge Kole, var umulig for amerikanerne å forstå og uttale, og på grunn av dette endret han navnet sitt.³⁷⁶ Både Thomas og Henny hadde opprinnelig gårdsnavn til etternavn som sluttet med –vik, og begge skiftet endingen i etternavnet til –wick. Thomas forteller at årsaken til at han forandret endingen i etternavnet sitt var for å bevare gårdsnavnet, men samtidig amerikanisere det. På denne måten viste han andre at han var fra Norge og en spesifikk norsk bygd, samtidig som han også var amerikaner.³⁷⁷ Også George forandret etternavnet sitt når han kom til Amerika. Han gjorde derimot noe mer uvanlig, og forandret fra et –sen navn og til et gårdsnavn. Opprinnelig het han Isaksen til etternavn, men George byttet til Sandback. Grunnen til dette, forteller George, var at andre i familien hans hadde gjort det samme, samtidig som han ville vise at han kom fra bygda Sandbakk nord for Bodø. Han forteller videre at han amerikaniserte navnet noe, slik at det endte med –back istedenfor –bakk, og at grunnen til dette var, på lik linje med Thomas, fordi han også ville vise at han var amerikaner.³⁷⁸

---

³⁷⁴ Washington Posten 18. mai 1899. Sitert fra Dahlie 1967, s. 193

³⁷⁵ Blegen 1940, s. 93-94

³⁷⁶ Intervju. Kole Andreas Oliver. PLU, 30. januar 1983: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Oliver, Kole, January 30, 1983.xml>

³⁷⁷ Intervju. Thomas Wilhelm O. Breiwick. PLU, 14. september 1982; Intervju. Henny Storwick. PLU, 5. april 1979

³⁷⁸ Intervju. George Bruun Sandback. PLU, 25. mars 1982

Når det gjelder skikker og høytider blant nordmenn er julefeiringen et eksempel på en tilstelning som med tiden ble amerikanisert. Nordmenns julefeiring var i begynnelsen av deres etableringsfase i Seattle, som nevnt i forrige kapittel, i stor grad preget av den feiringen de var vant med fra gamlelandet. Rokstad hevder imidlertid, at dette forandret seg etter hvert som de norske immigrantene etablerte seg i Seattle. Ifølge Rokstad utviklet den norske julen seg på samme måte som utviklingen i Amerika, med økende kommersialisering og fokus på barn og å gi gaver. Hun hevder at amerikanisering og den etniske tilpasningsprosessen i forbindelse med julen, er to sider av samme sak, og skriver: De "(t)idlige immigrantene til Seattle ville for eksempel ikke ha blitt eksponert så mye til konsepter slik som butikk-kjøpte gaver eller kanskje til og med ikke juletrær i forkant av reisen fra Norge, men begynte å følge slike tradisjoner etter en stund i Amerika."³⁷⁹ De store tilpasningene nordmenn gjorde i forhold til julen var, ifølge Rokstad, for det første at de kortet ned på varigheten av juleferien, siden den lange ferien ikke samsvarte med amerikanernes effektivitetskrav og arbeidsmoral. For det andre sluttet de med å sette ut grøt til nissen, og gikk over til den amerikanske versjonen av julenissen, Santa Claus, som i større grad var til for å gi gaver til barna. For det tredje ble hjemmelagde gaver erstattet med gaver som de kjøpte i butikken. Fokuset rundt julefeiringen ble også flyttet til første juledag i stedet for julaften.³⁸⁰ Det er tydelig at forandringen av navn var en bevisst handling fra immigrantene for å tilpasse seg det amerikanske samfunnet. Derimot kan det tyde på at endringene i julefeiringen var en mer ubevisst amerikanisering fra de norske immigrantene, der de bare fulgte resten av befolkningen i samfunnet. Dette er blant eksemplene på at nordmenn, på tross av å være med i det norskamerikanske samfunnet, også var medlem av storsamfunnet i Seattle.

På tross av den relativt hurtige assimileringen som det amerikanske samfunnet påkrevde immigrantene var det, ifølge Dahlie, få protester fra det skandinaviske samfunnet. De fleste støttet i stor grad de amerikanske institusjonene, skikkene og lovene, og det var en generell tilfredshet til forholdene i deres nye hjemland. Faktisk ble amerikaniseringen, ifølge Dahlie, en sentral og samlende agenda for det skandinaviske immigrantsamfunnet i Washington. En av hovedårsakene til at amerikaniseringen blant de skandinaviske immigrantene i Washington gikk såpass smertefritt, var ifølge Dahlie og Reiff, at mange av disse allerede hadde bodd en

---

³⁷⁹ Rokstad 2006, s. 69. Min oversettelse. Opprinnelig sitat: "Early immigrants to Seattle would for example not have been exposed as much to such concepts as store-bought gifts or perhaps even Christmas trees prior to leaving Norway, but were beginning to adopt such traditions after a while in America."

³⁸⁰ Ibid, s. 70-74

periode i Amerika.³⁸¹ Som nevnt tidligere i denne oppgaven, hadde mange norskamerikanere kommet fra statene i Midtvesten på grunn av bedre jobbtillbud, høyere lønn og et miljø og klima som var nærmere det de hadde hatt i Norge. Mange av norskamerikanerne i Seattle hadde derfor allerede lært seg det engelske språket og mange av de amerikanske skikkene, siden de hadde vært gjennom en assimileringssprosess i Midtvesten. Dette kan også ha vært en fordel for de norske immigrantene som kom direkte fra Norge. Tidligere nevnte Anna Ekrem forteller, blant annet, at hun lærte språket og amerikanske skikker av andre nordmenn som hadde bodd i Seattle og USA en stund.³⁸²

Norske immigranternes språkutvikling

En av de største hindringene de norske immigrantene møtte i deres vei mot assimilering inn i det amerikanske samfunnet var, ifølge den avdøde professor og språkforsker Einar Haugen, det engelske språket. Selv ikke nordmenn som bosatte seg i rurale strøk med høy konsentrasjon av nordmenn klarte å unngå det engelske språket fullstendig. Ifølge Haugen, var det engelske språket en faktor i nesten alle delene av de norske immigrantenes liv. Blant annet måtte de kunne språket i forbindelse med deres økonomiske aktiviteter i samfunnet, i offisielle eller rettslige saker, i deres sosiale liv og innen skole og utdanning.³⁸³ Ifølge Blegen, var det mange forskjellige nasjonaliteter og språk i Amerika, men overalt var det engelsk som var det dominerende språket.³⁸⁴ Det var således et press fra omgivelsene på at immigrantene måtte lære seg engelsk, i tillegg til at immigrantene selv forstod at de måtte lære seg språket for å bli forstått.³⁸⁵ Like fullt var det ytterst få av nordmennene som immigrerte direkte fra Norge som kunne snakke eller skrive engelsk.³⁸⁶ Det er derfor liten tvil at språket var en stor utfordring for de norske immigrantene. Men hvordan skulle nordmennene i Seattle lære seg det engelske språket?

En av immigrantpionerene, forfatter Ole Rynning, er blant de som mener at det ikke var noe problem for immigrantene å lære seg språket. Rynning hevdet at ”ut fra daglig samvær med amerikanere vil en lære nok i løpet av to eller tre måneder til å klare seg bra.”³⁸⁷ Ifølge

---

³⁸¹ Dahlie 1967, s. 123; Reiff 1988, s. 180

³⁸² Intervju. Anna Ekrem. PLU, 8. februar 1982

³⁸³ Haugen 1969, s. 40

³⁸⁴ Blegen 1940, s. 73

³⁸⁵ Lovoll 1997, s. 165; Intervju. Arnfinn Brufnot. PLU, 30. juni 1982

³⁸⁶ Slind and Bohm 1990, s. 63

³⁸⁷ Blegen 1940, s. 73. Min oversettelse. Opprinnelig sitat: ”by daily association with Americans one will learn enough in two or three months to get along well.”

Haugen var det også slik de fleste nordmennene lærte seg det engelske språket.³⁸⁸ I tillegg hevdet Hansen, som tidligere nevnt, at ”språket, som en bærer av amerikanismen, var i selve luften de pustet.”³⁸⁹ Med andre ord, var språket en viktig faktor for nordmennene i integreringen til det amerikanske samfunnet, men samtidig møtte de disse språkutfordringene i dagliglivet, noe som førte til en naturlig og gradvis mestringsprosess blant de norske immigrantene.

Arbeidsplassen var et av stedene der nordmenn lærte seg engelsk, og særlig hadde de norske kvinnelige hushjelpene, som ofte jobbet for amerikanske familier, en fordel når det gjaldt å lære seg språket. Tre kvinner i PLUs intervjudatabase som lærte engelsk på arbeidsplassen, var tidligere nevnte Gunnhild Alvhilda Sather og Olivia Petersen, og Ingrid Amundsen, som alle tre arbeidet som hushjelp. Gunnhild forteller at hun ikke kunne et ord engelsk før hun immigrerte til Amerika, men at hun gradvis lærte det gjennom arbeidet som hushjelp. Spesielt var det i hennes siste jobb, et par år etter at hun ankom Seattle, at hun lærte å beherske språket. Hun arbeidet da for en amerikansk familie hvor hun fikk lov til å passe ungene. De fikk henne til å snakke stadig mer engelsk og slik ble hun stadig flinkere.³⁹⁰ Ingrid forteller en lignende historie. Hun jobbet også for en amerikansk familie, og lærte som Gunnhild, engelsk av barna i familien.³⁹¹ Olivia lærte også engelsk gradvis. Hun forteller at hun i begynnelsen jobbet for en gammel dame som ikke pratet så mye, så Olivia lærte dermed lite engelsk. Etter hvert begynte hun derimot å arbeide for en amerikansk familie i Seattle. Denne familien oppfordret Olivia til å prate så mye som mulig, og sa til henne at dette var den beste måten å lære engelsk på. Olivia forteller at hun syntes dette var vanskelig i begynnelsen, men at familien hun jobbet for var flinke til å forklare og oppmuntre henne.³⁹²

Selv om mange av de norske mannlige immigrantene jobbet innen skog- og fiskeindustrien, der det var høy konsentrasjon av nordmenn, lærte også mange av disse engelsk på arbeidsplassen. Blant disse var tidligere nevnte Ole Andreas Rasmussen Blindheim og John Johnson. Ole, som begynte sin yrkeskarriere ved en tømmercamp like utenfor Seattle, forteller at det var et overtall av nordmenn som jobbet ved denne campen. Sjefens hans var derimot

---

³⁸⁸ Haugen 1969, s. 37

³⁸⁹ Hansen 1944, s. 8-9. Oversatt fra engelsk: ”language, as the bearer of Americanism, was in the very air they breathed.”

³⁹⁰ Intervju. Gunnhild Alvhilda Sather. PLU, 6. oktober 1982

³⁹¹ Intervju. Ingrid Amundsen. PLU, 18. januar 1983: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Amundsen, Ingrid,January 18, 1983.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Amundsen,Ingrid,January%2018,1983.xml)

³⁹² Intervju. Olivia Petersen. PLU, 14. januar 1983

amerikaner og hjalp Ole med å forstå engelsk. I tillegg likte Ole å lese engelske aviser, noe som også gjorde at han stadig ble bedre i språket.³⁹³ En lignende historie forteller John. Han jobbet med lastning av tømmer, en jobb som også var typisk for nordmenn, ifølge John. Partneren hans var derimot en amerikaner, noe John syntes var veldig bra, siden han da var nødt til å prate og lære seg engelsk.³⁹⁴

Barn og unge som immigrerte sammen med familien, begynte på skole i Amerika, og lærte naturlig nok engelsk der.³⁹⁵ Dette bidro til at også resten av familien lærte seg språket raskere, og mange forteller at etter at barna begynte på skole, så snakket de ikke lenger så mye norsk i hjemmet. Blant disse var tidligere nevnte Judith Tollefson, og Hilma Nelson og Inga Anderson. Judith sier at språket var veldig vanskelig, spesielt i begynnelsen. Det var ikke før barna begynte på skole at hun lærte å snakke engelsk skikkelig.³⁹⁶ Hilma og Inga forteller derimot begge at de plukket opp språket gradvis gjennom, for eksempel, arbeid eller andre steder der de møtte amerikanere. Hilma forteller også at hun verken hadde tid eller råd til å gå på engelskkurs. Ingen av dem så på språket som noen stor hindring. Det var likevel ikke før barna begynte på skole at de begynte å lære det ordentlig. Begge forteller at de snakket norsk i hjemmet sammen med sine ektemenn, men når ungene deres begynte på skole så skiftet de over til å kun snakke engelsk.³⁹⁷

Noen få av informantene fra PLUs intervjudatabase gikk på engelskkurs. Blant disse var Magdalena Haug Kroknes og tidligere nevnte, Inga Amanda Nakkerud og Henny Hale. Inga bodde et og et halvt år i New York før hun flyttet til Seattle, og det var i New York hun begynte på engelskkurs. Inga gikk imidlertid ikke på dette kurset mer enn et par måneder. Hun forteller at hun måtte jobbe i stedet, og at hun som hushjelp lærte like mye engelsk på jobb som på kurset.³⁹⁸ En lignende historie blir fortalt av Magdalena og Henny. Etter at Henny sluttet i sin første jobb begynte hun på kveldsskole for å lære seg engelsk. Samtidig fortsatte hun å lete etter arbeid. Både Magdalena og Henny syntes kurset var kjedelig, og de

---

³⁹³ Intervju. Ole Andreas Rasmussen Blindheim. PLU, 13. mars 1983

³⁹⁴ Intervju. John Johnson. PLU, 30. September 1981

³⁹⁵ Intervju. Gunnar H. Tranum. PLU, 23. november 1982; Intervju. Randi N. Kirkemo. PLU, 4. august 1982

³⁹⁶ Intervju. Judith Tollefson. PLU, 7. Mai 1982

³⁹⁷ Intervju. Hilma Nelson. PLU, 2. Mars 1983: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Nelson,Hilma,March02,1983.xml>; Intervju. Inga Anderson. PLU, 14. April 1981: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Anderson,Inga,April14,1981.xml>

³⁹⁸ Intervju. Inga Amanda Nakkerud. PLU, 27. mai 1981

ville heller jobbe for å tjene penger. Etter bare noen få måneder fant de seg et arbeid, og sluttet dermed på kurset.³⁹⁹

Tilegnelsen av det engelske språket blant informantene fra PLUs muntlige samling, var altså en gradvis prosess. De lærte språket, blant annet gjennom arbeid, av barna eller av amerikanere de kjente eller traff i ulike sammenhenger. Informantene brukte alle lengre tid på å mestre språket enn to til tre måneder, slik som Rynning hevdet. Likevel samsvarer deres uttalelser med påstandene til Haugen og Rynning, nemlig at immigrantene lærte språket gjennom en naturlig prosess og gjennom samvær og interaksjon med amerikanere. Kun tre av informantene, Magdalena Haug Kroknes, Henny Hale og Inga Amanda Nakkerud, forteller at de gikk på engelskkurs for å lære seg språket, og alle tre sluttet relativt fort fordi de heller ønsket å arbeide. Mye tyder på at de fleste norske immigrantene i Seattle og Tacoma verken hadde tid eller råd til å gå på engelskkurs. Samtidig var mest sannsynlig det å få jobb den viktigste årsaken til at de norske immigrantene hadde flyttet til Seattle og Tacoma, og språket og integreringen kom således i andre rekke. Det kan også virke som om språket ble viktigere for foreldre når barna deres begynte på skole, siden de aller fleste av informantene forteller at det var etter at barna hadde begynt på skole at de la om til å snakke engelsk i hjemmet. Etablering av familie og barnas skolegang kan således ha vært en viktig pådriver til at språket og integrering i det amerikanske samfunnet ble en bevisst prosess blant norske immigranter. I tillegg, viser tall fra Hegstad at blant den norskamerikanske befolkningen i Seattle i 1892 kunne 64,8 prosent lese og skrive engelsk, mens tallene fra 1900 viser en økning og 78,7 prosent kunne nå skrive og lese.⁴⁰⁰ Likevel, siden de fleste voksne norske immigrantene ikke gikk på kurs for å lære seg det engelske språket, kan det være interessant å spørre: Hvor godt behersket nordmennene det engelske språket?

Sammenblanding av språk blant de norske immigrantene

På tross av lokalt høye konsentrasjoner av nordmenn i Seattle-området, var det, som nevnt, nødvendig for de norske immigrantene å lære seg engelsk samtidig som det norske språket også i stor grad ble beholdt. Som en konsekvens av denne tospråkligheten, oppstod norskamerikansk som et blandingsspråk. Først og fremst var det talespråket som forandret seg, og nykommere forstod ofte ikke hva de etablerte norskamerikanerne sa til dem. Det

---

³⁹⁹ Intervju. Henny Hale. PLU, 17. februar 1982; Intervju. Magdalena Haug Kroknes. PLU, 7. mars 1983: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Krokenes, Magdalena, March 07, 1983.xml>

⁴⁰⁰ Hegstad 1982, s. 245

norskamerikanske språket ble på mange måter en blanding av norsk og engelsk, og kunne føre til at mange etter en stund verken behersket norsk eller engelsk fullt ut.⁴⁰¹ Dette fenomenet utviklet seg spesielt på steder der det var høy konsentrasjon av nordmenn. I Seattle var det bydelen Ballard som hadde høyest konsentrasjon av nordmenn, og her utviklet det seg et språk som de på folkemunnet kalte ”Ballard-norsk”, som var en miks av engelsk og norsk.⁴⁰²

Dette blandingspråket utviklet seg gradvis, og når norskamerikanerne skulle snakke med familiemedlemmer eller andre nordmenn la de ofte til nye engelske ord de hadde lært som erstatning for tilsvarende norske ord. Ifølge Marvin G. Slind og Fred C. Bohm, forfattere av boken *Norse to the Palouse. Sagaes of the Selbu Norwegians*, var dette ofte en ubevisst handling, og nordmenn trodde selv de snakket norsk. Blegen hevder at det ble umulig for norskamerikanerne å holde seg fullstendig til et av de to språkene, og dette førte dermed til dette blandingspråket.⁴⁰³ Blegen skriver også at denne språkendringen kan sammenlignes med norskamerikanernes integrering i det amerikanske samfunn, ved at det var en gradvis og ofte ubevisst prosess som også innebar en sammenblanding av norske og amerikanske elementer. Blegen skriver som følger:

(I)mmigrantene forble ikke fullstendig separert fra folket de kom til – de var ikke fullstendig revet vekk fra dem de forsokte. (...) Immigranten ga verken opp hans gamle språk eller, skjønt han lærte noe engelsk, mestret han det nye, men han var likevel ikke hjelpeløs eller frustrert. Det han gjorde var å lage, gjennom gradvis og normale endringsprosesser, tilpasning, og vekst, noe lignende et mellomliggende språk – norskamerikansk, som kombinerte begge språkene, brøt med sjokket han hadde når han stupte inn i den nye verden, og generelt tilfredstilte hans behov effektivt. (...) Han tok det engelske språket inn i sitt system, ikke i et stort jafs, men bit for bit. Han justerte seg selv til amerikanske skikker, ikke gjennom noen momentant og magisk transformasjon, men idé for idé.⁴⁰⁴

Ifølge Blegen følte således ikke de norske immigrantene seg hjelpeløse, tvert om, forstod immigrantene at de måtte tilpasse seg det amerikanske samfunnet, og lære seg det engelske språket. Til tross for at dette språket ble et blandingspråk mellom norsk og engelsk, tilfredstilte det immigrantenes behov. Like fullt, ut fra sitatet til Blegen, var det ikke bare

---

⁴⁰¹ Lovoll 1997, s. 165

⁴⁰² Reinartz, Kay F. ”Yankee and Immigrant – Ballardites All”. I: Ballard News Tribune. *Passport to Ballard, The Centennial Story*. Seattle, Washington, 1988, chapter 6, s. 6

⁴⁰³ Slind and Bohm 1990, s. 62

⁴⁰⁴ Haugen 1969, s. 72-73. Min oversettelse. Opprinnelig sitat: ”the immigrants did not remain wholly apart from the people they came to – they were not wholly torn off from those they forsook....The immigrant neither gave up his old language nor, though he learned some English, did he master the new, but he was nevertheless not left helpless or frustrated. What he did was to create, by gradual and normal processes of change, adaption, and growth, something like an intermediate language – Norwegian -American, which combined both languages, broke the shock of his new-world plunge, and on the whole served his needs effectively....He took the English language into his system, not in a mighty gulp, but bite by bite. He adjusted himself to American ways, not by some instantaneous and magical transformation, but idea by idea.”

språket som ble blandet, men også de norske immigrantene og deres kultur, som ble en blanding av Norge og Amerika.

Norskamerikansk identitet

Det foregikk altså en gradvis utvikling hvor norske immigranter adopterte amerikansk språk og kultur, delvis gjennom å blande det med sitt eget. Med det er også forhold som tyder på at det norskamerikanske samfunnet skapte en egen identitet som til en viss grad lå til siden for det amerikanske. Blegen viser til Rølvaag, som hevdet at den store populasjonen av immigranter i Midtvesten, har sørget for to amerikanske samfunn – ”et skjult, og et annet på overflaten; et representert av immigrantenes minner, tradisjon, språk, og kulturelle kompleksitet, det andre av institusjoner og skikker fra det engelskspråklige Amerika.”⁴⁰⁵ I hvilken grad situasjonen som Rølvaag beskriver også er representativ for Seattle-området, er et sentralt spørsmål med tanke på å forstå integreringen av de norske immigrantene i dette området.

De amerikanske myndighetene var i perioden 1889 til 1930, som tidligere nevnt, svært opptatt av at immigrantene skulle assimileres det amerikanske samfunnet så fort som overhodet mulig. De skulle lære språket, amerikansk kultur og skikker og være en del av det amerikanske storsamfunnet. Begivenheter som økonomisk depresjon og første verdenskrig kan også ha framskyvet denne prosessen. Ifølge Dahlie ble imidlertid skandinaver i Washington amerikanisert relativt fort, og dermed raskt akseptert av deres amerikanske medborgere. Dahlie hevder at en av årsakene til denne aksepten var økonomisk betinget, og skriver: ”(N)ivået av velstand ble et klart tegn på hvor godt immigranten hadde lyktes og ga andre amerikanere noe mer positivt enn språk og statsborgerskap for å bedømme ”konverteringen” til det amerikanske systemet.”⁴⁰⁶ At mange norske immigranter fikk gode jobber og klarte seg relativt godt økonomisk, kan således både ha bidratt til å fremskynde integreringen. En annen årsak til at norske immigranter raskt ble integrert i samfunnet i Seattle-området var at mange av skandinaver i dette området allerede hadde bodd en stund i Midtvesten. Også Bjork, som spesifikt tar for seg norskamerikanere, er enig i dette. Ifølge Bjork, hadde norskamerikanerne som flyttet fra Midtvesten til Seattle, god kjennskap til

---

⁴⁰⁵ Blegen 1940, s. 70. Min oversettelse. Opprinnelig sitat: ”one hidden, and one on the surface; one represented by immigrant memories, traditions, language, and cultural complexities, the other by the institutions and customs of English-speaking America.”

⁴⁰⁶ Dahlie 1967, s. 43-44. Min oversettelse. Opprinnelig sitat: ”the level of prosperity became a ready index of how well the immigrant had succeeded and gave fellow Americans something more positive than language or citizenship by which to judge “conversion” to the American system.”

amerikanske skikker. De var dermed allerede i stor grad integrert i det amerikanske storsamfunnet.⁴⁰⁷

Likevel, som nevnt i forrige kapittel, stod det norskamerikanske samfunnet sterkt med egne foreninger, kirker og tradisjoner som arbeidet for og gjorde at de norske immigrantene i Seattle holdt på det norske språket og det særegne ved norsk kultur, skikker og tradisjon. Disse to faktorene, med tilpasningen mot amerikanske storsamfunnet på den ene siden, og bevaringen av det norske på den andre siden, skapte altså en dualisme i livet til de norske immigrantene.⁴⁰⁸ I stedet for denne dualismen, eller to separate amerikanske samfunn som Rølvaag referer til, skapte nordmennene seg en egen norskamerikansk identitet. Rokstad kaller dette en ”hybrid” kultur, eller en krysning av de to kulturene. Norskamerikanerne var verken fullstendig norske eller fullstendig amerikanske.⁴⁰⁹ Ifølge Blegen, gjorde de dette både bevisst og ubevisst, på samme måte som det norskamerikanske språket ble til, gjennom en gradvis endringsprosess som kombinerte det norske og det amerikanske.⁴¹⁰ Et eksempel på denne kombinasjonen var hundreårsfesten i Minneapolis og St. Paul i 1925, som markerte den første norske innvandringen til Amerika med skipet *Restoration* i 1825. Under denne feiringen var president Calvin Coolidge en av hovedattraksjonene, og i hans tale til de rundt 100 000 menneskene som hadde møtte opp, skrøt han av nordmennene og fortalte hvor gode amerikanske borgere de hadde blitt. En av uttalelsene i talen illustrerer godt krysningen og den gjensidige påvirkningen mellom norsk og amerikansk kultur: ”Siden 1825 har nordmennene forvandlet Amerika, men kanskje enda viktigere, (...) Amerika har forvandlet nordmennene.⁴¹¹ Hundreårsfesten fokuserte på tilpasning og framgang, og det ble arrangert skuespill og musikalske innslag. Blant annet sang et barnekor på 500 barn den norske og den amerikanske nasjonalsangen, samtidig som de hadde kledd seg ut slik at de kunne danne de to nasjonenes flagg. Jubileet hadde også fokus på å fremstille nordmenn som en etnisk gruppe, med eldgamle norrøne røtter, med sunne rurale og religiøse verdier, som samtidig var patriotiske og gode amerikanske borgere. De ville vise at deres opprinnelige etniske identitet kunne forenes med det å være en god amerikaner.⁴¹²

---

⁴⁰⁷ Ibid, s. 39; Bjork 1958, s. 12

⁴⁰⁸ Blegen 1940, s. 71

⁴⁰⁹ Rokstad 2006, s. 9

⁴¹⁰ Blegen 1940, s. 72

⁴¹¹ Jenswold 1992, s. 4; Lovoll 1997, s. 223

⁴¹² Lovoll 1997, s. 225

Denne norskamerikanske identiteten gjenspeiler seg også i intervjuene fra PLUs muntlige samling. Blant annet forteller Judith Tollefson, Trygve Nakkerud, Ida Pauline Apalseth og Arnfinn Bruflot alle at de er stolte av sin norske herkomst. Både Judith og Trygve sier de er fryktelig stolte av å være fra Norge, samtidig som de i dag føler seg like mye amerikanske som norske.⁴¹³ Ida forteller at hun aldri opplevde noen fordommer fra andre amerikanere knyttet til at hun var norsk. Hun er stolt over sine norske røtter, og at det å være norskamerikaner er en perfekt blanding av to flotte land og kulturer.⁴¹⁴ Tilsvarende historie forteller Arnfinn. Han sier at norsk tradisjon og kultur har vært viktige faktorer i hans liv, samtidig som Amerika har gitt ham mye i form av nye skikker, tradisjon og arbeid. I tillegg føler Arnfinn at han også har vært en bidragsyter i det amerikanske storsamfunnet.⁴¹⁵ Dette bidrar til å vise at, på samme måte som Blegen beskriver nordmenns transformasjon generelt i Amerika, ble også de norske immigrantene i Seattle gradvis mer amerikanske, samtidig som de i stor grad holdt på sine røtter. De opplevde ikke en dualisme eller riving mellom to samfunn eller kulturer, men var tvert i mot stolte av den sammensmeltete norskamerikanske identiteten de hadde utviklet.

Oppsummering og konkluderende bemerkninger

Dette kapittelet har belyst nordmenn og det norskamerikanske samfunnet som en del av det amerikanske storsamfunnet i Seattle. Viktige brikker i forhold til å forstå i hvilken grad norske immigranter ble inkludert i det amerikanske samfunnet i denne tidsperioden, er endringer i holdninger til visse immigrantgrupper, særlig fra Tyskland og deler av Sør- og Øst-Europa. Samt hvordan dette igjen påvirket synet på andre grupper immigranter, og endringer i de generelle holdningene til immigranter i forbindelse med makropolitiske hendelser, spesielt fra 1900-tallet. Samtidig er hvordan norskamerikanere så på andre immigrantgrupper, hvordan amerikanere oppfattet dem, hva de gjorde for å tilpasse seg det amerikanske samfunnet og hvordan de skapte seg en norskamerikansk identitet, også sentralt i forhold til integreringen i det amerikanske storsamfunnet.

Tidsperioden omkring første verdenskrig var en vanskelig tid for *bindestreksamerikanere*, enten de var tyskamerikanerne eller norskamerikanerne. De ikke-etniske amerikanerne opplevde skjerpede lovtiltak og forordninger fra de amerikanske styresmaktene, som krevde

---

⁴¹³ Intervju. Judith Tollefson. PLU, 7. mai 1981; Intervju. Trygve Nakkerud. PLU, 27. mai 1981

⁴¹⁴ Intervju. Ida Pauline Apalseth. PLU, 26. juli 1982

⁴¹⁵ Intervju. Arnfinn Bruflot. PLU, 30. juni 1981

full oppslutning og patriotisme om Amerika. Det kan i perioden omkring første verdenskrig, virke som om mange norskamerikanerne følte seg pliktig til, eller kanskje også tvunget, til å amerikanisere seg. Tiden før og etter første verdenskrig, kan derimot virke å ha innebåret en høyere toleranse for kulturelt og etnisk mangfold, på tross av at assimileringspolitikken blant amerikanske styresmakter fortsatt gjaldt. De muntlige kildene fra PLU samsvarer med mye av litteraturen på området og viser at norskamerikanerne i Seattle også i stor grad ønsket å integreres det amerikanske storsamfunnet. Blant tiltakene de gjorde for å tilpasse seg dette samfunnet var, blant annet, å endre navnet sitt til å bli mer amerikansk og å endre høytider som 17. mai og julefeiringen til å bli mer amerikanske. Negative holdninger blant noen norskamerikanere overfor immigranter som ikke var skandinaviske, anglosaksiske eller protestanter, kan muligens forklares med et ønske om å framstå som mer kvalifiserte amerikanere. Ikke minst, og kanskje viktigst, lærte norskamerikanerne seg det engelske språket. I noen områder oppstod det et slags blandingsspråk mellom norsk og engelsk, men de gjorde seg likevel forstått, og flertallet av norskamerikanerne i Seattle kunne både snakke og skrive engelsk. Fremveksten av dette blandingsspråket kan danne et bilde på hvordan norskamerikanerne ble integrert i det amerikanske storsamfunnet. De ville beholde det norske samtidig som de ville bli amerikanere, og dannet derfor en slags *hybridkultur*. Erttertiden har også vist at de i stor grad også har klart å fornye og opprettholde denne norskamerikanske identiteten. Samtidig oppnådde de anerkjennelse og klarte å bli fullverdige medlemmer av det amerikanske storsamfunnet i Seattle.

6. Avslutning

I årene mellom 1889 og 1930 kom det et stort antall norske immigranter til Seattle-området, og de dannet et sterkt norskamerikansk miljø i byen. Det er en rekke faktorer som kan bidra til å belyse hvordan utviklingen blant de norske immigranter foregikk og hva som bidro til framveksten av det norskamerikanske samfunnet i Seattle i denne perioden. I denne oppgaven har problemstillingen blitt utredet gjennom fire underliggende temaer:

- Hva gjorde Seattle ettertraktet for norske immigranter? Hvordan forløp byens sosioøkonomiske framgang?
- Hvilke yrker var typiske for nordmennene i Seattle? Hvordan forløp nordmennenes sosioøkonomiske utvikling i byen?
- Hvordan artet det norske forenings- og kirkelivet seg i Seattle? I hvilken grad var dette viktige organisasjoner i nordmenns liv, og hvilken rolle spilte de i det norskamerikanske samfunnet i byen?
- Hvilken posisjon hadde nordmennene i det amerikanske storsamfunnet i Seattle, og hva gjorde nordmennene for å tilpasse seg dette samfunnet?

Spørsmålene omhandler hvordan utviklingen av det norskamerikanske samfunnet henger sammen med den generelle utviklingen i byen, men også *hva* de norske immigrantene og det norskamerikanske samfunnet gjorde for å oppnå utvikling og eventuell vekst i levestandard i Seattle. I de etterfølgende avsnittene oppsummeres besvarelsen av de underliggende temaene som danner grunnlaget for oppgavens problemstilling og som er drøftet i de respektive kapitlene.

Seattle – en ettertraktet by

Med unntak av depresjonen i 1893, hadde Seattle en enorm sosioøkonomisk vekst og framgang i perioden fra 1889 til 1930. Brannen i 1889 og ferdigstillingen av jernbanenettet samme år og utvidelsen i 1893, var viktige faktorer for befolkningsveksten i Seattle. I 1893 ble Amerika rammet av økonomisk depresjon, dette gjaldt også Seattle. Likevel kom byen seg relativt raskt ut av den økonomiske krisen, og mye av æren for dette skal gullfunnene i Alaska ha. I 1897 startet gullrushet i Alaska for fullt, og Seattle var den naturlige utpost før de reisende dro videre til Alaska på jakt etter gull. Alle disse hendelsene var viktige faktorer for

økonomisk framgang og befolkningsvekt i Seattle. I tillegg var disse faktorene viktige for at flere ulike næringer blomstret, og da spesielt skogindustrien og fiskeindustrien. Likeledes ble mangfoldet i økonomien i byen større, samtidig som salget av ferdigprodukter økte betraktelig utover 1900-tallet.

Økonomisk framgang og bedret infrastruktur gjorde Seattle til en ettertraktet by, og dette var en viktig *pull*-faktor for norske immigranter som valgte å flytte til byen. Framgangen Seattle hadde over tid var også en viktig årsak til at de norske immigrantene valgte å etablere seg og skape seg et liv i byen. Den sosioøkonomiske veksten i Seattle, førte til stor etterspørsel etter arbeidskraft. Uten denne er det lite sannsynlig at byen ville fått et så stort antall norske immigranter i utgangspunktet, og heller ikke det norskamerikanske samfunnet som utviklet seg i byen i perioden 1889 til 1930.

Nordmenns yrker og sosioøkonomiske utvikling

Den store etterspørsel etter arbeidskraft i Seattle var i stor grad knyttet til de største industrisektorene som skog- og fiskeindustrien. Samtidig var det rundt inngangen til 1900-tallet en forandring i utvandringmønsteret fra Norge. Den nye hovedgruppen med utvandrere var ugifte mannlige arbeidere fra kystdistriktene eller urbane strøk. De var, med andre ord, hovedsakelig arbeidsutvandrere. Behovet for arbeidskraft og de yrkesgruppene som var etterspurt passet således veldig godt overens med ønskene og kvalifikasjonene til arbeidsutvandrerne fra Norge.

Mange av de norske migrantene som kom til Seattle, hadde erfaring fra skogindustrien, enten de kom fra Norge eller Midtvesten, og derfor ble det etter hvert mange norskamerikanere i skogindustrien i Seattle-området. Denne industrien ble likevel ingen nisjenæring for norskamerikanerne, og mange arbeidet kun en kort periode i denne industrien. Arbeid i skogindustrien var ofte hardt arbeid, kildene i denne oppgaven peker mot at norskamerikanerne ofte tok jobb innen denne industrien som en førstegangsjobb rett etter deres ankomst til Seattle. Denne jobben ble således et springbrett til andre yrker – og da spesielt til fiskeindustrien. For selv om det var relativt få nordmenn i fiskeindustrien på 1890-tallet, så ble det etter hvert denne industrien som kom til å sysselsette flest nordmenn i perioden 1900 til 1930. I deler av fiskeindustrien var det særlig høye konsentrasjoner av

norskamerikanere og det kan tyde på at dette området på mange måter ble en nisjenæring for norske immigranter.

Norske kvinner som søkte jobb i Seattle, gjorde ofte som mennene og tok arbeid som de hadde kjennskap til fra før. For mange betydde dette å jobbe som hushjelp. På samme måte som en jobb innen skogsindustrien ble et springbrett til andre yrker for mange norske mannlige immigranter, brukte kvinnene arbeidet som hushjelp for å komme inn i andre og bedre lønnede yrker med høyere sosial status. Det skjer således en utvikling i arbeidssituasjonen til både de norskamerikanske kvinnene og mennene i Seattle utover 1900-tallet.

Denne undersøkelsen har vist til flere norskamerikanere som hadde stor sosioøkonomisk framgang og som hadde en fremadstormende yrkeskarriere som blant annet politiker, butikkeier, bedriftseier og lege. På tross av slike eksempler tilhørte de aller fleste norskamerikanere i Seattle arbeiderklassen. Mange av disse hadde, like fullt, en betydelig sosioøkonomisk framgang og fremviste en ”diagonal” mobilitet. De hadde altså framgang innenfor sin sosiale klasse med blant annet høyere lønn og større ansvar på jobben. De fleste norske kvinnene som er omtalt her, sluttet å arbeide når de giftet seg, noe som står i sammenheng med at det var tilstrekkelig med mannens inntekt i familieøkonomien. Det foreligger også andre indikasjoner på at de norskamerikanske familiene hadde en relativt bra økonomi. Blant annet, bodde de yngste som immigrerte til Seattle sammen med sin familie og unge etterkommerne av de norske immigrantene stadig lenger hjemme og gikk lenger på skolen enn tidligere, og særlig sammenlignet med hva som var vanlig i Norge på denne tiden. Samtidig ble norskamerikanerne tydelig påvirket av den tiden og sosiale konteksten de levde i. Et eksempel er at det var vanlig at kvinner i Seattle sluttet å arbeide når de giftet seg, siden kvinnene skulle være hjemme å passe barna og gjøre husarbeid. Dette indikerer likevel også at norskamerikanere stadig ble mer sosioøkonomisk sidestilt med amerikanerne i Seattle. Kildene antyder at stadig flere av norskamerikanerne i Seattle i løpet av den tidsperioden som denne oppgaven dekker, ble en del av den amerikanske middelklassen i byen. Det er likevel viktig å merke seg at denne sosioøkonomiske framgangen ikke gjaldt norskamerikanere spesielt. Utviklingen ble i stor grad gjort mulig av den økonomiske framgangen og mangfoldet som befolkningen generelt opplevde i Seattle i perioden 1889 til 1930.

Det norskamerikanske samfunnet

Mange av de norske immigrantene i Seattle knyttet kontakter med hverandre. Foreningene spilte en viktig rolle i nordmenns liv og for det norskamerikanske samfunnet i Seattle. *Sons of Norway* var i utgangspunktet en forsikringsforening for nordmenn, *Nordlandslaget* en forening for folk fra Nord-Norge og sangforeningene var for nordmenn som var opptatt av sang. Ved siden av dette fylte foreningene andre viktige funksjoner blant norskamerikanerne. *Sons of Norway* hadde undervisningsprogram for nordmenn som ønsket å lære seg engelsk eller bli amerikanske statsborgere og *Nordlandslaget* var opptatt av å hjelpe norskamerikanerne å amerikaniseres. Det er likevel ingen av informantene fra PLUs intervjudatabase som oppgir at de bevisst brukte foreningene som et virkemiddel for amerikanisering. Derimot sier flere av informantene at det var det sosiale samværet med nordmenn, samt å bevare norsk språk, kultur og tradisjon, som var de viktigste årsakene til at de var medlem av foreningene. Dette var også funksjoner som alle de tre foreningene hadde til felles. Det er liten tvil om at foreningene på bakgrunn av disse funksjonene var en viktig del av nordmenns liv i Seattle. Samtidig spilte foreningene også en viktig rolle for det norskamerikanske samfunnet i byen, ved at de samlet nordmennene i streben etter å bevare sin norske identitet og opprettholde samværet med andre nordmenn i et nytt og ukjent land.

De fleste av nordmennene som immigrerte til Amerika, var lutheranere, og flere lutherske kirkesamfunn og kirker ble grunnlagt rundt om i landet. Statistikk fra *U.S Census Bureau* indikerer likevel at det prosentvis var langt færre medlemmer av den lutherske kirke i Washington og Seattle-området enn det var i Minnesota og Midtvesten. Den lutherske tro stod således langt svakere i Seattle i forhold til i Midtvesten. Det er flere årsaker til dette, men den generelle nedgangen i religiøs tro i urbane strøk, strid mellom fraksjoner i kirken og den store avstanden mellom de forskjellige kirkesamfunnenes hovedområder er faktorer som kan bidra til å forklare den svakere posisjonen til lutheranerne. Dette til tross var kirken en viktig faktor i nordmennenes liv og for det norskamerikanske samfunnet i byen. Kirken hadde flere funksjoner enn å tilfredsstille religiøse behov. Den var en viktig samlingsarena for norskamerikanerne. Samtidig var kirken viktig i norskhetsarbeidet, og i å bevare norsk språk, kultur og tradisjon blant norskamerikanerne. Således kan det argumenteres for at kirken på mange måter ble en sekulær arena, slik som foreningene, og på grunn av dette klarte kirken å bevare sin posisjon som en viktig organisasjon og satte sitt preg på nordmenns liv og det norskamerikanske samfunnet.

Det amerikanske storsamfunnet

Selv om nordmennene i Seattle gjennom blant annet foreningene og kirken var medlemmer og deltakere av et relativt stort norskamerikansk samfunn i Seattle, så var de også en del av det amerikanske storsamfunnet i byen. For å passe inn i det amerikanske samfunnet måtte de tilpasse seg, enten de ville det eller ikke.

Mange etniske minoritetsgrupper opplevde vanskeligheter og fordommer mot seg i perioden 1889 til 1930. Dette gjaldt spesielt katolikker, jøder og immigranter fra Øst- og Sør-Europa. Dette toppet seg under første verdenskrig, der særlig tyskamerikanere fikk unngjelde, men også norskamerikanere og andre immigrantgrupper merket amerikanernes generelle skepsis mot etniske minoriteter. Under den første verdenskrig var derfor norskamerikanerne veldig oppmerksomme på å vise sin patriotisme til Amerika, og i årene omkring første verdenskrig kan det nærmest virke som om det foregikk en tvungen amerikaniseringsprosess blant norskamerikanerne. Likevel viser denne studien at norskamerikanerne også ønsket å tilpasse seg det amerikanske samfunnet. Det ble snakket stadig mer engelsk i kirken og foreningene, mange endret sine navn til å bli mer amerikanske, høytider som julefeiringen ble amerikanisert og de lærte seg det engelske språket. I tillegg hadde enkelte norskamerikanere negative holdninger mot andre etniske minoriteter, trolig som en beskyttelsesmekanisme for å få deres egen immigrantgruppe til å framstå som mer kvalifiserte amerikanere.

Det er denne oppgavens påstand at norskamerikanerne i Seattle, i perioden 1889 til 1930, utviklet seg til en ressurssterk immigrantsgruppe som ville tilpasse seg det amerikanske samfunnet, og som med tiden også ble fullverdige medlemmer av det amerikanske storsamfunnet i Seattle. Årsakene til dette kan, blant annet, være at mange av de norske immigrantene i byen hadde bodd i andre deler av USA, og således til en viss grad allerede var integrert i det amerikanske samfunnet. I tillegg snakket og skrev de fleste norskamerikanerne engelsk og mange hadde lyktes i arbeidslivet. Dette var aspekter som var verdsatt av amerikanerne og som bidro til at de ble akseptert som fullverdige medlemmer av det amerikanske samfunnet. Samtidig, på tross av at norskamerikanerne lyktes i å bli fullverdige amerikanske borgere, så beholdt de også deler av det norske. Ubevisste og bevisste handlinger gjorde at de ble mer amerikanske, samtidig som de var flinke til å holde på sin norske kultur, tradisjon og arv. Mye tyder derfor på at de norske immigrantene i Seattle skapte seg en egen norskamerikansk identitet hvor de både var amerikanere og nordmenn. Dette skjedde omtrent

på samme måte som med det norskamerikanske blandingspråket mange snakket, hvor norske og engelske ord og uttrykk stadig ble blandet sammen og byttet med hverandre nærmest uten at de som snakket det var klar over det selv. Denne norskamerikanske identiteten, som kunne være vanskelig å opprettholde, særlig under første verdenskrig, viste seg å bestå for svært mange. Med *ethnic revival* fra 1960-tallet forandret også dette seg, og det ble etter hvert stadig mer akseptert i det amerikanske samfunnet å være multikulturell, og det ble derfor etablert en forståelse for at immigrantene ønsket å bevare sitt gamle lands kultur, tradisjon, språk og arv.⁴¹⁶

Konklusjon

Basert på utredningen av de fire deltemaene i studiens problemstilling, er det fem momenter som kan trekkes frem i beskrivelsen av utviklingen blant de norske immigranter og framveksten av det norskamerikanske samfunnet i Seattle i perioden 1889 til 1930. For det første viste Seattle en enorm økonomisk framgang kombinert med bedret infrastruktur i denne perioden som førte til en strøm av innflyttere. For det andre møtte de norske immigrantene arbeidsmarkedets etterspørsel i byen. De utvandret fra kystdistriktene og urbane strøk i Norge, og at fiskenæringen ble nordmennenes nisje er et godt eksempel på dette. For det tredje opplevde de fleste norskamerikanerne en sosioøkonomisk framgang. Seattles økonomiske vekst og mulighetene for arbeid i byen var en side av dette, men også nordmennenes arbeidsmoral var viktig for denne fremgangen. Mange av de norske immigrantene hadde utvandret på grunn av ønsket om arbeid og økonomisk gevinst, og derfor arbeidet de hardt for å nå den amerikanske drømmen. For det fjerde grunnla de norske immigranter flere norskamerikanske foreninger og kirker i Seattle. Dette ble viktige organisasjoner for opprettholdelsen av den norske arven, samtidig som de var naturlige steder hvor de norske immigranter kunne møtes og sosialisere seg med andre nordmenn. På denne måten ble også det norskamerikanske samfunnet i byen styrket, og de sto samlet mot eventuelt press utenfra. Til slutt hadde de fleste nordmennene i Seattle i høy grad evne til å tilpasse seg det amerikanske storsamfunnet, samtidig som de klarte å opprettholde mange aspekter av norsk kultur og tradisjoner. De balanserte mellom de to ulike samfunnene som førte til at de skapte seg en egen norskamerikansk identitet. Denne blandete identiteten fungerte innenfor rammene av det amerikanske storsamfunnet og de ble akseptert som fullverdige amerikanske borgere ut

---

⁴¹⁶ *Ethnic revival* var en ny tankegang rundt spørsmålene om etnisk identitet. ”Tanken om en fullstendig assimilasjon og ”melting pot” ble forkastet til fordel for en pluralisme, slik Rølvaag og Ager tidligere hadde argumentert for. De nye metaforene for integrasjonsprosessen var ”salatbollen” eller ”fruktsalat”, utgangspunktet var at Amerika var et flerkulturelt samfunn.” Fra: Garvik 2006, s. 15

fra amerikanernes syn. Denne gruppen kan derfor anses som en suksessrik etnisk minoritet i det amerikanske samfunnet. Samtidig er de fem ovennevnte faktorene viktige bidragsytere til at man den dag i dag, for eksempel, fortsatt kan høre Ballard-norsk i gatene, se fiskebåter med norske navn, gå innom *Leif Erikson Lodge No. 1* for å spise lefse eller feire 17. mai med et hundretalls norskamerikanere i Seattle.

Epilog

Denne undersøkelsen har hatt som målsetting å bidra til forskningen og forståelsen av nordmennenes liv og det norskamerikanske samfunnet i et urbant bymiljø. Dette er første gang en slik oppgave vedrørende norskamerikanerne i Seattle fra 1889 til 1930 har blitt skrevet. Likevel finnes det en rekke alternative tilnærminger til denne studiens problemstilling som kan bidra til å forstå utviklingen blant norske innvandrere i Seattle-området i en større historisk kontekst. En mulig vinkling kan være å sammenligne nordmennenes liv og det norskamerikanske samfunnet i Seattle i perioden 1889 til 1930, med den tilsvarende immigrasjonen og etableringen blant nordmenn i Chicago, og med dette kaste lys på hva som var felles og hva som var særegent i de ulike immigrasjonene. Odd S. Lovoll har undersøkt en rekke aspekter rundt norskamerikanernes liv og det norskamerikanske samfunnet i Chicago, og en sammenligning etter samme mønster med forholdene i Seattle-området kan gi et viktig bidrag til dette. Denne sammenligningen ble ansett for å være for omfattende for en masteroppgave. Likeledes, kan en sammenligning mellom de norske immigrantene og det norskamerikanske samfunnet i Seattle fra 1889 til 1930, med den pakistanske innvandringen til Norge, hovedsakelig Oslo, på slutten av 1960-tallet, og begynnelsen av 1970-tallet, være en interessant vinkling. Disse to immigrasjonene har mye til felles, i form av at begge var hovedsakelig motivert av et ønske om arbeid. I tillegg, dannet også pakistanerne i Oslo, slik som de norske immigrantene i Seattle, egne foreninger, flyttet til samme sted som andre fra deres hjemland, beholdt deres religiøse tro og deres nasjonale arv og sosialiserte seg i stor grad med andre pakistanske immigranter.⁴¹⁷ På grunn av dette kan man den dag i dag, for eksempel, fortsatt høre ”kebabnorsk” i gatene, se restauranter med pakistanske navn, spille cricket, besøke moskeer eller feire 14. august med et hundretalls norskpakistanere i Oslo.

---

⁴¹⁷ Khan, Mahmona. *Tilbakeblikk. Da pakistanerne kom til Norge*. Norge, 2009, s. 27, 28, 32, 46, 171, 181

Litteratur og kilde­liste

Kilder

Intervjuer

Intervju. Alfred Julius Strøm. PLU, 6. april 1982: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Strom, Alfred, April 06, 1982.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Strom,Alfred,April%2006,1982.xml)

Intervju. Anders William Ramstad. PLU, 14. mars 1981: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Ramstad, Anders, March 14, 1981.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Ramstad,Anders,March%2014,1981.xml)

Intervju. Anna Ekrem. PLU, 8. februar 1982: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Ekrem, Anna, February 08, 1982.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Ekrem,Anna,February%2008,1982.xml)

Intervju. Anne Olsen Strøm. PLU, 6. april 1982: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Strom, Anne, April 06, 1982.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Strom,Anne,April%2006,1982.xml)

Intervju. Arnfinn Bruflot. PLU, 30. juni 1982: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Bruflot, Arnfinn, June 30, 1981.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Bruflot,Arnfinn,June%2030,1981.xml)

Intervju. Bertha Sylliaasen. PLU, 4. april 1983: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Sylliaasen, Bertha, April 04, 1983.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Sylliaasen,Bertha,April%2004,1983.xml)

Intervju. Cato Thorvald Oppsal. PLU, 22. mars 1983. [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Opsal, Torvald, March 22, 1983.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Opsal,Torvald,March%2022,1983.xml)

Intervju. Freda Olsson Ranney. PLU, 17. april 1979: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Ranney, Freda, April 17, 1979.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Ranney,Freda,April%2017,1979.xml)

Intervju. George Bruun Sandback. PLU, 25. mars 1982: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Sandbeck, George, March 25, 1982.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Sandbeck,George,March%2025,1982.xml)

Intervju. Gunnar H. Tranum. PLU, 23. november 1982: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Tranum, Gunnar, November 23, 1982.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Tranum,Gunnar,November%2023,1982.xml)

Intervju. Gunnhild Alvhilda Sather. PLU, 6. oktober 1982: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Sather, Gunhild, October 06, 1982.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Sather,Gunhild,October%2006,1982.xml)

Intervju. Gustav Simonsen. PLU, 31. juli 1981: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Simonson, Gustav, July 31, 1981.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Simonson,Gustav,July%2031,1981.xml)

Intervju. Henny Hale. PLU, 17. februar 1982: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Hale, Henny,February 17, 1982.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Hale,Henny,February 17, 1982.xml)

Intervju. Henny Storwick. PLU, 5. april 1979: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Storwick, Henny,April 05, 1979.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Storwick,Henny,April 05, 1979.xml)

Intervju. Henry Haram. PLU, 19. juni 1984: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Haram, Henry,FOREIGN DATE.xml>

Intervju. Hilma Nelson. PLU, 2. Mars 1983: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Nelson, Hilma,March 02, 1983.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Nelson,Hilma,March 02, 1983.xml)

Intervju. Ida Pauline Apalseth. PLU, 26. juli 1982: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Apalseth, Ida,July 26, 1982 - a.xml>

Intervju. Inga Amanda Nakkerud. PLU, 27. mai 1981:
[http://chili.plu.edu/dept/playlists/Nakkerud, Amanda,May 27, 1981.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Nakkerud,Amanda,May 27, 1981.xml)

Intervju. Inga Anderson. PLU, 14. April 1981: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Anderson, Inga,April 14, 1981.xml>

Intervju. Ingrid Amundsen. PLU, 18. januar 1983:
<http://chili.plu.edu/dept/playlists/Amundsen, Ingrid,January 18, 1983.xml>

Intervju. John Johnson. PLU, 30. September 1981: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Johnson, John,September 30, 1981.xml>

Intervju. Judith Tollefson. PLU, 7. mai 1981: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Tollefson, Judith,May 07, 1981.xml>

Intervju. Julius Tollefsen. PLU, 2. april 1981: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Tollefson, Julius,April 02, 1981.xml>

Intervju. Kole Andreas Oliver. PLU, 30. januar 1983: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Oliver, Kole,January 30, 1983.xml>

Intervju. Magdalena Haug Kroknes. PLU, 7. mars 1983:
<http://chili.plu.edu/dept/playlists/Krokenes, Magdalena,March 07, 1983.xml>

Intervju. Matt Mattson. PLU, 9. februar 1982: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Mattson, Matt,February 09, 1982.xml>

Intervju. Mina Borresen. PLU, 14. Januar 1983: <http://chili.plu.edu/dept/playlists/Borresen, Mina,January 14, 1983.xml>

Intervju. Odin Davidson. PLU, 14. Januar 1982: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Davidson, Odin,January 14, 1982.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Davidson,Odin,January%2014,%201982.xml)

Intervju. Olaf Sivertson. PLU, 24. Juni 1981: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Sivertson, Olaf,June 24, 1981.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Sivertson,Olaf,June%2024,%201981.xml), Intervju. Olaf Sivertson. PLU, 15. juli 1981: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Sivertson, Olaf,July 15, 1981.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Sivertson,Olaf,July%2015,%201981.xml)

Intervju. Ole Andreas Rasmussen Blindheim. PLU, 13. mars 1983: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Blindheim, Ole,March 13, 1983 - a.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Blindheim,Ole,March%2013,%201983-a.xml)

Intervju. Olivia Petersen. PLU, 14. Januar 1983: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Petersen, Olivia,January 14, 1983.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Petersen,Olivia,January%2014,%201983.xml)

Intervju. Otto Halseth. PLU, 30. November 1981: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Halseth, Otto,November 30, 1981.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Halseth,Otto,November%2030,%201981.xml)

Intervju. Randi N. Kirkemo. PLU, 4. august 1982: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Kirkemo, Randi,August 04, 1982.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Kirkemo,Randi,August%2004,%201982.xml)

Intervju. Sigurda Haug Aamot. PLU, 7. august 1981: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Aamot, Sigurda,August 07, 1981.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Aamot,Sigurda,August%2007,%201981.xml)

Intervju. Sverre Halvorsen. PLU, 6. oktober 1982: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Halvorsen, Sverre,October 06, 1982.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Halvorsen,Sverre,October%2006,%201982.xml).

Intervju. Thomas Wilhelm Breiwick. PLU, 14. september 1982: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Bretwick, Thomas,September 14, 1982.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Bretwick,Thomas,September%2014,%201982.xml)

Intervju. Tilla Pauline Lindhe. PLU, 17. April 1979: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Lindhe, Tella,April 17, 1979.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Lindhe,Tella,April%2017,%201979.xml)

Intervju. Trygve Nakkerud. PLU, 27. mai 1981: [http://chili.plu.edu/dept/playlists/Nakkerud, Trygve,May 27, 1981.xml](http://chili.plu.edu/dept/playlists/Nakkerud,Trygve,May%2027,%201981.xml)

Statistikk

Kongeriket Norge. "Bilag: Utvandringskomiteen foreløbige innstilling av 1913". I: *Stortingsforhandlinger 1921. Tredje del*. Ot. prp. nr. 24. Kristiania, 1921.

Kongeriket Norge. "Bilag: Utvandringskomiteens hovedinnstilling (II) av 1915". I: *Stortingsforhandlinger 1921. Tredje del*. Ot. prp. nr. 24. Kristiania, 1921.

The State of Washington. Bureau of Statistics, Agriculture and Immigration. *Agricultural, Industrial and Commercial Conditions of the State*. Olympia, Washington, 1896.

The State of Washington. Bureau of Statistics. Agriculture and Immigration. *Agricultural, Manufacturing and Commercial. Resources and Capabilities of Washington 1901*. Olympia, Washington, 1901.

State of Washington. Bureau of Statistics and Immigration. *Homeseekers' Guide to the State of Washington*. Olympia, Washington, 1914.

State of Washington. Bureau of Statistics and Immigration. *Manufacturing Opportunities in the State of Washington*. Olympia, Washington, 1918.

The State of Washington. Bureau of Statistics and Immigration. *The Advantages and Opportunities of the State of Washington for Homebuiders, Investors and Travelers*. Olympia, Washington, 1920.

U.S Census Bureau. *Fifteenth Census of the United States – 1930 – Population*. Volume III, Part 2: Montana-Wyoming. Washington, D.C, 1930.

U.S Census Bureau. *Fourteenth Census of the United States – 1920 – Volume II*. General Report and Analytical Tables. Washington D.C, 1920.

U.S Census Bureau. *Fourteenth Census of the United States. Taken in the Year 1920. Volume IV. Population 1920. Occupations*. Washington D.C, 1920.

U.S Census Bureau, *Special Reports. Religious Bodies: 1906. Part II. Separate Denominations: History, Description, and Statistics*. Washington D.C, 1906.

U.S Census Bureau. *Thirteenth Census of the United States: 1910 – V-3 Population*. Washington D.C, 1910.

U.S Census Bureau. *Twelfth Census of the United States – 1900*. Census Reports Volume. II – Population II. Washington D.C, 1900.

U.S. Census Bureau. *United States Census of Religious Bodies, County File, 1926-1*. Washington D.C, 1926. Fra:
http://www.thearda.com/Archive/Files/Downloads/1926CENSCT_DL2.asp

Internett

About.com. “The Great Depression”. Fra:
<http://history1900s.about.com/od/1930s/p/greatdepression.htm> (7. november 2011)

Angelfire. com. “First Norwegian Lutheran Church”. Fra:
http://www.angelfire.com/nc3/j_j_andersen/Church.html (10. november 2011)

Britannica Academic Edition. "Americanization". Fra:
<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/20361/Americanization> (10. november 2011)

Britannica Academic Edition. "Assimilation". Fra:
<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/39328/assimilation> (10. november 2011)

Daughters of Norway. "Valkyrien Lodge #1 History": Fra:
http://www.daughtersofnorway.org/lodges/valkr_hist.html (7. november 2011)

EH. net Encyclopedia. "The Depression of 1893". Fra:
<http://eh.net/encyclopedia/article/whitten.panic.1893> (7. november 2011)

Ehow. com. "Why did the U.S. Create Immigration Quotas in the 1920s?" Fra:
http://www.ehow.com/info_8643544_did-create-immigration-quotas-1920s.html (7. november 2011)

Historylink. org. The Free Online Encyclopedia of Washington State History. Fra:
<http://www.historylink.org/index.cfm?DisplayPage=cybertour.cfm&fileId=8166&frame=14>
(7. november 2011)

Oral History Collection, Norway. Fra: <http://www.plu.edu/archives/sie/Oral-History-Collections/Norway.php> (3. september 2011)

Statistisk Sentralbyrå (SSB). Historisk Statistikk. *Inn- og utvandring, oversjøisk utvandring og utvandring til USA. 1821-1948*. Oslo, 2000. Fra: <http://www.ssb.no/histstat/aarbok/ht-020220-051.html> (14. september 2011)

Wikipedia. "Depresjon (Økonomi)". Fra:
http://no.wikipedia.org/wiki/Depresjon_%28%C3%B8konomi%29 (7. november 2011)

Wikipedia. "Works Progress Administration". Fra:
http://en.wikipedia.org/wiki/Works_Progress_Administration 10. november 2011)

Wikipedia. "Årsaker til migrasjon". Fra:
http://no.wikipedia.org/wiki/%C3%85rsaker_til_migrasjon (10. november 2011)

Aviser og programmer

17de Maikomiteen. *Fest Program for Norges Hundreaarsfest*. Seattle, 1914

Norwegian American Anniversary Commission. *Norse to the New Northwest, A Sesquicentennial Saga 1825 – 1975*. 1975.

Tacoma Tribunen 10. mai 1907. Sitert fra: Dahlie, Jorgen. *A social history of Scandinavian Immigration, Washington State, 1895-1910*. New York, 1967.

Vestra Posten 2. juli 1897. Sitert fra: Dahlie, Jorgen. *A social history of Scandinavian Immigration, Washington State, 1895-1910*. New York, 1967.

Vestra Posten 14. april 1902. Sitert fra: Dahlie, Jorgen. *A social history of Scandinavian Immigration, Washington State, 1895-1910*. New York, 1967.

Washington Posten 18. mai 1899. Sitert fra: Dahlie, Jorgen. *A social history of Scandinavian Immigration, Washington State, 1895-1910*. New York, 1967.

Litteratur

Allerfeldt, Kristofer and Black, Jeremy: *Race, radicalism, religion, and restriction. Immigration in the Pacific Northwest, 1890-1924*. Westport, Connecticut and London, 2003

Anderson, Christine. "History". I: *Leif Erikson Lodge No. 1, Sons of Norway*. Seattle, Washington, 1998.

Arestad, Sverre. "The Norwegians in the Pacific Coast Fisheries". I: Gates, Charles M. *Pacific Northwest Quarterly*. Seattle, Washington, 1943.

Bagley, Clarence B. *History of Seattle from the Earliest Settlement to the Present Times*. Vol. 2. Chicago, 1916.

Bergmann, Leola N. *Americans from Norway*. The Peoples of America Series. Philadelphia, New York, 1950.

Bjork, Kenneth Ø. *West of the Great Divide. Norwegian Migration to the Pacific Coast, 1847-1893*. Norwegian-American Historical Association. Northfield Minnesota, 1958.

Blegen, Theodore C. *Norwegian Migration to America: The American Transition*. Northfield, Minnesota, 1940.

Blom, Ida og Sogner, Sølvi (red.). *Med Kjønnsperspektiv på norsk historie. Fra vikingtid til 2000-årsskiftet*. Oslo, 2005.

Breton, Raymond. *Ethnic Relations in Canada. Institutional Dynamics*. Montreal and Kingston, 2005.

Dahlie, Jorgen. *A social history of Scandinavian Immigration, Washington State, 1895-1910*. New York, 1967.

Drøyer, Elisabeth. *Norwegian Americans in Chicago, 1945-1995. From ethnic community towards privatized ethnicity*. University of Oslo, 1998.

Engen, Arnfinn. *Utvandringa – det store oppbrotet*. Oslo, 1978.

- Garvik, Terje, *Karmøy Club of Washington*. Universitetet i Oslo, Våren 2006.
- Gjerde, Jon & Qualey, Carlton C. *Norwegians in Minnesota*. St. Paul, Minnesota, 2002.
- Gulliksen, Øyvind T. "Assimilasjonsprosessen i Waldemar Agers *Paa Veien til Smeltepotten*". I: Cleven, Harry T. *Norwegian-American Essays*. Oslo, 2001.
- Gulliksen, Øyvind T. *Double Landscapes. Midwestern Texts. Studies in Norwegian-American Literature*. University of Bergen – Dissertation, 1999.
- Hansen, Carl G. O. "Det Norske Foreningsliv i Amerika". I: Wist, Johs B. *Norsk-Amerikanernes Festskrift 1914*. Decorah, Iowa, 1914.
- Hansen, Carl G.O. *History of Sons of Norway: An American Fraternal Organization of Men and Women of Norwegian Birth or Extraction*. Minneapolis, Minnesota. 1944.
- Hansen, Elsebeth. *Washington Posten: A fixed point of orientation in the lives of Norwegians in the Pacific Northwest*. Universitetet i Oslo, 2001.
- Haugen, Einar. *The Norwegian Language in America. A Study in Bilingual Behavior*. Bloomington, London, 1969.
- Hegstad, Patsy Adams. *Citizenship, voting and immigrants; a comparative study of the naturalization propensity and voter registration of Nordics in Seattle and Ballard, Washington 1892-1900*. University of Washington, 1982.
- Hegstad, Patsy Adams. "Scandinavian Settlement in Seattle, 'Queen City of the Puget Sound.'" I: NAHA. *Norwegian-American Studies*, Vol. 30, s. 55-75. Northfield, Minnesota, 1985. Fra: http://www.naha.stolaf.edu/pubs/nas/volume30/vol30_02.htm (10. november 2011)
- Høie, Siri. "Everyone is Norwegian on the Seventeenth of May" *The Celebration of May 17th in Seattle 1945-2009*. Universitetet i Oslo, Høst 2010.
- Indseth, Thor. *Forestillinger om Amerika i Norge. Med vekt på motiver for utvandring i perioden 1866 til 1900, i lys av amerikabrev, amerikabøker og aviser*. Universitetet i Oslo, 2006.
- Jenswold, John R. "Becoming American, Becoming Suburban: Norwegians in the 1920s". I: NAHA. *Norwegian-American Studies. Volume 33*. Northfield, Minnesota, 1992.
- Khan, Mahmona. *Tilbakeblikk. Da pakistanerne kom til Norge*. Norge.

- Kjeldstadli, Knut. *Fortida er ikke hva den en gang var. En innføring i historiefaget*. Oslo, 1999.
- Knudsen, Alf Lunder. *The Norwegian male chorus movement in America: A study*. University of Washington, 1989.
- Leiren, Terje I. "Ole and the Reds: The 'Americanism' of Seattle Mayor Ole Hanson". I: NAHA. *Norwegian-American Studies. Volume 30*. Northfield, Minnesota, 1985.
- LeWarne, Charles P. "Introduction: A Brief History of Seattle and King County". I: Wright, Mary C. *More Voices, New Stories King County, Washington's First 150 Years*. Seattle, Washington, 2002.
- Lovoll, Odd S. *A Century of Urban Life. The Norwegians in Chicago before 1930*. Norwegian-American Historical Association. Northfield, Minnesota, 1988.
- Lovoll, Odd S. *A Folk Epic. The Bygdelag in America*. Boston, 1975.
- Lovoll, Odd S. *Innfridde Løfter. Et norskamerikansk samtidsbilde*. Nesbru, 1999.
- Lovoll, Odd S. *Norwegian Newspapers in America: Connecting Norway and the New Land*. Minnesota, 2010.
- Lovoll, Odd S. "Washington Posten: A Window on a Norwegian-American Urban Community". I: NAHA. *Norwegian-American Studies. Volume 31*. Northfield, Minnesota, 1986.
- MacDonald, Alexander N. *Seattle's Economic Development, 1880-1910*. PhD. Dissertation. University of Washington, 1959.
- Martinsen, Marit. *Fembøringen på Prærien. Nordlandslaget af Amerika 1908 – 1945*. Universitetet i Tromsø, Våren 2003.
- Mauk, David C. and Oakland, John. *American Civilization. An Introduction*. Fourth Edition. London and New York, 2005.
- Moen, Lynn. *Voices of Ballard. Immigrant Stories from the Vanishing Generation*. Seattle, Washington, 2001.
- Morawska, Ewa. *Insecure Prosperity. Small-Town Jews in Industrial America, 1890–1940*. Princeton, New Jersey, 1996.
- Morgan, Murray. *Skid Road*. Seattle, 1982.

Moylan, Robert L. *Pioneers Westward. A History of the Lutheran Free Church in the West*. Prepared for the Northwest Lutheran Historical Society, 1997.

Niemi, Einar. "American, Norwegian, or North Norwegian? Dilemmas of Identity for Immigrants from Northern Norway in the United States, 1900 – 1930". I: Nichol, Todd W. *Inprenting the Promise of America. Essays in Honfor of Odd Sverre Lovoll*. Northfield, Minnesota, 2002.

Norborg, Sverre. *An American Saga*. Minneapolis, Minnesota, 1970.

Norlie, O. M. *Den Forenede Norsk Lutherske Kirke i Amerika*. Minneapolis, Minnesota, 1914.

Prosch, Thomas W. *A Chronological History of Seattle, 1850-1897*. Seattle, prepared in 1900 and 1901.

Reiff, Janice L. "Scandinavian Women in Seattle, 1888 – 1900: Domestication and Americanization". I: Blair, Karen J. *Women in Pacific Northwest History An Anthology*. Seattle and London, 1988.

Reinartz, Kay F. "Ballard in the 1890's". I: Ballard News Tribune. *Passport to Ballard, The Centennial Story*. Seattle, Washington, 1988.

Reinartz, Kay F. "Yankee and Immigrant – Ballardites All". I: Ballard News Tribune. *Passport to Ballard, The Centennial Story*. Seattle, Washington, 1988.

Rokstad, Camilla. *Bringing Home to America: The Significance of Holiday Traditions in the Establishment of a Norwegian-American Ethnic Identity in Seattle, 1880-1930*. Trondheim, May 2006.

Sale, Roger. *Seattle, Past to Present*. Seattle and London, 1976.

Scheurman, Richard D. "Washington's European American Communities". I: White, Sid and Solberg, S. E. *Peoples of Washington Perspectives on Cultural Diversity*. Washington, 1989.

Schnackenberg, Walter C. *The Development of Norwegian Lutheran Schools in the Pacific Northwest from 1890 to 1920*. The State College of Washington, 1950.

Sehmsdorf, Henning K. "Assimilation, adaption, survivals : Norwegian-American traditions in the Pacific Northwest". I: *Northwest Folklore*. Volume 7. Number 1. Idaho, Fall 1988.

Semmingsen, Ingrid. *Veien mot Vest. Utvandringen fra Norge 1865 – 1915*. Annen del. Oslo, 1950.

Skotheim, Sivert Olaus. *A History of the Norwegian Lutheran Churches in Seattle*. University of Washington, 1940.

Slind, Marvin G. and Bohm, Fred C. *Norse to the Palouse Sagas of the Selbu Norwegians*. Washington, 1990.

Steinberg, Stephen. *The Ethnic Myth. Race, Ethnicity, and Class in America*. New York, 1981.

Stine, Thos Ostensen B.T. *Scandinavians on the Pacific, Puget Sound*. Seattle, Washington 1900.

Thomsen, Arni. "The settlement of Ballard and the Norwegian-American role in the development of the Pacific halibut fishery". I: *Nordic Heritage Museum historical journal*. Volume 2. Number. 1. Seattle, Washington, winter 2006.

Ulvestad, Martin. *Norsk-Amerikaneren Vikingsaga samt Pioneerhistorie, Statistik og biografiske Oplysninger om Nordmænd i Amerika*. Seattle, Washington, 1930.

Zempel, Solveig. *In Their Own Words: Letters from Norwegian Immigrants*. Minneapolis Oxford, 1991.

Øverland, Orm. "Learning to read immigrant letters, reflections, towards a textual theory". I: Øverland, Orm. *Norwegian-American Essays*. Oslo, 1996.